

HONNAN

MIÉRT

HOVÁ

MARTON L. 1957.

DR. SÓLYOM SÁNDOR.

HONNAN? MIÉRT? HOVÁ?

IRTA:
Dr. SÓLYOM SÁNDOR

II. KIADÁS

BUDAPEST 1947.
KORDA R. T. NYOMDA

A címképet Márton Lajos festőművész rajzolta.

Nihil obstat. Dr. Geysa Pataky m. p. censor dioecesanus.
Nr. 8659/1947. Imprimatur. Vatii, die 15. Decembris 1947.

† Josephus m. p. Episcopus Vaciensis.

A kiadásért felelős: Dr. Sólyom Sándor.
Korda-nyomda, Budapest, VIII., Csepregy-u 2. (Felelős: Schaff Á.)

I. Honnan?

„Az ember minden méltósága, minden érdeme és minden kötelessége a helyes gondolkodásban rejlik. A gondolat rendje pedig az, hogy Önmagán, Teremtőjén és Célján gondolkozzék!” (Pascal.)

MEGINGATHATATLAN SZIKLAVÁR

*„Gondold meg, honnan jöttél: s pirulj!
Gondold meg, hol vagy: és sóhajts föl!
Gondold meg, hová mégy: és remegj!”
(Szent Bernát.)*

Égi villámok.

A világháború egyik véres ütközetében fiatal katona vesztette el szemevilágát, s ugyanaz a gránát süketté is tette.

Mikor a kórházban magához tért, érezte, hogy szeme be van kötözve. Kérte, hogy vegyék le róla a kötést, mert látni akarja a napot.

A kötést azonban nem vették le, mert senki sem merte megmondani neki, hogy ő többé sohasem láthatja a napot...

Egyszer csak megérkezik az ifjú édesanyja. Az orvos rábízza a szomorú hír közlését.

Amikor a fiú megismerte édesanyja hangját, reménykedve fordult feléje:

— Ugye, anyám, ha leveszik a kötést szememről, ismét látni fogok?

— Anyád szeme fog helyetted látni, fiam! — felelte az anya oly vigasztaló, meleg szeretettel, amilyent csak az édesanyák tudnak szavaikba önteni.

S a fiú megnyugodott. Így képesnek érezte magát az élet e súlyos csapásának elviselésére...

Az áldatlan, mostoha sors Jerichói útján ma sok ilyen félholt lélek sóhaját halljuk, akiket a gránát megölt, a nélkül, hogy széttépett volna.

Sokak fölött borult be az ég, s Világosság után kiáltoznak.

Embermillióknak kell átmenniök ma is a sóhajok hídján... A pokolkörök Dante óta a földre is fölcsaródtak. A szenvedések Golgotahegyén hányan véreznak el szörnyű kinszenvedések közben. Sötét olajfák-hegyi órákon mily nagy kórus zokogja némán a gyötrelmek litániáját...

Villámháborúk cikázásai gyujtották fel a földkerekséget, s borítottak lángba városokat, békés otthonokat...

Egész világok omlottak össze e földrengésben... De mindig az istentelenség felé viharzik elsősorban az égi fergeteg. A hívők táborát pünkösdi Szentlélektűz villanásaival világítja meg az égi villámlás és az Istenharag mennydörgése.

Ebben a földindulásban egyedül az Egyház Péterszirtje bizonyult megingathatatlan sziklavárnak.

S most háború után ő az a jóságos, szerető Édesanya, aki a 20. század kifosztott, elvakított koldusainak odanyújtja szánakozó, együttérző, segítő kezét... Kivezeti őket a mai egyiptomi szellemi rabszolgaság nyomorúságos sötétségéből... S utat mutat nekik a Világ Világosságának győzedelmes világnézetével Hitünk boldogító Igéretföldje felé.

Ezekben a borzalmas időkben, a nagy világégésben is ott lobogott előttünk a Szeretet lángoló tűzoszlopa: a Kereszt. Ez mutatja az élet szakadékaiból kivezető ösvényt most is.

A háború pokoli tűzében nem jutott idő a csendes elmélyedésre. Most utána tartunk egy nagy lelkiismeretvizsgálatot...

Elhagytuk Alkotónkat. — Ő is magukra hagyta teremtményeit...

Ellene fordultunk. — S népek fordultak ellenünk...

Fegyvert fogtunk. — S fegyver által veszünk el...

Ez a háború Isten ostora volt! Így fordít Ő mindig vissza az Igazság útjára.

A Föld elpusztul s rombadől, ha kiszakítja magát a Nap vonzóköréből. Az Ember is tönkremegy, semmivé lesz, ha kitépi magát Teremtője kezeiből.

Pedig nincs félelmetesebb érzés, mint a nagyvilágban Isten nélkül, egyedül lenni!

Halhatatlannak, egetverőnek hitt eszmények, rendszerek és világnézetek romjai borítják a földet. Ledől bálványok hevernek szerteszét... Mintha csak egy nagy temetőben járnánk...

A zivataros idők földetrázó viharzúgása még nem

ült el ma sem. Világnézetek háborújában morajlik tovább. S e végnélküli vajúdasban új világ van kialakulóban.

Vajjon megszületik-e a kaoszól a boldogabb ember?!

Az elmúlt rémségek között a kultúra legnagyobb ismeretlenjének bizonyult az Ember. Vadállati kegyetlenséggel pusztította végig a földkerekséget. Látnunk kellett, hogy mihelyt nem ragyogott az Istenarc az ő emberteremtényeinek képmásán, a népek vad hordákká változtak át...

A civilizáció alapjaként az Élet Urától a dolgok következő rangsorát kaptuk:

— Anyag... Ember... Lélek... Szellem... Kultúra...

Ezt jelentette az ember földi megkoronázásakor a hatalom átadása és isteni rendeltetésének parancsa:

— Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet, s hajtsátok uralmatok alá, és uralkodjatok... (Gen. 1, 28.)

Mi azonban felforgattuk e természetadta rendet. Heylesebben nem töltjük be a parancsot, mert megfeneklettünk az anyag, a föld ingoványaiban. Anyagiasságunkban megfélekedünk szellemiségünkről.

Szent Bernát így hív fel bennünket a nagy lelkiismeretvizsgálatra:

— Vegye fontolóra az ember: mi volt születése előtt? Micsoda voltaképen születésétől haláláig? S mi lesz majd az élet után?

A „Honnan? Miért? Hová?” örök emberi kérdései hangossá lesznek a lelkünkben, mihelyt gondolkozva nézünk a világba. S feleletet sürgetnek.

Mert nekünk Cél kell és nem elmúlás, ha tartalmassá akarjuk tenni életünket.

— Végtelenből véges utakon vissza a Végtelenhez!
— Ez az emberélet útja.

Életlángok és szellemlángok lobognak a földön. Az ember szellemével hatalmába kerítette a földgömböt. Egymástól távol eső szigeteket egyesített, tengerekből szigeteket emelt ki. Őserdők, mocsarak tűnnek el paran-

csoló szavára, s aranykalásztenger hullámoz a helyükön. Hegyeket hord le, völgyeket tölt be, s még az éghajlatot is képes így megváltoztatni...

De midőn a mindenséget átalakítja, lehetetlen, hogy önmagától is meg ne kérdezze az értelmes ember hatalmára s a maga nagyságára eszméléseinek perceiben:

— Honnan jöttem e világba? Miért élek? S hová megyek?

Mintegy kétmilliárd ember él a földön. Tulajdonképpen mégis mily kevés ember él ezek közül igazán. Mert aki nem tudja életének értelmére a feleletet megadni, az csak elevenholt lélek, de nem élő ember.

Minden létező ugyanis a legfőbb Léttől kapta életét. Az értelmes lények pedig az isteni Értelemben is részesültek. Aki tehát nem Belőle él, annak értelmetlen az egész élete.

Röpül az idő... Múlnak az évek... Eliramlik az élet...

Nekem e rövid idő alatt is meg kell oldanom életem nagy kérdéseit, ha az örök boldogság „Élet-tavában” akarok fürödni.

Nem mondhatom azt, amit egy angol természettudós jelentett ki:

— Negyven éve tanulmányozom a férgek szokásait, s ezért más kérdések megoldására még nem értem rá...

Az egyetlen helyes válasz, melyet a keresztény világnézet ad az élet értelmére, ebben az egy szóban foglalható össze: Isten!

Ó a Kezdet és Vég! Eredetem és Rendeltetésem! Elindított a földi próbaútra szeretetből, hogy visszamenjek Hozzá az örök boldogságba, végtelen jutalomra, hűséges viszonz szeretettel.

Olyan szépen elmélkedik az élet értelméről Bangha:

— Ha Isten nincs: nincs fölöttem Gondviselés sem; sötét végzetek, ismeretlen hatalmak vak kényszerűségének vagyok játéklabdája, amelyek ma felemelnek, holnap menedéktelenül az örvénybe taszítanak. — Ha Isten van: Atya-szív virraszt fölöttem túl a csillagokon,

túl a téren és időn, s atyai kéz simítja sorsom göröngyeit síkegyenes úttá a boldogság felé...

— Ha Isten nincs: pára vagyok; az életem füstfosz-lány és szappanbuborék, s a halálom vigasztalan lezuhanás a megsemmisülésbe. — Ha Isten van: örök életre van reményem; felébredésre a síron túl, s viszontlátásra azoknak is, kiket ideleml szerettem, s akik velem együtt szerették az Istent...

— Ha nincs Isten: narkotikumok a szép szavak; romokat épít az emberi kultúra; omladék és pusztulásra ítélt kártyavár minden alkotásunk. — Ha Isten van: a romokat is a feltámadás és az élet örökzöld repkénye futja be...

— Ha Isten nincs: nem érdemes élni. — Ha Isten van: a töviskorona is menyegzői koszorú, a sírbaroskadás is diadal, a harc is béke, a mulandóság is hajnalpír: egy el nem múló verőfényes nap kezdete!

Szellemi szárnytörötték.

Tolsztoj megható életgyónásban mondja el, hogy úgyszólván minden idejét sokáig a földi dolgoknak szentelte. De egyszer csak felvetődött lelkében a komoly és nehéz kérdés:

— Miért élek? S aztán mi lesz velem?

— Míg nem tudtam, hogy miért élek, — írja — nem tudtam dolgozni.

— Úgysem érted meg az élet értelmét! Ne gondolkozz hát felőle, hanem élj! — mondják.

— Nem tehetem, mert már nagyon is sokáig cselekedtem így! — feleli keserűen Tolsztoj.

— Képtelen vagyok rá, hogy behúnyjam szememet a Halál s az Éjtszaka előtt, mely sietve közeledik felém...

Valóban, amikor kéjsóvár szemekkel nézzük az élet gyönyöreit, tulajdonképen becsukjuk szemeinket a közeledő és elkerülhetetlen Halál előtt.

Élni, és az élet céljáról nem gondolkozni élehetlenség!

A világkeringés szédületes rohanásában 14 kilométeres sebességgel röpülünk másodpercenként előre.

Gondolkozó emberben fel kell vetődnie előbb-utóbb a kínzó kérdésnek:

— Merre? Hová?

A divatörület azonban divatot csinált az istentelenségből is.

Újból sokan tagadják az Istent. Lábbal tapossák az erkölcsöket. Imádják a természetet. Csereberélik a hitet. Spiritiszta ülésekre járnak. Hisznek a babonában. S egyre többen pártolnak el a sokféle pártraszakadásban Istentől...

A múlt század óta szinte mesterségesen sodorták bele a nemzedékeket a hitetlenségbe. Csoda-e, ha „a sors kitett gyermekeivé” lettünk?!

A fölvilágosultság szívesebben beszélt Kantról, mint Krisztusról.

Szerinte nem az Isten az ember alkotója, hanem az ember alkotja meg magának az Istent.

— Furcsán hangzik, — mondja Kant — de éppen nem helytelen állítás, hogy mindegyikünk maga alkotja meg magának a saját Istenét.

Igaz, hogy a tudomány első és utolsó kérdése az ember. De azért nem tulajdoníthatunk neki mégsem olyan kizárólagos szerepet az életünkben, mint Renan.

— Egyedül a tudomány oldhatja meg azokat az örök problémákat, amelyek megoldását az emberi természet parancsolóan követeli.

„A titokzatos élet” című könyvemben láttuk, hogy a tudomány valójában nem oldja meg problémáinkat. Különösen nem a hitetlen tudomány!

A hitetlenség ugyanis nem észokokkal dolgozik.

Még a hírhedt Voltaire is belátta, hogy a keresztény világnézetet észokokkal hiába támadná. Megbuknék. Ezért nem tudományos érvekkel dolgozott ellene, hanem szellemeskedő lebecsüléssel.

A gúnyolódó, terrorizáló, tömegszenvédélyeket felkorbácsoló materializmus mindig ezt a szellemi szegénységet váltja aprópénzre.

Halott lelkek hogyan is teremthetnének életet?

A hitetlen ember ugyanis élő testben járó halott!

A hitetlenség még ma is azzal kérkedik a komoly, hiteltérdemlő tudomány cáfolata ellenére, hogy Darwin az igazi megváltó.

— Darwin volt az a szabadító, — hirdetik — aki a teológia gyötrő rejtélyét megoldotta, s a kínzó kísértet varázsát megtörte.

Tehát nekik az Isten csak kísértet. A teremtés gyermekes mese.

Du Bois-Raymond mondta egy orvosgyűlésen:

— Az ősnemzés teljesen lehetetlen. E nélkül azonban csak szupernaturális erőkkel magyarázhatnók meg az élet eredetét: a teremtéssel. De mivel a teremtés gondolata sehogy sem fér el a modern ember gondolkörében, azért érjük be azzal, hogy a világ s az élet eredetének kérdésére feleletet adni nem tudunk. Ignoramus et ignorabimus!

Inkább kitömték a majmot emberré.

Heidegger a megistenüléssel vigasztal:

— Nézzünk hősies bátorsággal végzetünk szemébe! És vegyük tudomásul megadással, hogy a semmiből jövőnk és ugyanoda térünk vissza...

— Az egyéni élet merőben véges, és semmi más rajta kívül nem létezik... Azonban aki a fájdalmat és félelmet le tudja győzni, az maga istenné lesz. De Isten akkor már nem lesz...

E sötét tan lényege ez:

— Nem tudjuk, honnan jövőnk? S nem tudjuk, hová megyünk? Csak egy biztos: a Halál. S a semmiből felbukkanó élet a semmibe zuhan vissza. Életünk tehát a vak véletlen adottsága, s lényeges velejárója a gond.

Ez a magyarázat emberistentant hirdet Isten nélkül.

— Másolja a kereszténységet, de ellenkező előjelekkel, tagadó formában — jegyzi meg róla Delp.

A modern ember élete „körfutás minden cél nélkül”.

Mint Nietzsche tanítja:

— Minden visszatér. A lét kereke állandóan forog. Ez az élet, a te örök életed!

Nordauval ma sokan beszélnek így:

— Minden bölcselkedés az élet értelméről és céljára

ról a lehangoltság és gyengeség, a betegség vagy öregség jele... Erős, egészséges ember, aki napjában néhányszor éhesen ül asztalhoz... aki szeretettel vágyódik felesége után... aki örömét találja fejlődő gyermekeiben és élvezi a tavaszt, — az sohasem kérdi nyugtalanul önmagától: vajjon érdemes-e ezekért a különböző érzelmekért és vágyakért s azok kielégítéséért élni, s hogy az-e az élet tartalma?... Nem keresi az élet semmiféle rejtett értelmét és célját. Hanem teljesen megelégszik azzal, hogy pillanatnyi érzései kielégülnek.

Az életünk tragédiája akkor szokott bekövetkezni, amikor a véges, kicsi ember a végtelen nagy Isten mértékével próbálja mérni önmagát.

A romantikus Brentano panaszoja:

— Mi kizárólag a képzeletet növesztettük magunkban, s az fölfalt bennünket.

A modern tudósokról és tudományukról joggal mondhatjuk ezt.

Milyen biztonságban érezték magukat azok a tegnapi bölcsek és tudósok képzeletszülte tudományukban. Szemüket a csillagokra szegezték. De nem azért, hogy az Istent megismerjék teremtményeiben, hanem hogy letaszítsák égi trónjáról, s ők akarták a helyét elfoglalni az önistenítéssel.

Jól mondja Roscher:

— Mihelyt valaki az Isten ellen támad, a legokosabb ember is megbolondul.

Cuvier híres természettudós egy nyilvános nagygyűlésen így bélyegezte meg az istentagadókat.

— Az istentagadók mind vagy örültek vagy gazemberek!

— Nem mindenki bölcs, aki magát annak nevezi. Mert nem mindnyájan kedvelik és keresik az igazi bölcseséget — mondja az álbölcsekről Szent Ágoston.

Ezért sajnálkozik Leibniz azokon a tudósokon, akik nem bírják az igaz Világosságot magukba fogadni.

Pascal azt mondja, hogy itt a földön nem az igazság országában vagyunk. Isten fátyolba burkolta azt. Azért nem ismerik fel azok, akik az Isten hangját nem értik.

Itt a földön csak keressük az igazságot, hogy egykor elérhessünk az Igazság Országába.

Akik ezt elmulasztják, azokat Pascal így ítéli el:

— Aki kételkedik és nem kutat az igazság után: boldogtalan s egyszersmind bűnös!

Vajjon a 20. század visszatál-e Istenhez, minden igazság Forrásához?

Valamennyi problémánk megoldása ettől az egy kérdéstől függ!

Azt mondogatják, hogy a technika segítségével az egész földteke egyetlen édenkertté változik át.

De mi már két borzalmas világégésben láttuk, hogy ez a nagy haladás, a technika átkos „áldása” csak pusztított, s egész földrészeket döntött romba.

Örökervényűek maradnak Goethe szavai:

— Minden korszak, amelyben a Hit uralkodott, fényes, lélekemelő, az egykorúakra s az utódokra nézve egyaránt gyümölcsöző volt! Viszont minden kor, mely a hitetlenséget bármilyen alakjában előtérbe léptette, bárha rövid ideig némi csalóka fényben tündökölt is, az utódokra nézve haszontalanul enyészett el.

Az istentelenség által az élet rosszabbá, az ember gonoszabbá, a társadalom pedig mindig szegényebbé lesz!

A józan, komoly életszemlélet felismeri és elismeri, hogy Isten a kinyilatkoztatás történeti tényében szeretettel lehajolt hozzánk, esendő emberekhez. És hogy mindennek: teremtésnek és megváltásnak, örömnél és szenvedésnek egyetlen végső célja az, hogy próbaidőnk lejártá után, a földi élet végén diadalmasan vonulhassunk be a szeretet, béke és igazság Isten-országába.

Ha elfogadom a Hit vigaszteljes válaszát és sorsunkkal kibékítő, megnyugtató tanítását az élet értelméről, akkor az arasznyi lét végtelen meghosszabbítást nyer az öröklétben. Belenyúlunk az örökkévalóságba. Mert Isten örökkévaló, és Ő a maga számára teremtett bennünket.

Tulajdonképpen nem kell különösebb bölcsesség ahhoz, hogy az ember belássa: létezésünket nem önmagunknak köszönhetjük!

Isten nélkül még azt sem tudjuk eldönteni, hogy a tyúk honnan van? A tyúk vagy a tojás volt-e előbb?

Hogyan tudnánk akkor az ember létezésére fényt deríteni Isten léte nélkül?

Azért az okság elvének acélsodronyokból font köteleit, melyek a világot létrehozó okához, az embert Teremtőjéhez kötik, soha el nem szakíthatjuk. E kötelék hálójában vergődik a modern ember, bárhogya is akar szabadulni belőle. S minél jobban próbálja letépni magáról, annál szorosabban hurkolódik rája.

Az ész sohasem hajolna meg a tények előtt, ha nem látná át, hogy vannak esetek, amikor meg kell hajolnia.

Jól látta meg Szent Ágoston:

— Senki sem tagadja Isten létét, csak aki szeretné, hogy ne legyen.

Kierkegard szerint az élet értékét egy transzcendens, isteni világba való belegyökerezés adja meg.

Daniel-Rops, a francia fiatalság vezére, elítéli az anyagiasszellemlő mai világot, s új értékelést sürget: a szellemliség uralmát.

— Mi a mai világot nem fogadjuk el! Elítéljük minden erőnkkel a Lélek nevében!

A felfordult világba újra harmóniát kell teremteni! De ez a harmónia csak a lelkliség erejével valósulhat meg.

Vissza tehát Isten lelkl magaslataira! Vissza az emberliség paradlcsoml bölcsőjéhez, hogy ott új életre szülessünk!

Még az az istentelen Voltaire is belátta egyszer:

— Ha Isten nem volna, föl kellene találni!

Menekülünk a Szentíráshoz, az Élet Könyvéhez! Mert nélkl csak tévelgés az emberl lét. Olvassuk ki belőle újra reményteljesebb, boldogítóbbr örökl sorsunkat!

A tévelglő lélek számárra Blazovich így keresi a klvezető utat:

— A földl élet szerelmétől bódult, klcslny embe-rekké lettünk. Füstölglő méclsesünk, az Ész gylrlő vláglgítása mellett töltöttünk el hosszú évszázadokat. Nem csoda, hogy a nagy igazságok fényét nem bírja szemünk.

— Csak így történhetett, hogy az öröklkévalóság

gondolatának kioltásával a földi életet öncélúnak proklamáltuk. Bolygónk, végességünk, a bölcsőtől a sírig futó rövid életszakasz rabjaivá lettünk.

— A halál utáni élet gondolata milliós tömegekben még mint lehetőség sem él. Földi, véges érdekszálak hálójában vergődik sokszor a hívő hite is.

— Csak ajakkal valljuk a föltámadást, de a nagy igazságtól megrendülni, benne a földi élet egyetlen értelmét, utolsó értékelési szempontját meglátni nem tudjuk.

— Valakinek jönnie kellene, aki észretérítene bennünket! Kidöntené mérhetetlen evilágiságunk börtönfalait. Kifeszítené egyénben és közösségben a másvilági élet hitének szárnyait. Éjjeli baglyokból kőszáli sasokká varázsolna át bennünket.

— Valakinek jönnie kellene, aki úgy ráégetné borús égboltunkra a nagy igazságot: „Nincs itt maradandó városunk, hanem egy jövődő hazát keresünk!” (Zs. 13, 14.)

— Valakinek jönnie kellene, aki ezt a lapályokban tülekedő nemzedéket újra föl tudná csalni az Evangélium azon magaslataira, amelyekről már tisztán látszik a Túlnan minden szépsége, gazdagsága!

Pedig ez a Valaki már eljött! Megírta számunkra is az útlevelet, s megmutatta az utat a mi igazi hazánk felé.

Csak olvassuk le a Szentírás térképéről az istenrajzolta irányt! Csak becsüljük meg a mi származási szent okmányunkat, ezt az égi levelet, a Mennysország üzenetét!

Fogadjuk örömmel szívünkbe a Szentlélek galambpostáját!

A FÖLD URA

*„A teremtés titkait csak a Hit szemével
nézve tudjuk megérteni.”*

(Aranyaszájú Szent János.)

A teremtés koronája.

A keletiek egy tartalmas regéje szerint a sas szembe tud nézni a nappal, s felrepül feléje. Időnkint azonban meggyengül a szeme, ereje mindjobban bágyad, s szárnyai ellankadnak.

Ilyenkor — a rege szerint — egy csodaforrásban kell megmerülnie, hogy ereje visszatérjen, s újból szárnyalhasson igazi hazája: a magasságok felé.

A titkok titkát, az élet eredetét, a tudás sohasem érteti meg velünk. Oda hit kell!

Az ész merész sasszárnyai denevérszárnyaknak, éjben röpdöső vergődésnek bizonyultak.

Ha újból a magasba akarunk szállni, akkor nekünk is el kell merülnünk, — nem a rege, — hanem az isteni örök Igazságok csodaforrásában!

Az emberi nagyság e szent kútforrása a Szentírás.

Azért biztat Szent Ágoston:

— Ember! Ha valami akarsz lenni, fordulj Ahhoz, Aki téged teremtett!

Az értelem meggyengülésének jele bennünk az, hogy áltudósok vélekedésében jobban bízunk, mint minden tudás és bölcsesség Adójában.

Bellarmin Szent Róbert lelki nyomornak nevezi ezt:

— Mily lelki nyomor! Mily fonákság! Hisz az ember az embernek, s nem hisz az Istennek... Hitelt ad az emberek ígéreteinek, s nem ad hitelt az Istennek...

Pedig Krisztus vérével megpecsételt Írást küldött az Isten az ő földön tévelygő gyermekeinek a kinyilatkoztatások leveleiben.

Isten pillantása az, melyet a földre vet.

Aki olvassa a Szent Könyveket, igazat ad Szent Hugónak:

— Mindaz, amit a Szentírás tanít: Igazság!

— Mindaz, amit előír: Jóság!

— Mindaz, amit ígér: Boldogság!

Igy érthető, hogy az ószövetségi zsidó nép miért tartotta olyan nagy tiszteletben a Szentírást, hogy annak Mózes által köztáblára írt részét a Szentek Szentjében őrizte, ahová a főpap is csak egyszer léphetett az év folyamán.

A Szentírás első mondata a világtörténet fölséges nyitánya. Monumentális, megrendítő látomás az élet keletkezéséről, a világ kialakulásáról.

Az utolsó mondata pedig a világvég és utolsó ítélet megrendítő látomásában a szorongatott emberi szív menedéket kereső imája:

— Jöjj el, Uram Jézus!

Talán ahol elhangzott az első isteni kinyilatkoztatás a Paradicsomban, annak a szent helynek közelében halt el az utolsó sugalmazott szózat a Jelenések írójának ajkán is.

Az első lapokon az emberi szellemet folyton mozgóató problémák vizsgálatára és megoldására kapunk rövid feleletet: Honnan ered az emberélet? Hogyan vesztettük el eredeti ártatlanságunkat és boldogságunkat? Miért a tengernyi szenvedés? Hogyan szakadt ránk a bűn és bűnhődés fojtogató súlya? Hová nyílik a Halál ijesztő kapuja? Kárhozat vagy üdvösség vár-e ránk az örökkévalóságban? A megváltás első vigaszteljes, reménykeltő örömhíre miképen boldogít minket is a szenvedések tisztítótüzeének hősi elviselésével?

Mózes Krisztus előtt 1500 körül felső sugallatra megírja multbátekintésének szent vízióját. Felhasználta ugyan korának és népének hagyományait és írott kútforrásokat, mégis az emberiség ősgondolkodójának tartja őt Carlyle, aki Könyvével megoldani segíti az emberi élet titokzatos titkait.

A tudomány eddig még mindenben igazolta a leg-tudósabb Könyv megállapításait. Pedig Mózes nem természet-tudósa, hanem papja volt népének.

Egyetlen egyházatya sem nyújtott a Genezis első fejezeteihez oly kommentárt, mint a modern tudomány — állapítja meg Prohászka.

A Biblia nem áll a tudományos kutatásokkal ellentétben. S a komoly tudomány sem ellenkezik a Szentírással. Hisz az értelem és leánya: a tudomány, Istentől való.

Értelmünk szárnyaló képességével átlendül a látható világ korlátaiba. Elmerül az idő és tér mérhetetlenségébe. S törekszik megérteni: Mi volt? Hogyan van? És mi lesz?

A nagy kérdések nyomása alatt még a hitetlen Heine is így sóhajtott fel egyszer:

„Mit jelent, mondd meg, az Ember?
Honnan jött? Merre visz útja?
Kicsoda lakik az Égben?”

Scheler azt mondja, hogy ez a kérdés: „Mi az ember?” még sohasem volt annyira kérdéses, mint ma.

Igazat kell neki adnunk, mert talán sohasem voltak annyian tudatlanságban felőle, mint napjainkban. Vagy legalábbis sohasem nézték az embert olyan hamis és ferde beállításban, mint mostanában.

Ő is az embert csak „fejlődésében visszamaradt majomnak” tartja kétesértékű kiválasztódás eredményeként. Mégis az Isten helyére állítja:

— Az ember az Isten megváltója! — mondja.

Igaz, az egész teremtés célja az ember volt. De ebből nem következik, hogy a teremtmény Teremtővé, az ember Istenné lehet.

Az ember isteni gondolat. Tehát mélységes lét, a Mindenható Akarat teremtettségének eredménye.

Az egész emberi történelem nem más, mint ennek az isteni kijelentésnek továbbadása:

— Teremtsünk embert!

S ez a történelem akkor kezdődött, amikor az első ember szíve megdobbant a földön, s csodálkozó, boldogságtól ragyogó szemekkel végigtekintett a számára teremtetett gyönyörű világban.

A földön egymásra vagyunk utalva. Egyik ember rászorul a másikra. Mennyivel inkább rászorult akkor az első ember a Teremtőre.

Éppen azért az ember-problémát megelőzi az Isten-

probléma. Újra meg kell tanulnia ennek a kornak, hogy „ki az Isten?“, ha feleletet akar kapni arra a kérdésre, hogy „mi az Ember?“

Az ember teremtése a Szentírás legmegragadóbb része. Egyszerű népies leírása mellett is ez adott a legtöbb vitára alkalmat.

Ha megfigyeljük a teremtéstörténet lefolyását, azt látjuk, hogy felülről, a Mennysorság Urától indul ki, és halad fokozatosan lefelé a Föld Királyáig.

Az ember teremtését még az Isten is oly mindenek fölött álló, hallatlanul nagy eseménynek tartja, hogy mintegy tanácskozást tart a Szentháromság, s előbb önmagában beszéli meg:

— Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, s uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon és az egész földön meg minden csúszó-mászón, mely mozog a földön. (Gen. 1, 26.)

Itt az Alkotó olyan isteni tulajdonságot ad hozzá az ember teremtéséhez, amely a világtéremtés előző teremtményeiből hiányzik: az Isten képének és hasonlatosságának tulajdonságát. De ezzel egyszersmind oly isteni erőt is önt az emberbe, amely képessé teszi a teremtés koronáját a föld fölötti uralomra.

Oly fontos és nagy eseménynek tartja Mózes az ember megjelenését és belépését a világtörténelembe, hogy kétszer is visszatér a megteremtésére.

Már négyezer évvel ezelőtt így akart belevilágítani azokba a tévedésekbe, amelyek az ember eredete körül elterjedtek. S megrajzolja róla azt az eszményi képet, amelynél szebbet, fölségesebbet bemutatni nem lehet. Hisz maga a Teremtő-Művész vezeti a tollát.

Nem az addig teremtett legtökéletesebb lények, az angyalok hasonlatosságára teremti Isten az embert, hanem a maga képére.

Az első emberteremtés-leírás a világeredet hat napjába állítja be, mint az isteni alkotások csúcsát és a teremtés koronáját.

— Meg is teremte az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiúnak és asszony-nak teremtette. (Gen. 1, 27.)

A második leírás az első emberek: Ádám és Éva megteremtésének módját beszéli el a Gen. 2. fejezetében. (7. és 21—23. versek.)

Ezzel a kétszeres emberteremtési magyarázattal a szent Író azt akarja kihangsúlyozni, hogy az első emberpárt mind teste, mind lelke szerint Isten teremtette, mégpedig közvetlenül, s nem az állatból való kifejlődés útján.

Isteni nemzedék vagyunk tehát, mely az Isten alkotó kezéből lépett a földre.

A Gen. 1. fejezete ugyan a szárazföldi állatok létrehozásával egy napon mondja el az ember megteremtését. De ebből egyáltalán nem következik szükségszerűen az ember állattól való származása.

Habár egy keretben írja le a Szentírás a kétféle alkotást, mégis teljesen különálló cselekményben hozza őket létre Isten. S maga az alkotás is más mindegyiknél.

A szárazföldi állatok létrehozását így adja elő a Genezis:

— Hozzon elé a föld élőlényt, faja szerint: barmot, csúszó-mászót s szárazföldi vadat... (Gen. 1, 24.)

Az embert pedig az állatok teremtésének teljes befejezése után, egészen különállóan, ünnepélyesen, először mintegy önmagával beszélve, a Szentháromságban tett kijelentés után teremti meg az Isten. S az állatok urává teszi.

Az embert is a föld anyagából teremti meg az Úr, és mégsem azt mondja az ő megalkotásánál, hogy „hozzon elé a föld embert”. Sem azt, hogy „jöjjön elé az állatból”.

Ezt a világraszóló nagy eseményt, mint Isten gondoskodó atyai szeretetének túlcsoordulását írja le a Szentírás a hatodik napon. A Teremtő valósággal kiárasztja az emberre isteni lelkének minden gazdagságát és szépségét.

Előbb forrást fakaszt, hogy termékennyé tegye számára a földet. S akkor:

— Megalkotta az Úr Isten az embert a föld agyagából, arcára lehelte az élet leheletét, és élőlénné lett az ember. (Gen. 2, 7.)

Hogy az ember agyagból való, jelentheti azt is, hogy

a testünkben megvannak mindazok az alkotóelemek, amelyek a föld anyagával közösek.

Szent Pál azonban sokkal mélyebb tartalmat ad ennek:

— Az első ember a földből való, földi; a második ember a mennyből való, mennyei... Tehát amint hordtuk a földi ember képét, úgy hordani fogjuk a mennyeknek képét is. (I Kor. 15, 47. 49.)

E szerint az első ember halandó volt, ezért földi. A második ember, Krisztus, mennyei, mert Isten egyszülött Fia. Halandók vagyunk földi életünkben mi is. Ebben hasonlítunk Ádámmal. A föltámadásban a megdicsőüléssel azonban majd hasonlítani fogunk az Udvözítő dicsőséges testéhez is.

Az ember a Szentírás szerint az isteni „életleheletre” lett „élőlénnyé”. Tehát azelőtt nem volt élő. Vagyis nem élő állatból fejlődött ki, mert akkor hogyan lehetett volna nem-élő? Ha pedig élő állatból nem fejlődhetett ki, még kevésbé jöhetett létre élettelenből.

Nem lehet megütközni azon sem, hogy az állatok és ember teremtését ugyanazon nap keretében írja le a Szentírás. Mert hiszen a többi teremtési napokon is alkotott az Isten ellenkező dolgokat. Így világosságot és sötétséget; nappalt és éjszakát; égboltozatot és vizeket; hegyeket és tengereket; fűvet és gyümölcsöt; vízi és szárnys állatokat.

A Genézis kifejezett tanítása szerint „Ádámmal nem akadt magához illő segítője”, amikor az állatokat végigszemlélte és elnevezte. (Gen. 2, 19.) Tehát nem alakulhatott át belőlük, ha nem volt hozzájuk hasonló.

Az ember sokkal nagyobbra van teremtve: az Istenfiúság méltóságára, mely az Istenhez való hasonlóságban gyökerezik. Az Istenképmás nem lehet állati eredetű még evolúciós alapon sem. Mert a teremtés egyetlen lényének sem mondta az Isten az emberen kívül: „Alkossunk a mi képünkre és hasonlatosságunkra!”

Mivart püspök megpróbálta összeegyeztetni az ember teremtéséről szóló kinyilatkoztatást a fejlődési elmélettel. Lehetségesnek mondta, hogy az ember teste alsóbbrendű állatból eredt. A föld anyaga alatt ugyanis

állati test is érthető, mert az is a föld anyagából lett: „Hozzon elő a föld barmot...” (Gen. 1, 24.)

Szerinte az ilyen állati testbe aztán Isten közvetlenül emberi lelket lehelt. Az állat tehát lassú evolúció folytán emberformájúvá alakult, s miután ez megtörtént, Isten kioltotta benne az állati lelket, és beleadta az értelmes emberi lelket.

Ez a vélemény engedményt tesz az emberi testet illetőleg, hogy ezen az áron megmenthesse az embernek közvetlenül az Istentől való teremtetését.

A célt azonban nem éri el. Mert kérdés, hogy az állati organizmus megfelelt-e az emberi lélek igényeinek? Alkalmas volt-e a szellem befogadására? Kielégíti-e ez a kompromisszum akár a fejlődéstudomány és darwinista leszármazástan rideg felfogású képviselőjét, akár az isteni teremtés hitét valló finomabb lelkű embert?

A kompromisszumok a tudományban is mindig rövid életűek szoktak lenni! Éppen ezért természetlenek.

De összeütközésbe kerül ez a vélekedés a Szentírás kinyilatkoztatott történeti tényével is. Éspedig a nő testének teremtetésére vonatkozólag. Arról ugyanis azt mondja a Genézis, hogy megalkotásához Isten nem állati testből, hanem a férfi testéből vette az anyagot.

Márpedig, ha a nő teste — aki egyébként alá van vetve a férfi uralmának — nem származhatott alsóbbrendű, állati testből, hanem az első felsőbbrendű teremtmény anyagából, akkor az Isten legkiválóbb földi teremtménye, a Föld Ura sem eredhet állattól.

Nincs igaza Platenak, a jénai próféta, Haeckel utódának a jénai egyetem állattani tanszékén, amikor azt mondja:

— Ha az emberi test a halálban természetes úton porrá válhatik, kellett lennie olyan feltételeknek is, amelyek közt a porból természetes úton élő testté válhatott.

Ez éppen olyan állítás, mintha valaki azt mondaná:

— Ha egy tudományos könyv lassan papírronggyá és porrá változik, miért ne jöhetett volna létre papírrongyokból és porból értelmes szerző, nyomdászok és nyomdagépek nélkül.

1922-ben azonban már ő is másképp beszélt.

— A természettudomány az összes végső kérdésekkel reménytelenül áll szemben. A tényeket s azok kölcsönös összefüggéseit foglalja törvénybe. De az összes történések végső okát felfedezni képtelen. Nem magyarázza meg, honnan van az anyag? Honnan keletkezik az első mozgás?

S a végső következtetést így vonja le:

— A természettudomány tehát teljes szabadságot hagy a bölcséleti és vallásos hitnek, amennyiben nem állít fel olyan tételeket, amelyek a természettudományos tapasztalattal ellenkeznek.

Ezért mondta Jerusalemben is a monizmust „az elméleti ismeretvágy egészségtelen túltengésének”.

Reinke pedig „elhibázott kísérletnek” tartja.

— Ha korunkban sokan arra vállalkoznak, hogy népünk vallásos meggyőződését a természettudomány nevében hangoztatott állításokkal megingassák, ebben oly összeütközések kiindulópontját látom, melyeknél végzetesebbet és súlyosabbat alig képzelhetek.

Az ember tehát „kreatúra”, vagyis Isten teremtménye. Nem pedig „karikatúra”, azaz majomarcú torzkép.

Agyagedényben lángrollobbant isteni szikra! Ez az ember!

Agyaglábon járó isteni képmás! Ez vagyok én!

Szent Ágoston figyelmeztetése szerint az ember teremtésénél inkább azt kell fontolóra venni, hogy mit alkotott az Isten, mint azt, hogy miképen alkotta.

Az Egyház hivatalos tanítása szerint a Genézis harmadik első fejezetét általában történetileg kell értelmezni és az ember külön teremtését kell vallani.

A teremtés mámoros, boldog pillanatában, amikor Ádám fölkelt élettelen agyagagyából, s tágranyílt szemekkel meglátta maga előtt a számára teremtetett Gyönyörűségek kertjét, először csak térdreborulhatott.

Nagyon sok megköszönnivalója volt az öntudatlanság álmából való életrekeltésért.

Istenlehelte lelkén ott ragyogott a Teremtő tündöklő képe, aki belemosolyogta életébe az égi boldogság tiszta gyönyörét.

Isten Ádámot a Paradicsomon kívül teremtetete. De

a lelkében kigyúlt isteni szikra biztosan vezette a földi mennyország égi örömeit ígérő fényes kapuja felé.

Az isteni szikra.

A Főnix-madár kedves mondája szépen szemlélteti az emberélet útját: Istentől — Istenhez!

Ez a madár elindul messze keletről Fönícia felé. Ott egy pálmán édes búcsútrillázásba kezd. Elénekezi hatytyúdálát, s csendesen kimúlik. És akkor teste magától lángragyúl. Elég. Hamuvá lesz.

De hamujából kis hernyó jön elő, amely pillangóvá fejlődik. Ez a pillangó, mielőtt szárnyrakel, felszedi a madár hamumaradványait. Elviszi Egyiptomba a Napisten templomába, s onnan visszatér oda, ahonnan mint madár elindult: a távoli Keletre...

A lélek Isten Öröknap-tüzeinek éltető szikrája bennünk. Isten Lelke a mi testünk lelke is: életünk élete.

Az Ő lehelete isteni csók volt az első ember arcán a lélekébresztés életrekeltő hajnalán.

Nem a Csipkerózsikát csókkal ébresztő mesebeli királyfi, hanem a Királyok Királyának halhatatlan életet adó lehelete volt ez a fönséges leereszkedés a tehetetlen por-emberhez, hogy létbe állítsa és az örök élet felé elindítsa.

S azóta büszkén kiálthatom bele a nagyvilágba:

— Én a Világ Urának, Mindenek Teremtőjének, az Istennek gyermeke vagyok!

A földön nincs nagyobb a teremtetett lények között az embernél. Az emberben pedig nincs fölségesebb, mint a lélek.

Azért tartja a közmondás:

— Az ember olyan növény, melynek gyökere a földben, virága pedig az égen van.

Lélek nélkül csak föld, férgek portanyája maradt volna az emberi test.

Merüljünk el ennek a legcsodálatosabb isteni alkotásnak mérhetetlen mélységeibe, s lássuk meg benne az újból ránk ragyogó és felénk mosolygó Istenarcot.

Az emberteremtés első leírása kétszer is kihangsúlyozza, hogy Isten az embert „a maga képére, az Isten képére teremtette”. S hozzáteszi a félreértések elkerülése végett, hogy ez az Istenkép minden ember, a férfiú és asszony képén egyformán visszatükröződik. Mert Isten az embert „férfiúnak és asszonynak teremtette”. (Gen. 1, 27.)

A második leírásban is csak egyszerűen „az ember” teremtéséről beszél a Szentírás. De mivel a Genézis 2. fejezete később külön szól az asszony teremtéséről, nyilvánvaló, hogy a Genézis 2, 7. verse a férfi teremtésére vonatkozik:

— Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, arcára lehelte az élet leheletét, és élőlénné lett az ember.

Érdekes, hogy Isten csak az asszony megteremtésénél nevezi először az „embert”, a férfit Ádámnak, amikor már a Paradicsomba helyezte. (Gen. 2, 19.)

Ádám viszont csak akkor nevezi el Évának az első asszonyt, amikor Isten kiűzte őket a Paradicsomból. (Gen. 3, 20.)

Talán azért, hogy Ádámot neve is figyelmeztesse a Paradicsomban porváltára, s ne éljen vissza felmagasztaltatásával: az isteni Kert őrzésének kitüntető méltóságával. (Gen. 2, 15.) Mert Ádám neve azt jelenti: Földből való.

Éva elnevezését pedig élő lelkiismeretnek szánhatta Ádám a száműzetésben, hogy gondoljanak bűnbánóan mindig a bűnükre. Éva ugyanis „életet adót” jelent. Pedig valójában halált adott. A „minden élő anyja” fájdalommal szült azóta fájdalomra bennünket. S Isten kis iróniával épp azért küldi ki az „élet adóit” az Élet kertjéből, nehogy egyenek az Élet fájáról is, és ott örökké éljenek. (Gen. 3, 22.)

Az Isten képére való teremtés új fokot jelöl a teremtmények rangsorában. Ez csak az ember jellemző sajátága. Nem származhatott tehát az ember előtte létező természetből vagy más teremtett élőlényből, hanem egyedül a Teremtő Istentől.

A hittudósok a test és a lélek teremtését az ember-

nél ugyanabba az egy időpontba teszik. S azóta az Isten-képmás vonása a lelkünkben ég.

Szent Ágoston fejtegeti szépen mély bölcseséggel:

— Isten az embert saját képére teremtette. Oly lelket teremtett ugyanis bele, amely által értelmiségénél fogva minden földi, ily elmével nem bíró állatoknál kitűnőbb.

— Az ember tehát nemcsak egyedül testből vagy egyedül lélekből áll, hanem testből és lélekből.

— Nem lélek az egész ember, hanem csak annak nemesebb része; nem test az egész ember, hanem annak csak silányabb része. Csak ha e kettő egybe van kötve, kapja e nevet: Ember.

— A lélek az Istenből él, midőn jól él. Nem élhet ugyanis jól, hacsak az Isten nem műveli benne a jót.

— A test pedig a lélekből él, míg a testben van, akár él aztán az Istenből, akár nem.

Szent Ágoston szerint azonban nagyon is gyerekes dolog volna azt gondolni, hogy Isten kezével formálta emberivé az agyagot, és szájával lehelté arcára az élet leheletét.

— Isten keze: az Isten hatalma, — mondja — mely a láthatókat is láthatatlanul műveli.

S rámutat arra, hogy az emberi lélek a Szentháromságnak is halvány képe.

Ilyen szentháromsági vonás lehet rajtunk a Teremtő Atya bölcs értelme, a megváltást akaró Fiú büntől szabadulni vágyó akarata, és a halhatatlan lélekben az éltető Szentlélek ereje.

A teremtő Lélek az, amely megelevenít.

— A lélek az, ami éltet. A test nem ér semmit! — mondja az Úr Jézus.

Ez a lélek az, amely szinte a föld halandó istenévé teszi az embert. Mint a Zsoltáros énekli:

„Én azt mondtam: Ti istenek vagytok,
És fiai a Fölségesnek mindnyájan;
De meghaltok, mint más ember,
Elhulltok, mint akármely főember.” (Zs. 81, 6—7.)

Szent Tamás helyesen mutat rá az Istenhez való hasonlóság értelmére:

— Jóllehet az emberben fellelhető az Istenhez való hasonlóság, amely Vele, mint Képmással megegyezik. Mégse jelenti ez a hasonlóság az Úrral való egyenlőséget. Isten képe ugyanis az emberben tökéletlen. (I. q. 93. a. 1.)

Az embernek ez az Istenhez való hasonlósága a bűn után is megmaradt, de a természetfölötti hasonlóságot elvesztettük.

Ezt a képet azonban beárnyékolja lelkünkön a bűn. Mint amikor két felvétel van egy képre véve: egyszer Isten, máskor meg a Sátán képe tűnik elő rajta, a szerint, hogy kegyelem vagy bűnös állapotban van-e a lelkünk.

Isten közvetlenül leheli bele az emberbe a lelket. Ezért nincs az állatok között hozzá hasonló. (Gen. 2, 20.) Mert Isten csak az ember arcára lehelte a lelket, és így csak őt tette hasonlónak önmagához. Az Istenhez hasonló ember pedig nem hasonlíthat a baromhoz.

Ma is minden ember közvetlenül Istentől kapja a lelket. Ezért vagyunk mi is képmásai Istennek, s csak ezáltal hasonlíthatunk mi is Hozzá.

S mint az első embernél a test teremtésének pillanatában teremtette Isten a lelket, ma is mindjárt a fogantatáskor adja az emberi lelket Isten a fejlődésnek induló testhez.

„Letekint az Úr az égből,
Mind látja az emberek fiait.
Nézi szilárd lakóhelyéről
A föld megannyi lakóját.
Egytől-egyig ő alkotta szívüket,
Ismeri minden tettüket.” (Zs. 32, 13—15.)

Az emberi szív alatt az Írás értelmezése szerint a lelket kell érteni.

A nő lelkének teremtését a Szentírás kifejezetten nem említi külön az asszony teremtésénél. De tartalmilag azt is tanítja:

— Alkossunk hozzá hasonló segítőt. (Gen. 2, 18.)

Ádám az állatok között nem talált magához hason-

lót, de az asszonyban, akit belőle teremtet az Isten, felismeri a magához és Istenhez hasonló segítő társat. (Gen. 2, 20—23.)

Márpedig ez a hasonlóság nála is csak az Isten által teremtetett lélekben lehet.

A lélek adja meg a test formáját s jellegzetes tevékenységét. A lélek által lesz a test emberi testté. Ha lélek nincsen benne, akkor ugyan testtel állunk szemben, de nem beszélhetünk már emberi testről, hanem csak emberi hulláról vagy állati testről.

Szent Ágoston tanítása szerint nemcsak a lelkére nézve teremtménye Istennek minden ember, hanem a testére nézve is.

— Isten nemcsak az első embert teremtetette, akitől minden ember származik, hanem Isten teremt most is minden embert. Mert lelkét közvetlenül Ő teremti.

— Először ember nélkül teremtetette az embert. Most pedig az emberből teremti az embert. Azonban egészen mindegy, hogy az ember nélkül vagy emberrel teremti-e az embert.

— Ő teremtetett bennünket és nem mi magunkat!

Ilyen értelemben mondja a Zsoltáros:

„Félje az Urat az egész föld,
Remegjen előtte a földkerekség minden lakója,
Mert az ő szavára lettek,
Parancsára létrejöttek.” (Zs. 32, 8—9.)

Még a pogányok is felismerték a lélek értékét.

Cicero mondja:

— Minden dolog között legkiválóbb, legistenibb a lélek!

Seneca pedig már kimondja annak isteni eredetét is:

— A lélek isteni eredetű. Sem idősebb nem lesz, sem meg nem halhat soha.

— Közel van hozzád, veled van, benned van az Isten!

Hogy miért éppen az ember arcára lehelte Isten az élet leheletét, azt értelmet sugárzó volta érteti meg velünk.

Cicero is azt mondja róla:

— Az arc a lélek hallgatag beszéde.

Valóban, hangtalanul is beszél minden arc a lélek néma szavainak kisugároztatásával.

Isten tökéletessége tükröződik vissza a lelkünkön. Természetfeletti rendeltetést szabott élénk, mert az Ő végtelen gazdagságában részesíteni akar minket is.

A Szentírás tehát megmutatja, hogy az ember az egész teremtés összefoglalása: az anyagi és szellemi erők egybekapcsolódása.

Rámutat törekénységünkre, agyaglábon járó esendőségünkre. De megnyitja előttünk a szellemi energiák égi zsilipjeit is, és a lelkek világának kristályos forrásait fakasztja bennünk. Az ártatlan lelkek paradicsomát, amelyben az Isten lakik.

Igy csak egyik részünk a földé. A másik, az értéke-
sebb, a földön botorkálva is az Égbe marad örökre.

Vagy mint Szent Cyprián mondja:

— Testünk a földből, lelkünk az Égből van. És így föld és ég vagyunk egyszersmind.

Érted-e végre, Ember, hogy mi vagy?

A hívő lélek isteni öntudattal feleli:

— Isten teremtménye vagyok, lélekből és testből összetéve!

— S tudod-e, honnan jöttél?

— A Paradicsomból!

— Hol vagy akkor most?

— A számkivetésben!

— Hová még innen?

— Az Égbe vagy a Pokolba!

— És meddig leszel ott?

— Örökkön-örökké!

Oly nagyra értékeli lelkünket az Isten, hogy Szent Fiát küldte le a megmentésére.

Olyan szépen írja Lacordaire:

— Csak a katolikus tanítás fedi fel igazán az ember természetét. Meglátja az ember nagyságát és ki is mutatja. Meglátja az ember gyöngeségét és felfedi azt. Megvéd a gőgtől, mely felfúj és megaláz. Nagyságának és kicsinységének alapját megadja egyetlen szóval,

melyet egyedül mond ki tisztán és hangosan: Az ember teremtmény, de Isten teremtménye!

Hogy Isten teremtménye vagyok, ez azt is jelenti, hogy az Ég számára vagyok teremtvél! Mert ha az ember nem az Ég számára van teremtvél, akkor miért nem talál boldogságot igazán máshol, csak Istenben? Ha pedig Isten számára vagyunk teremtvél, akkor miért törünk oly sokszor mégis Isten ellen?

Ez már a romlott, bűnös emberi természet titka. De az eredeti szentség állapotában nem így volt. Mert a Szentírás elmondja, hogy Isten valamennyi teremtményéről megállapítja, hogy az „jó”. Az ember teremtmése után pedig külön kiemeli, hogy az „felette jó” volt. (Gen. 1, 31.) Vagyis teljesen megfelelt isteni rendeltetésének.

A nemes opálról beszélnek, hogy ha egyideig a napfényre teszik, magába szívja a nap sugarait, s aztán maga is világít a sötétben, mint a szentjánosbogár.

Milyen fénylő lehetett az első emberek lelke is, amikor az Isten ragyogó arca sütött rá és létbehívta. Világított még a Paradicsomból való kiűzés után a szenvedések tövisbojtorjános, sötét őserdejében is.

A lélek a test kormányosa.

Ne feledd, hogy a testi szépség, a földi vagyon mulandó. A lélek szépsége és gazdagsága azonban örök!

Isteni szikrát hordunk magunkban, ha sokszor hamuréteg fedi is. Csak akarjuk, hogy lángralobbanjon!

Fogadjuk meg Mauriac tanácsát:

— Tisztítsuk meg lelkünk eleven forrását, akkor újból fellángol bennünk az éltető tűz. És megkapjuk a feleletet létünk kínzó kérdéseire: Honnan? És hová?

Isten szeretetből teremtett. Nem más tehát ez az egész élet, mint annak az isteni szeretetnek égi áradata, amely Isten jóságos Szívéből ered, és Hozzá is áramlik vissza.

Én rábízom magamat erre a sodróerejű szent áramra. S tudom, hogy a legjobb helyen fogok kikötni.

A lélek az élet útmutató fáklyája bennünk. Ha kialszik, ijesztő, halotti sötétség borul ránk.

Boldog az az ember, aki a Sötétség országán is lobogó fáklyával stafétáztatja lelkét át az Isten országába!

Lehelet a lelkünk. Örökös sóhajtas, néma kiáltás a lelkek igazi boldogítója és teremtője: Isten után.

Az emberi szellem az az aranyos szálú pók, mely belekötí szálait a földre, s áthúzza fonalait az Égbe. Egyszer csak fölér majd megpihenni Alkotója ölébe.

S ott megkapom Tőle a feleletet örök, nagy kérdésre: Ki vagyok én?

Hogy milyen lehet majd az a felelet, azt Prohászka örökítette meg egy Jézussal folytatott, látomásszerű, kedves párbeszédben:

— Jézusom, kérdezted: Ki vagy te?

— S én dadogtam: Ember vagyok!

— Te azt felelted: Nem eleget mondtál! Mondj többet!

— S én azt mondtam: Testvéred vagyok!

— S Te azzal sem érted be: Többet kell mondanod!

— És ekkor mertem mondani: Én isteni vagyok!

Diadém a teremtés koronáján.

Sienkiewicz megható elbeszélésben mutatja be nem is annyira az ember teremtésének, mint inkább az ember természetének titkát.

— Az Isten — mondja — megteremtette a férfiút. S adott neki észet, erőt, munkakedvet s bátorságot, ami azonban csak egyik oldala az életnek, s nem biztosítéka a szerencsés fejlődésnek.

— Az ilyen lélekkel ugyanis el lehet vadulni s el lehet sötétedni. S ha teremtünk is vele sokféle életformát, de igazi kultúrára, azzal szert nem tehetünk. S maguk azok a vívmányok, melyeket elérünk, sokszor csak kínunkká s érthetetlen lényünk Prokruszesz-ágyává válhatnak...

— Kell tehát az emberbe más is! Kell bele szív, kedély, jóság, bensőség és mélység, finomság és szépség, szeretet és szentség!

— S hogy ez is legyen, megteremtette Isten a nőt. A lótuszvirágnak mondá:

— Amilyen te vagy a virágok között, legyen olyan

valaki az emberek közt is, s te magad változzál el ilyené!

S előállt a tiszta, bájos, kedves leány.

— Hová tegyelek mármost? — töprengett magában a Végtelen.

— Hová tegyelek? — fordult a leányhoz. — Válassz!

— Tiszta a lelked — mondta a választási lehetőségeket sorolva az Úr. — Fölviszlek hát a hegyekre, a ragyogó jégmezőkre. Ott ragyogásodat el nem homályosíthatja a föld pora s be nem szennyezheti a sár...

— Vagy a nagy vizek tükrére teszlek. Ott ringhatsz, mint a vizirózsa, s szirmaidat foltossá nem teszi szenny, s el nem hervaszt a szenvedélyek tüzes lehetete...

— Vagy ha inkább elrejtőzni akarsz, mint a mélység gyöngye vagy az elásott kincs, hát a tenger szigetein vagy a hegyek sötét berkeiben rejthetlek el...

— Lehetséges, hogy csendes merengés és áhítat után vágyol, s futsz a tömegtől, s ijedezel az utcák s a piac lármájától. Akkor hát elviszlek a pusztába. Ott elmélyedhetsz s magadra találhatsz...

— Ime, válassz utat... otthont... neked való helyet...

S mikor a leány révedezve fontolgatta, hogy melyiket válassza s merre menjen, meglátta a férfit és megszerette. S kérte Istent, hogy bízza őt rá.

— Jól van, — mondá az Úr — menj hozzá és boldogulj!

S úgy lett.

De milyen nagy volt ijedelve, mikor a férfi lelkébe nézett, s kénytelen volt tapasztalni, hogy ami elől futott, az valamiképen mind megvan az ember lelkében.

Ott látta az értelmi magaslatoknak havas, jeges csúcsait... Ott kavarogtak a problémák örvénylő mélységei... Ott meredt rá az érthetetlen lét pusztasága, s a lemondás, a reménytelenség, a székszis és blazírtág kínja...

S mikor ezt mind meglátta, futni, menekülni akart a férfi elől.

Az Úr azonban meggyökereztetette a lábát, s a férfi mellé állította:

— Ne fuss el, mert éppen idevaló vagy!

— Te vagy az élet, a jóság, a szentség, a szív... Te majd megolvasztod a jeget, s szépséget borítasz a kopár sziklákra...

— Te a pusztát kertté, s az atomok forgatagait muskátlikká varázsolod...

— Te az áthidalhatatlan mélységeken átrepülsz, mert szárnyaid vannak...

— Te érzéseiddel megnyitod a titkok zárait, melyek előtt az inspiráció nélküli értelem csak vakoskodva kuksol...

S így lett. S így van ez jól!

Ádámot Isten azért teremtette a Paradicsomon kívül, hogy amikor bevezeti a Gyönyörűség Kertjébe, annál inkább megbecsülje a kitüntető királyi birodalmat. S azért rendelte oda „örül” az Alkotó, hogy „örizze meg” azt a boldogságtanyát a maga számára. (Gen. 2, 15.)

Évát már a Paradicsomban teremti segítőtársnak melléje az Úr. Segítenie kellett volna az „örzésben”. És éppen az elvesztésben lett segítőtársa. A próba-tilalom megszegésével a segítőtársakból bűntársak lettek. S ezért számúzi onnan őket Isten büntetése. Azt is, aki ajándék-lakóhelyül kapta. S azt is, aki az Éden gyönyörűségei közt nyert életet.

Az Élet országából így kerültek a Halál országába. A tövis- és bojtorjántermő földre.

Isten a tilalmi parancs kiadása után határozza el az asszony megteremtését. S talán éppen azért, hogy legyen az embernek segítőtársa a parancs megtartásában. (Gen. 2, 16—18.) Feleség nélkül a férfi félemler. Az agglegény-típus nem Isten gondolata.

Az asszony nélkül még a Paradicsom is sivárnak tünhetett fel Ádám előtt. Látja, hogy minden állatnak van élettársa. De olyan lényt, aki hozzá hasonló s akit önmagáról nevezhetne el, nem talál az állatok között. Ezért alkotja Isten az asszonyt.

— Nem jó az embernek egyedül lennie: alkossunk hozzá illő segítőt is! (Gen. 2, 18.)

Ezt épp olyan ünnepélyes előzménnyel, mintegy önmagával való tanácskozással vezeti be az Isten, mint az első ember teremtését. (Gen. 1, 26.) Mert itt is egy teljesen különálló isteni teremtőtevékenységet akar kinyilatkoztatni számunkra. Nagy megkülönböztetést tesz az első asszony és az állatvilág közt. Nem az Ádám előtt elvonultatott állatokból, hanem Ádamból magából, tehát az emberből teremti meg az élettársát is.

Ádám magánosságát nagyszerűen érzékelteti meg Milton Az elveszett paradicsomban:

„Társaságra vágyom,
Mely osztozkodni észszerű örömben
Képes velem; mert ebben a barom
Embernek társa nem lehet; saját
Fájában lel csak kedvet mindenik...

Az ember korlátolt lény és a társaságban
Hasonfelével önmagát segítni,
S fogatkozását helyreütni vágy...

Tökéletlen az ember egymagában,
És sokasodni kénytelen, hasonlót
Életre hozva, képét sokszorozni...
S ez kölcsönös édes szerelmet és
Baráti, gyengéd, hú szívet kíván.” (VIII.)

Milton Ádámja Évát így nevezi:

„Énem jobb mása, és drágább fele!” (V.)

S midőn az megijed tőle és futni akar előle, így kéri:

„Térj vissza, bájos Éva!
Kitől futsz? Akitől futsz, belőle
Vagy, húsa, csontja; hogy (te életet nyerj,
Közel szívemhez, oldalamból adtam
Igazi életet, hogy
Elválhatatlan drága vigaszul
Légy oldalamnál; lelkem része, téged kereslek!” (IV.)

A költőiségen túl, a valóságnak megfelelően a Szentírás így mondja el a nagy világtörténelmi eseményt:

— Ezért az Úr Isten mély álmot bocsátott Ádámra, s mikor az elaludt, kivevé egyik bordáját, s hússal tölté ki helyét.

— Aztán asszonnyá építé az Úr Isten a bordát, melyet Ádamból kivett, és odavezeté Ádámhoz.

— Mondá ekkor Ádám: Ez most csont az én cson-tomból s hús az én húsemből: ezt a férfi feleségének nevezzék, mert a férfiúból véteték. (Gen. 2, 21—23.)

A római Bibliái Bizottság döntése értelmében ezeket a szavakat szószerint kell venni.

— Nem szabad kétségbevonni azoknak a helyeknek betűszerinti történeti értelmét, melyek a keresztény vallás alapjait érintik, aminők többek közt a mindenségnek kezdetben Istentől való teremtménye, az ember külön teremtménye, a nőnek az első emberből való képzése, az emberi nem egysége...

A helyesen értelmezett szentírási kitételek és a tapasztalatilag igazolt és bebizonyított tudományos megállapítások között nincs, és nem is lehet ellentét. Mert sem ennek, sem annak igazságai nem kerülhetnek egymással ellenkezésbe.

Az asszony alkotásában is történeti tényt kell tehát látnunk, melyet Isten mély álomban közöl Ádámmal.

A bordából való teremtménnyel pedig azt a jogi elvet szegezi le a Szentírás, hogy a nő teljesen egyenrangú a férfiúval, akiből Isten megalkotta. Nem alsóbbrendű teremtmény nála.

Ezért nem tekinthető a nő sem játékszernek, élvezeti cikknek, még kevésbé imádandó bábnak, sem kihasznált és megvetett rabszolgának. Mert ő is a fölséges Teremtő alkotása, tehát isteni mű.

Az asszonyt segítő társnak adta Isten a férfi mellé, hogy egymást támogatva járják az élet göröngyös útjait.

Az egyenjogúság kitűnik abból, amikor Isten átadja nekik a földet, s mindkettőnek mondja:

— Hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok... (Gen. 1, 28.)

Egyformán uralkodásra teremtette tehát mindegyiket.

A bűn elkövetése után kerül a nő büntetésből a „férj hatalma alá”. (Gen. 3, 16.) De ez nem önkényes hatalmaskodást jelent büntetésjellege mellett sem. Célja, hogy a férfi a nőt nagyobb erejénél fogva őrizze s újabb

bűnbesodródásoktól visszatartsa, és nem az, hogy még mélyebbre taszítsa.

Ez az Istentől adott fölérendeltség már Éva teremtetésekor joga volt Ádámnak. Kitűnik a teremtés rendjéből is:

— Mert nem a férfiú van az asszonyból, hanem az asszony a férfiúból; és nem a férfiú teremtetett az asszonyért, hanem az asszony a férfiúért. Ezért az asszonynak viselnie kell az alárendeltséget.

— Mindazonáltal az Úrban sem férfiú nincs asszony nélkül, sem asszony férfiú nélkül. Mert valamint az asszony a férfiúból, úgy a férfiú is az asszony által, minden pedig Istentől vagyon. (I Kor. 11, 8—12.)

Szent Pál szerint a férfiú az Istennek képmása és dicsősége, az asszony pedig a férfiúnak dicsősége. (I Kor. 11, 7.)

S ezért nem engedi, hogy a nő vezetőserepet vigyen:

— Az asszony csendben okuljon, teljes alázatossággal. Nem engedem, hogy az asszony tanítson s a férfi fölé kerekedjék: maradjon csak csendben... Ádám nem szedettet rá, az asszony azonban rászedetett és engedetlenségbe esett. (I. Tim. 2, 11—13.)

S az engedetlenségéért most engedelmességgel kell a férjtől való függő helyzetben szolgálni urának.

Az asszony külön teremtését azért hangsúlyozza ki a Szentírás, mert különösen Mózes korában alacsonyabbrendű lénynek tekintették. Páriát láttak benne. Sőt akadtak olyanok is, akik egyenesen az ördögtől származtaták.

Egy tatár hitrege is így beszél róla:

— Elsőnek Isten egy embert teremtett, aki egészen egyedül élt a földön. Egyszer álmában melléhez nyúlt az ördög. Erre bordáiból csont nőtt ki, az megnyúlt, lehullott a földre, s abból lett az asszony.

A Szentírás is bordát mond. Ezzel akarja megértetni velünk, hogy a női szervezetnek anyaga a férfiú szervezetének anyagával teljesen azonos. Mindkettő eltér azonban az állatokétól.

A borda szó héberül „sela”. Ez pedig nemcsak bor-

dát, hanem vért, mértéket is jelent. A vér is életadó. Ebben az értelemben tehát Isten Ádámnak a véréből vett s a férfi mértéke szerint alakította ki az asszony testét is. Vagyis embertestet alkotott belőle.

Nem volt tehát és azóta sincs a férfiaknak egygyel kevesebb bordájuk, mint a nőknek. Különben is mindjárt pótolta és „hússal töltötte ki” Isten Ádám bordája helyét. (Gen. 2, 21.)

A Szentírás nem az első operációs műveletet akarja szemléltetni a nő teremtetésével. Kizárólag nagy és örök erkölcsi igazságokat akar közölni emberies kifejezésekkel, hogy könnyebben megérthessük.

Mindenesetre Isten számtalan csodája között a teremtés felfoghatatlan nagy és szent misztériuma előtt is alázatos és hívő lélekkel kell meghajolnunk, s erkölcsi tanítását kell mélyen a szívünkbe vésnünk!

A Paradicsom az Egyház előképe. Amint Isten Ádámot a Gyönyörűség kertjén kívül teremtette, úgy születik minden ember az Egyházon kívül, s a keresztség által lehetünk csak mi is Isten gyermekeivé, a boldog halhatatlanság birtokosaivá.

Éva teremtetéséből meg ilyen mélyértelmű tanulságot szűr le Szent Ágoston:

- Elalszik Ádám, hogy ezáltal Éva megszülessék.
- Meghal Krisztus, hogy ezáltal az Egyház létrejöjjön.
- Az alvó Ádám oldalából lesz Éva. — Az elalvó Krisztus oldalát átszúrják lándzsával, és azáltal jön létre az Egyház.

Az első emberpár teljesen kifejlődött, felnőtt állapotban kerülhetett ki az Isten teremő kezéből, mert különben nem tudott volna megélni. Gondozó, nevelő, tápláló, védő, ápoló kéz nélkül a csodák végtelen sorozatára lett volna szükség ahhoz, hogy egy csecsemő-ember el ne pusztuljon. Márcsak ezért sem lehet fejlődés eredménye az ember.

A nagykorúvá való teremtetést jelenti a Szentírásnak ez a kitétele is:

- Férfiúnak és asszonynak teremtette. (Gen. 1, 27.)
- Tehát a Paradicsomban alapította az első emberpár

megteremtése után a házasságot Isten. Éva rögtön „aszszony” lett.

Igy az Ő szent, nagystílú gondolata a nemek különbözősége, amelynek rendeltetése az, hogy isteni parancsra folytassák az Alkotó emberteremtő munkáját.

Megáldotta Isten az összülők szent frigyét, és mondá:

— Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet! (Gen. 1, 28.)

— Ez okból hagyja el az ember az atyját s az anyját, s ragaszkodik feleségéhez, s lesznek ketten egy testté. (Gen. 2, 24.)

E szavakból látjuk, hogy Isten a házasságot monogámikusnak teremtette. Vagyis egy férfinak egy nővel kötött felbonthatatlan életközössége az, mint az „egy test” sem bontható szét annak halála nélkül. S csak „két test lesz eggyé” és nem több.

Ma a szívekben felgyújtott szerelem tüzével vezeti egymáshoz Isten azokat, akiket egymásnak teremtett. S a házasság szentségével megáldva, szent emberteremtő munkára hívja őket. De ott marad közöttük Ő is. A test létrehozásában adott csak szerepet a házastársaknak; a lélek teremtésének jogát a maga számára tartotta fenn továbbra is minden emberben.

Állj meg szent megilletődéssel az élet titka előtt te is. És hallgasd kitaruló lélekkel a nagy magyar püspök, Tóth Tihamér tanítását, amelyet az ifjúságnak adott szeretettel oktató atyai szívéből:

— Mily fönséges az Isten terve, hogy nem külön akarta teremteni az embereket teljesen kifejlődött állapotban, mint Ádámot és Évát. Mert mily más, mily idegen, hideg, sivár lenne körülöttünk az egész világ, ha ez nem így történnék!

— Családról szó sem lehetne, hiszen a családot az apa, anya és gyermekek alkotják. Így azonban nem volna apánk s anyánk, persze testvérünk sem és rokonunk sem. Mindenki egyedül állna a világon. Persze akkor nem is szeretné meg senki a másikat, nem volna kivel megosztani örömrüket, kinek elpanaszolni fájdalmukat.

— S nem volnának kisgyermekek a világon! Még

gondolatnak is furcsa! Mindenki komoly, felnőtt, bajszos bácsi vagy felnőtt néni lenne. S nem visszhangzanék a ház játszó gyermekek ezüstcsilingelésű kacagásától. Nem volna gyermekkor, s ismeretlen lenne a gyermeki évek tömérdek, gondtalan, kedves öröme.

— Ime, mily kimondhatatlan szeretet volt Istentől, hogy éppen ezt a módját választotta az emberiség fennmaradásának! Ő csak az első két embert, egy férfit és egy nőt teremtett közvetlenül; és ennek a kettőnek s általuk valamennyi többinek átadott teremő erejéből egy parányit: azt, hogy a többi embereknek már ők adjanak testi életet.

A FÖLDKIRÁLY MEGKORONÁZÁSA

„A mi hazánk a Paradicsom.

Szüleink a Pátriárkák.

Polgártársaink az Angyalok.

Királyunk: Krisztus!” (Szent Ágoston.)

A trónfoglalás.

A legenda szerint Ádám megteremtése után egy sivatag közepén találta magát. Bármerre indult, szúrós tövisbokrok állták el az útját.

S ahogy kivezető utat keres e töviserdőből, egy kígyó tekereg feléje s sziszegve kényszeríti megállásra.

Ádám ijedten néz a sziszegő kígyóra, amely fején töviskoronát viselt. S ahogy földbegyökerezett lábbal szembenáll vele, látja, hogy a kígyó, mintha csak vetközni kezdene, leveti a kígyóruhát. S lassan átváltozik egy megbúvuló szépségű nővé. De a töviskorona a fején maradt azután is.

A csábosmosolyú nő szinte elkápráztatja Ádámot, aki feléje nyúl, s le akarja venni fejéről a töviskoronát. Azonban úgy megszúrja tövise a kezét, hogy karja erőtlennül hanyatlík le, s ő szédülten, kábultan tántorog el. A szép nő pedig kígyóvá változott újra át.

Ekkor hívogató angyaldalt hall Ádám, és nem mesze tőle, mintha a földből nőtt volna ki, egy gyönyörű kert aranyos kapuja tárul ki előtte, ahová eléje siető angyalok vezetik be.

De amerre megy, kezéből csöpög a piros vér, s minden csepp helyén piros rózsza fakad. A vérhullás csak az aranykapuban szűnt meg, de addig rózsássá tette, amerre ment, az utat.

Ez a kis legenda nagyszerűen érzékelteti meg az Isten legtökéletesebb teremtményének, az embernek bevonulását az ő földi királyságába.

Mert Isten valóban királyi módon gondoskodott

róla. Az igazi Atya bölcseségével és a szerető Anya jó-ságával veszi körül.

Olyan meghatóan írja le ezt a Szentírás:

— Ultette pedig az Úr Isten kezdettől fogva a Gyönyörűség paradicsomát: ebbe helyezé az embert, akit alkotott.

— És növeszte az Úr Isten a földből mindenféle fát, melyet látni szép, és melyről enni jó...

— Folyóvíz is jöve ki a Gyönyörűség helyéről, hogy öntözze a paradicsomot...

— Vette tehát az Úr Isten az embert s a Gyönyörűség paradicsomába helyezte, hogy művelje és őrizze meg. (Gen. 2, 8—10. 15.)

Valósággal az „üdv ölébe" emelte tehát az embert Isten. Őrzésére angyalokat rendelt. Csak önmaga ne nyitott volna ajtót az ördög előtt lelkének kerubörös paradicsomához.

Hiába rendelt Isten az ember szolgálatára „égi őrszemet", ha saját szeme megcsalta a „látni szép" fa gyümölcsének életkioltó mérgével.

Mily hálátlanság!

Isten felmagasztalja az embert a sárszármazásból. Megszentelő kegyelmének királyi díszruháját adja rá; égi kitüntetésekkel teszi még ragyogóbbá lelkét, — s az ember eljätssza isteni örökségét...

Pedig ártatlansága az Ég kapuját is kitárta már előtte. Halál nélkül mehetett volna át rajta.

Jól mondja Ireneus:

— Isten nem azért teremtette Ádámot, mintha szüksége lett volna rá, hanem hogy legyen, akit jótéteményeivel elhalmozzon.

Azért hívta le a Paradicsom még a Menny lakóit is a földre.

Ez volt a Földkirály birodalma. A Boldogság oázisa.

A Gyönyörűség kertjében Isten bőven gondoskodik az ember számára királyi eledelről is:

— Ime, nektek adtam minden fűvet, mely magot hoz a földön, s minden fát, melynek benn a gyümölcsé-

ben van fajának megfelelő magva, hogy eledeltekre legyen. (Gen. 1, 29.)

A gabona- és gyümölcsféléket adja eledelül nekik. A hús élvezetét nem említi. Azért az engedelmesség bűjszerű próbájaként is a „jó és gonosz tudás” fájának gyümölcsétől tiltja el az őszülöket Isten.

Nem tiltja ugyan meg nekik kifejezetten a hús élvezetét, de engedélyt csak a vízőzön után ad rá. (Gen. 9, 2—4.)

Bőségesen gondoskodik olyan táplálékot adó fákról, melyekről „enni jó”. S oly gazdagon hálózzák be a folyók az oázist, hogy kristályos, üdítő, tiszta vizet is ihatnak a Kert minden részében.

Ünnepélyes hatalomátadással alapítja meg Isten az Emberkirály dinasztiájának uralmát:

— És megáldá őket Isten és mondá: Szaporodjatok, sokasodjatok s töltsétek be a földet, s hajtsátok uralmatok alá, és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a földön. (Gen. 1, 28.)

Uralomra és nem szolgaságra szánt minket a Teremtőnk. De az embernek kedvesebb volt az ördögi rab-szolgaság az isteni uralomnál.

Pedig ez az isteni uralom átszállt volna minden emberre. Most azonban a bűn átkos uralmával jön minden ember a világra.

Isten „édes és könnyű” igáját de sokszor cseréli fel az ember ma is az ördög csörgő, keserű és nehéz, a Pokol felé vezető jármával!

Az Istenhez való hasonlóság tükröződik vissza abban a hatalomban is, amelyet az embernek ad, amikor az állatok fölé helyezi s uralmat biztosít számára rajtuk. Ugyanis az állatokon való uralkodás nemcsak azok használatát engedi meg, hanem a szabadon rendelkező tulajdonjogot is megadja azok fölött.

Mindenek fölé helyezte tehát Isten az embert, s valamennyi földi dolog urává őt tette meg. Mintegy megosztotta teljhatalmú és kizárólagos uralmát Isten ezáltal a Földkirállyal, teremtményével: az Emberrel.

Micsoda szédületes nagy méltóság volt ez! Milyen

magas trónról zuhant le! Hogy összetörte égi koronáját!
S azóta milyen koldusszegény a föld száműzött királya!

Mi volt hát tulajdonképen az a csodálatos boldogságsziget, amelyet azóta rég elsodort a bűnözön?

A Paradicsom perzsa eredetű szó, mely kertet jelent. Isten kertje volt tehát, melyet örökbe akart odaajándékozni az embernek, de az méltatlanná vált rá.

A megváltott ember számára azonban „kezdettől fogva” készít egy másik országot, amelyet birtokukba vehetnek azok, akik életükben hőiesen küzdenek az elvesztett paradicsom visszaszerzéséért. (Mt. 25, 34.)

Az Isten a bűnbeesés után rögtön megszánta az embert, és mindent elkövet azóta is, hogy megmentse. Az első büntetésnél, a Paradicsomból való kiűzéskor a vigasztalás reménysugarát ragyogtatja fel a bukott ember előtt a Megváltó megígéréseivel. Az új Király és Királynő azóta égi fényben tündökölnek előttünk a Menyország trónján, s mutatják az odavezérítő utat nekünk is.

Hogy mennyire valóságos hely volt a Paradicsom, kitűnik a szinte térképszerű leírásból.

— Folyóvíz is jöve ki a Gyönyörűség helyéről, hogy öntözze a Paradicsomot. Az onnan négy főágra szakadt. Az egyiknek neve Fizon: ez az, amely körüljárja Hevilának egész földjét, hol az arany terem, — annak a földnek az aranya igen jó, — ott találni a bdelliumot meg az ónixkövet. A másik folyó neve Gehon: ez az, amelyik körüljárja Etiópia egész földjét. A harmadik folyó neve Tigris: ez folyik az asszírok felé, a negyedik folyó pedig az Eufrátes. (Gen. 2, 10—14.)

Sajnos, e részletes leírás ellenére sem tudjuk ma már pontosan megállapítani, hogy hol volt a Paradicsom.

A héber szentírási szöveg így írja le:

— És ültetett az Úr Isten egy kertet Édenben, napkelet felé.

Az Éden valószínűleg pusztaságot, sivatagot jelöl, amelyben a „kert” dűsvízű oázis volt.

A biblikusok a Paradicsom helyét Babiloniában keresik. Éspedig a Tigris és az Eufrátes környékén.

E mellett szól az, hogy ez a hely a világ legtermékenyebb része most is. Továbbá az ásatások alkalmá-

val sok olyan eszközt találtak itt, amelyeket az első emberek használhattak.

Hogy a másik két folyóval mi történhetett a geológiai korok föld arculatát sokszor teljesen megváltoztató hosszú ideje alatt, azt ma már nem lehet megállapítani. A vulkánikus erők működése és a vízőzönök pusztítása fölmérhetetlen változásokat idéztek elő a föld kérgében.

Azért aztán a legfantasztikusabb kitalálásokban keresik, inkább tetszetős fantazmagóriák, mint tapasztalati feltevések alapján a Paradicsom helyét.

Egyik az Északi Sark-tengerbe teszi. Mások az Indiai-óceánba süllyedt Lemuriát, ismét mások az Atlanti-óceánba süllyedt Atlantiszt tartják az emberiség bölcsőjének, amelyeknek felkutatása egyelőre az álmok világába tartozik.

Darwin azt mondja:

— Ősi törzsszülőink inkább az afrikai kontinensen éltek, mint másutt.

Mások viszont azt tartják, hogy Ausztrália volt az emberiség őshazája, mert a természetes fegyverek dolgában oly fogyatékos ember csak ott fejlődhetett békességben, ahol erős fenevadak nincsenek.

Ezekben a feltevésekben azonban csak annyi valószínűség van, hogy legalább a földön keresik a Paradicsomot.

Ungnad boroszlói tanár azonban már elhagyta a földet és a Pegazus-csillagképben ismerte fel a Paradicsomot.

Mindenesetre kitűnő repülőknél kellett volna lenniük ősszüleinknek, hogy leszálljanak a földre, amelynek verejtékes megművelése a büntetés egyik feltétele volt.

Az tény, hogy minden nép tud egy elvesztett „aranykorról” az emberiség életében. S a legtöbb tudós véleménye megegyezik abban is, hogy Ázsiában keresi az őshazát. A vezető kultúrnépek: a hindu, iráni, kínai, egyiptomi és babiloni hagyomány a boldogság földjét négy folyótól átszeltnek ismeri.

Szentiványi azt írja erről a kérdésről:

— A Paradicsomkertnek, mint az emberiség boldog és elvesztett állomáshelyének megválasztása a Tigris és

Eufrátes forrásvidékén, tehát a Van-tó és Urmia-tó környékén célszerűnek látszik. E terület, a későbbi Örményország, három világrész között terül el. Egyformán távol esik a Jóreménység-fokától és Bering-szorostól, a Csendes- és Atlanti-óceán között foglal helyet, ahonnan az új emberiség elterjedése minden irányban a legkedvezőbb és legkönnyebb. S mintha erre a területre utalna Noé galambjának olajfaága, amelynek ez a vidék a házája.

Isteni kitüntetések.

Chateaubriand „A kereszténység szelleme” című könyvében írja, hogy Isten a világot a vénségnek és fiatalságnak mindazon jeleivel teremtette, amelyeket ma észlelünk rajta.

Az első emberpár létrejöttének napját szép, költői képből így mondja el:

— Ádám harminc éves. Társa kétségkívül tizenhat tavaszt számol, habár még alig élt egy percet...

— Ádám a legszebb valamennyi férfiú között, kik fiai lesznek. Éva a legbájosabb mindazok között, akik leányai lesznek.

Természetesen ez csak költői elképzelés. De az tény, hogy az ősszülők minden szépsége és tökéletessége az istenközelségtől valami egészen különös és rendkívüli visszfényt s csillogó ragyogást kapott.

A Teremtő az ember lelkét, mely az Istenképmás jelét viseli magán, égi kegyelmeinek kitüntető ajándékai-val koszorúzta meg. S ezzel Isten méceszt adott az ember kezébe, melynek olaja soha ki nem fogy. Az istengyújtotta láng a lélekmécsesben soha ki nem alszik. Lobogni fog egy örökkévalóságon át.

Az élet vándorútjára Isten talentumokat adott nekünk, hogy a nagy leszámolásig bőven kamatoztassuk. A szívünk virágoskertjét pedig teleszórta termékeny életmagvaival. Konkoly akkor még nem hullott bele.

Szent Péter azt írja levelében:

— Az első emberek részesei voltak az isteni természetnek. (II. Pét. 1, 4.)

Szent Bellarmin az Isten saját képére és hasonlóságára való teremtésünket így magyarázza:

— Saját „képének” az embert természetes adományai miatt, „hasonlóságának” pedig természetfölötti adományai miatt nevezte.

Természetes adományok az emberi természetünkhöz tartozó isteni ajándékok, amelyek nélkül nem volnánk emberek. Ezek a mi szellemi képességeink: az értelem, szabadakarat és a lélek halhatatlansága.

Isten azonban határt nem ismerő szeretetében a Földkirályt még felbecsülhetetlen értékű természetfeletti és rendkívüli égi ajándékokkal is kitüntette. Ezeket mintegy ráadásul kaptuk a mi Teremtőnktől. De természetesen az ősszülők bűnbeesésekor velük együtt elvesztettük ez utóbbiakat mi is.

— Isten az embert földből teremtette s a maga képére alkotta, és úgy rendelte, hogy ismét azzá változzék. Felruházta őt a magáéhoz hasonló erővel; meghatározta napjai számát és idejét, s uralmat adott neki minden fölött a földön. Félelmetessé tette őt minden élő előtt, hogy uralkodjék az állatokon és a madarakon. Hozzá hasonló segítőt teremtett belőle, és adott nekik megfontolást és nyelvet, szemet és fület; szívet adott nekik a gondolkodásra, és betöltötte őket bölcs okossággal. A szellem tudásával látta el őket. Értelemmel töltötte be szívüket, és megmutatta nekik, mi a rossz és mi a jó. (Jéz. Sir. 17, 1—6.)

Nagyszerű leírása ez azoknak az ékességeknek, amelyekkel Isten az első embereket felruházta.

1. Az ember értelmével megismeri az igazságot, és helyes ítéletet alkot a dolgokról.

Lelkünk szellemi képességeinek bizonyítékai a nyelv, haladás, tudomány, valláserkölcsi élet, társadalmi együttélés és a művészet. (V. ö. szerző: „A titokzatos élet” c. könyvének 119. s k. oldalaival.)

A Szentírás szerint Ádám elnevezi az állatokat. (Gen. 2, 19.) A névadás valamilyen nyelven történhetett. Tehát Ádámnak tudnia kellett beszélni. Azt azonban, hogy mi-

lyen nyelven beszélt, ma már lehetetlen megállapítani. A népek keveredése és a nyelv fejlődése az évezredek alatt óriási változásokat idézett elő ezen a téren is.

A Genézis megjegyzi, hogy Noé fiainak nemzetségei népeik és nemzeteik szerint elkülönültek a vízözön után. (Gen. 10, 32.)

S hozzáfűzi:

— A föld ugyanis egyajkú és egyazon beszédű volt. (Gen. 11, 1.)

Hogy milyen volt ez a nyelv, azt az emberiség majdnem hétezer eltérő nyelve közül ma már nagyon nehéz volna megállapítani.

Ádám értelmi fejlettségét és nagykorúságát jellemzi az is, hogy felismeri a névadáskor az állatok legjellegzetesebb tulajdonságát, és a szerint nevezi el mindegyiket.

Magasfokú értelmi képességei miatt rendeli Isten az első embert a Paradicsom művelésére és őrzésére is. (Gen. 2, 15.) Az oázis tervszerű művelése ugyanis megfelelő intelligenciát igényelt termékenysége mellett is. Az őrzéshez pedig megfontolt bátorságra volt szükség. A kígyó éppen azért nem is Ádámmal kísérletezik, hanem a gyöngébb nemet csábítja el. (Gen. 3, 1—6.)

2. Az ember szabadakaratáról a Szentírás mindenütt bizonyosságot tesz, ahol Isten parancsot ad, tilalmat rendel el, jutalmat vagy büntetést helyez kilátásba.

Ezeknek nem volna semmi értelmük és értékük, ha az ember nem rendelkezne a parancs teljesítéséhez szükséges képességgel és erkölcsi felelősséggel.

Ezért olvassuk a Szentírásban:

— Megteremtette Isten az embert kezdetben, és őt saját belátására bízta; adta még ezenfelül parancsait és törvényeit. Ha meg akarod tartani a parancsokat, azok megtartanak téged, ha állandóan gyakorlod a hűséget, mely előtte kedves. Víz és tűz helyezett eléd, amelyiket akarod, az után nyújtsd ki kezedet! Élet és halál, jó és rossz vagyon az ember előtt, azt kapja, mi kedvére van. (Jéz. Sir. 15, 14—18.)

Lelkünk akaratszabadságának lényege és gyökere az

önhatározó képességben van: választani a rossz vagy jó között.

Dessauer szerint még a modern technika is a „szabadakarat alkotó erejének diadala”.

Az érdem és érdemtelenység erkölcsi tény. Csak így beszélhetünk erkölcsi beszámíthatóságról. Bűnről és erényről.

Ha nem volna szabadakarat, akkor nem büntethetnénk a gonosztevőket s nem jutalmazhatnánk a nemes, érdemszerző jócselekedeteket.

Ezért zengi Madách:

„Szabadon bűn és erény közt
Választhatni mily nagy eszmél
S tudni mégis, hogy felettünk
Pajzsul áll Isten kegyelme.” (Az ember tragédiája.)

Megadta az Összülőkkel együtt nekünk is az Úr a szabadságot, hogy e szent eszmével megajándékozza a világot.

És parancsolá Ádámnak, mondván:

— A Paradicsom minden fájáról ehetsz, de a jó és a gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert amely napon arról eszel, halált kell hálnod. (Gen. 2, 16—17.)

Az akaratpróbával látni kívánta Isten, hogy kényszerítő, vasmarkú szorítás nélkül is odahajol-e az ember Teremtőjéhez önkéntes hozzásimulással. Mert csak a magátóljövő hódolatteljes leborulásnak van Isten előtt érdemszerző ereje.

— Ahol kényszer van, ott nincs korona! — mondja Szent Jeromos.

Akarhatjuk a rosszat is, de olyankor mindig elveszítjük a jót!

Élet helyett az első emberpár is választotta inkább a halált. S mi viseljük ennek az átkos örökségnek a súlyát.

3. Halandó halhatatlanság lett a sorsunk.

A Makkabeusok anyja viszont, „aki az Istenbe vetett bizodalmában hősiecs lelkülettel viselte el azt, hogy egy napon hét fiát látta elveszni, bölcseséggel telve, mindegyiküket hazai nyelven lelkesen buzdította, és asszo-

nyi lelkülettel férfias bátorságot egyesítve, így szolt hozzájuk":

— Nem tudom, mi módon jelentetek meg méhemben. Nem én ajándékoztam nektek szellemet, lelket és életet, és nem én illesztettem össze egyikteknek sem tagjait, hanem a világ Teremtője, aki megalkotta az embert eredetében és mindennek megadja létét. S ő irgalmasságában vissza is adja nektek lelketeket és élteket, ha ti most feláldozátok magatokat törvényeiert. (II. Mak. 7, 20—23.)

A lélek magasabbrendűségénél, Istentől való közvetlen leheltségénél s így nagyobb méltóságánál fogva nem kerülhet a test sorsára.

— És visszatér a por (az ember) a földbe, ahonnan vétetett, az éltető lehelet pedig visszatér Istenhez, aki adta. (Pred. 12, 7.)

Az Úr Jézus is így bátorít:

— Ne féljete azoktól, kik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket! (Mt. 10, 28.)

Mindnyájan az Istennek élünk. S aki Neki él, az ha meghal is, élni fog. Mert az Isten nem a holtaké, hanem az élőké. (Lk. 20, 38.)

Hogy szellemi lelkünk halhatatlan, arról a Bölcs így oktat ki:

— Isten halhatatlannak teremtette az embert, és saját hasonlóságának képére alkotta. (Bölcs. 2, 23.)

A halhatatlan örök életben való hit oly régi, mint a világ, s annyira elterjedt az egész földkerekségen, mint az emberi nem.

Isten nem úgy teremtette az embereket, mint a Menny angyalait, akik vétkezés után sem váltak halandókká, — figyelmeztet Szent Ágoston.

Az engedelmesség próbájának kiállása után az ember sem halt volna meg, hanem halál nélkül lett volna az angyalok osztálytársa az Isten mennyei, örök boldogságában.

A bünbeesés óta csak a Halál kapuján mehetünk be oda.

Ha homlokunkon csak a Halál eljegyzésének titkos

jegye lenne felírva, s lelkünkben nem égne a halhatatlanság kiolthatatlan fákltyatüze, — észszerűtlen lenne a lét, kizáró és nyomorúságos a földi küzdés, céltalan az életrejövés.

Megfontolásra érdemes, igazán megaranyozott igazságot hirdető szavak ezek Aranyszájú Szent János ajkán:

— A bűnösök halottak, ha élnek is. Az igazak ellenben élnek, ha meghaltak is.

Isten az első embert azonban nemcsak ilyen testi-lelki természetes kiválóságokkal ruházta fel, hanem természetfölötti ajándékaival a megszentelő kegyelem állapotába helyezte. Tehát a jó és szent Isten jó és szent teremtménye volt eredetekor az ember.

A Szentírás bemutatja, hogy milyen leereszkedő, meghitt viszonyban áll az Isten az emberrel. Szövetséget, barátságot köt vele. És ezt a szövetséget sokszor megújítja s esküvel pecsételi meg.

A Bölcs kifejezetten is tanítja:

— Isten az embert igaznak alkotta. (Pred. 7, 30.)

Szent Pál szerint Krisztus Urunk azt szerezte vissza, amit Ádám elvesztett: a megigazulást. Tehát ez azelőtt megvolt.

— Ádám előképe az Eljövendőnek, a Megváltónak. (Róm. 5, 14.) Márpedig csak úgy lehetett előképe az Isten Szent Fiának, ha maga is szent mivoltában előképezte a Megszabadítót.

— Vessétek le a régi (bűnös) embert... hogy újuljatok meg bensőtökben, és hogy magatokra öltsetek az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek. (Ef. 4, 22—24.)

A Szentatyák a teremtetéstörténet leírásában az élet lehelete alatt a Szentlelket értik. Mindenesetre a megszentelő lelki újjászületés eszközzésére az Úr Jézus is az ő isteni leheletével indítja el az apostolokat, amely megszentülést eredményez mindkét esetben.

— Rájuk lehelt és mondá nekik: Vigyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik. (Jn. 20, 22—23.)

Szent Bonaventúra levonja mindezek alapján a helyes következtetést:

— Hogy az emberben Isten jósága és jóakarata nyilvánvaló legyen: szeplő és bűn nélkülinek, és miniben bűnhődés kötelezettségétől és nyomorúságától mentnek teremtetten.

Isten tündöklő szentsége csillant meg rajta. Csak el ne homályosította volna sohase a bűn!

A megszentelő kegyelem természetfeletti erényein és a Szentlélek ajándékain kívül Isten betetőzte kitüntéseit még olyan rendkívüli adományokkal is, amelyeknek hivatása volt az emberi természet bizonyos tökéletlenségeit megszüntetni, s a test és lélek teljes összhangját biztosítani.

A hittudósok öt ilyen adományt sorolnak fel: a rendetlen kívánságtól, a haláltól és szenvedéstől való mentességet, kiváló ismereteket és a természet fölötti uralmat.

1. Az első emberpár a bűnbeesés előtt ment volt a rendetlen kívánságtól.

Nem gyötörték és kísértették a testi vágyak. Az érzékiség sem ingerelte őket. A test mezítelenségét észre sem vették. Ezt csak a bűnbeesés után vették észre, amikor a rossz tudása megnyitotta szemeiket a bűn megérzésére és meglátására is. (Gen. 3, 7.)

Az ártatlanság állapotában a test nem ébresztett bűnös vágyakat az emberben.

— Mind a ketten pedig, Ádám tudniillik, meg a felesége, mezítelenek voltak, de nem szégyelték magukat. (Gen. 2, 25.)

Ezt sem gyermekes tudatlansággal, sem állati eltompultsággal magyarázni nem lehet. Hisz nagyon is kiváló értelmi tulajdonságokkal rendelkeztek.

A bűn homályosította el úgy az ember értelmét, hogy azóta a vad szenvedélyek zsarnokoskodhatnak a lélek felsőbbrendű képességei fölött is, és teljesen elvakíthatják az ésszt.

A megszentelő kegyelem mint fényes mennyei fátyol takarta el őket. Lepelre nem volt szükségük. Be-

födte őket saját erényük. Bűnös vágy nem lobbantotta lángra vérüket. Csapongó fantáziaképek nem hurcolták meg őket.

A rendetlen kívánság a bűnből való. Azelőtt tehát nem volt meg az emberben. A legteljesebb összhangban olvadt egybe test és lélek.

A Szentatyák azért mondják, hogy az indulatok mostani demokráciája helyén az első embernél az Ész monarchiája uralkodott.

2. A bűnbeesés előtt az első emberpár ment volt a Halál büntetésétől.

— A halál a bűn zsoldja.

Azért óvta az Isten az első embert:

— A jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert amely napon arról eszel, halált kell halnod. (Gen. 2, 17.)

Az Úr látta előre, hogy a Sátán rá fogja őket szedni a mindentudás hazug ígéretével. S tudatlanságot ad tudás helyett; halált élet helyett. Az Istenhez való hasonlóságot pedig felváltja a rút ördöghöz való hasonlóság.

— Isten halhatatlannak teremtette az embert és saját hasonlóságának képére alkotta; a halál pedig a Sátán irigységéből jött a világra. (Bölcs. 2, 23—24.)

Szent Pál is kijelenti:

— Egy ember által jött be a világra a bűn, és a bűn által a halál. (Róm. 5, 12.)

Ezért váltja valóra a bűn után Isten a fenyegetését:

— Por vagy és vissza kell térned a porba! (Gen. 3, 19.)

Pedig Ő „nem leli örömét az élők vesztén“. (Bölcs. 1, 13.) Azért nem is az Úr alkotja a halált, hanem a bűn fekete hóhéra.

A halhatatlanságot az Élet fájának gyümölcse eredményezte volna. A tiltott fáról való gyümölcsszakítás miatt büntetésből az Élet fájának gyümölcset nem élvezhették már Összüleink, s így nem élvezhették a földön a sírnélküli halhatatlanságot sem.

Most az Élet Kenyerének vétele eredményezi, hogy aki abból eszik, ha meghal is, örök élete legyen. (Jn. 6, 25—60.)

3. A bűnbeesés előtt az ember ment volt a szenvedéstől.

A testi-lelki szenvedések áradata a bűn büntetéseként zúdult az emberre. A mostani létküzdelem ezernyi gondja-baja és gyötrelmes nyomorúsága nem keserítette meg boldogságát. A Gyönyörűség kertjében elképzelhetetlen gyönyörök közt élte volna végnélküli boldog életét.

Minden nép valamennyi nemzedéke méla búbanattal sóhajtja vissza a tiszta örömök oly gyorsan eltűnt álomvilágát.

De még kínosabb lehetett az Összülőknek elviselni a szomorú ébredést: a Paradicsom gyönyörűségeiből a tövisbojtorjános, sivár siralomvölgy száműzetésébe kerülni.

4. Az Összülők rendeltetésüknek megfelelő kiváló tudással rendelkeztek.

— Betöltötte őket bölcs okossággal; a szellem tudásával látta el őket. (Jéz. Sir. 17, 5—6.)

Ádám ezzel a kiváló tudással megjellemmezte és osztályozta a dolgokat. Megállapította azok között a rangsort, hogy Isten maga is tetszését találta benne, mint az állatok elnevezésénél. (Gen. 2, 19.)

Éva megteremtése után nyomban átlátta és helyesen értelmezte a nő helyzetét és rendeltetését:

— Ez most csont az én csontomból s hús az én húsból: ezt a férfi feleségének nevezzék, mert a férfiúból véteték. Ez okból hagyja el az ember az atyját s az anyját, s ragaszkodik feleségéhez, s lesznek ketten egy testté. (Gen. 2, 23—24.)

A sugalmazottság sem von le semmit e rész kinyilatkoztatásánál Ádám kiválóságából rendkívüli tudását illetőleg, mert mindegyik Isten ajándéka volt benne.

Szent Ágoston helyesen hivatkozik Pythagorasra, aki azt mondja:

— Az volt a legbölcsebb ember, aki először nevet adott a dolgoknak.

Márpedig láttuk, hogy Ádám adja meg minden állatnak és feleségének és minden másnak a nevét. Tehát az

első embernek kiváló tudással kellett rendelkeznie, amit csak Isten kitüntető, bölcs jóságából kaphatott.

Ádám tehát rendelkezett mindazzal a tudással, amellyel mint az emberiség feje az ő nagy családját bölcsen kormányozni tudta volna.

5. Az első ember könnyen és biztosan uralma alá hajtotta a természetet.

Isten parancsa így szólt:

— Töltsétek be a földet és hajtsátok uralmatok alá! (Gen. 1, 28.)

Ehhez erőt és hatalmat is adott nekik. Ha biztosította számukra a saját belső világuk fölötti hatalmat, akkor méginkább megadhatta ezt nekik a külső világra vonatkozólag.

Schütz azt mondja, hogy a bűnbeesés után a természet lázadása is csak folytatása és tükrözése volt az emberben végbement belső forradalomnak és összeomlásnak.

Szent Pál szinte látja a teremtet világ vajúadását, és hallja a sóhajtozását egy jobb világ eljövetele után, amelyre ugyancsak ránehezedik a paradicsombeli büntetés átka az ember bűne miatt. (Róm. 8, 19—22.)

A természet fölötti uralom parancsát a Paradicsomban könnyűszerrel teljesítette az első ember. Mert a föld akkor még nem termett tövist és bojtortjánt. Az állatok nem törtek élete ellen. Testi-lelki kiválóságai képessé tették, hogy fáradság nélkül, jókedvűen művelje a földet s biztosan őrizze a Kertet.

Talán örök tavasz lett volna a természetben, s nem kellett volna szenvedni az időjárás viszontagságaitól sem.

Szent Ágoston tanúsága szerint a munka örömet szerzett az első embereknek, s a legcsekélyebb fáradságot sem ismerték.

XIII. Leó szerint élvezet volt számukra a munka, és vágyódtak utána.

Ádám feladata volt valószínűleg az állatok őrzése. Éva pedig a Kertet gondozhatta. Erre utal az állatok el-

nevezése és a gyümölcsszedés. (Gen. 2, 19—20. és Gen. 3, 1—6.)

Isten ezeket a rendkívüli kiváltságokat, vagyis a természetfölötti életre való hivatást és képesítést nemcsak kizárólag Ádámnak adta. Ez a nemesi levél mint Ősnemest illette meg az emberiség családfájának fejét, s átszármazott volna miránk is.

Ádám bűnével azonban csak a bűne és büntetése szállt ránk. A természetfölötti adományok nemesi levelét Isten összetépte, hogy ne örökölhessük, és Ádám se élvezhesse bűnbeesése után tovább.

Tudod-e végre, honnan jöttél? Érted-e, Ember, honnan estél ki?

Fészekből kiesett, csipogó, didergő madárfiókái vagyunk a fagyos életnek. S a trillázó boldog ének nem hangozhatik fel lelkünkben mindaddig, míg vissza nem találunk a Gyönyörűség kertjének elhagyott fészkébe.

Addig is dolgozzunk lelkünk isteni felszerelésű művésztermében Alkotónk képén.

„A lelkem csendes műterem.
Fehér ruhájú vásznain
Az Úr színével keverem
Való vonallá álmaim.

Egyetlen munkán dolgozom.
Modell: az Éden gyermeke,
Sárból, lélekből lehelt ember,
Az Isten-Felség remeke.

Néha rezdül a színes ablak,
Az Úr szűrődik rajta át,
S keresi, hogy vásznam arcán
Megismeri-e önmagát?” (Ifj. Dezsényi Béla.)

VÉGTelen ÉLETFOLYAM

*„Az egytől származó egész emberi
nem lakja az egész föld színét.”
(Ap. Csel. 17, 26.)*

Az Ősforrás.

Szent Ambrus írja:

— Nem ok nélkül történt, hogy nem ugyanazon földből, melyből Ádám alakíttatott, hanem magának Ádámnak oldalcsontjából lett az asszony. Ebből ugyanis megtudjuk, hogy mikép a férfiúban és a nőben a testnek egy és ugyanazon természete van, úgy az emberi nemnek is egy forrása van.

— Azért legelőször nem egy emberpár volt: férfi és nő; sem két férfi, sem két nő, hanem először a férfi, s azután lett belőle a nő.

Szent Ágoston is ezt tartja jobbnak. Egynek és egyesnek teremtette Isten szerinte az embert. De nem azért, hogy egyedül s mintegy emberi társaság nélkül éljen, hanem hogy így nemcsak a természet hasonlósága, hanem még a rokonság érzelmei által is szorosabban kapcsolódjék embertársaihoz, s közöttük a származás egysége és az egyetértés köteléke meglegyen.

— Nincs e nemnél gonoszságra elütőbb s természetre rokonabb! — mondja.

Ádám és Éva teremtésében a Biblia meggyőz bennünket arról az igazságról, hogy a föld összes népei s a világ minden embere egy Őstől, egy férfitől és egy nőtől, az Összülőktől kapta létét.

Ez a végtelenbe folyó életfolyam a Paradicsomból indult ki, ott van a forrása, és onnan szakadt szét sok millió ágra.

Azért mondja Aranyszájú Szent János:

— Az összes emberek egy családot alkotnak és ugyanazon egy atyának gyermekei.

Tehát én is e nagy családnak a gyermeke vagyok!

Általában ötféle emberfajtát szoktak megkülönböztetni. Hozzávetőleges, megközelítő adatok szerint a következőképen oszlanak meg: fehér vagy kaukázusi 700 millió. Sárga vagy mongol 500 millió. Fekete vagy néger 230 millió. Barna vagy maláji 50 millió. Rézbőrű vagy indián 10 millió.

Lényegileg azonban ez az ötféle fajta semmit sem különbözik egymástól.

A bőr eltérő színe, a testi alkat és koponya különfelesége a különböző éghajlatnak és más-más életmódnak a következménye.

Az egyes világrészek őslakossága sem zárja ki az emberi nem egységes származását. Mert valamikor Amerika és Ausztrália is szoros összefüggésben volt Ázsiával; tehát az emberiség szaporodásával a világ minden részére szétszóródva, könnyen eljuthattak odáig.

A Szentírás kifejezetten tanítja az egy közös Őszülőtől való származást:

— Még nem hullatott az Úr esőt a földre, és ember sem volt, ki művelje a földet... Megalkotta tehát az Úr Isten az embert. (Gen. 2, 5. 7.) Ádámnak nem akadt magához illő segítőtje. (Gen. 2, 20.) Elnevezé Ádám a feleségét Évának, minthogy ő lett az anyja minden élőknek. (Gen. 3, 20.)

Az eredeti bűn azért szállt át minden emberre, mert valamennyien Ádám ivadékaként, az ő erkölcsi örökségével születünk. Örököltük az ő bűnének terheltségét.

Az emberiség zoológiailag egy fajta alkot. S benne a különböző színű emberfajták képesek egymás közt termékeny utódokat létrehozni. Az állatfajoknál ugyanis ilyen esetben terméketlenség áll be vagy elkorcsosulás.

A fővonásokban teljesen megegyeznek az emberfajták egymással, mint amilyen a csontváz, egyenes járás, haj és szőr elhelyezése, belső szervek, lélekezés és érverés időtartama, testi hőfok, terhesség ideje.

Főképp megegyeznek az értelmes ember fajalkotó vonásaiban: az értelmes és szabadakaratú lélek megnyilvánulásaiban. Ilyen a nyelv, haladás, valláserkölcsi és művészi rátermettség. Ezek különböző fokban ugyan, de minden emberfajnál megtalálhatók.

A látszólagos külső eltérések alárendelt jelentőségűek és nem általánosak. Pl. a bőrszín tekintetében egyazon emberfajtán belül sokszor nagyobb eltérések mutatkoznak, mint két különböző fajta bizonyos egyedei között. A változatokat folytonos átmenetek hidalják át.

Azért mondja Haecker:

— Az emberiség egységének alapja a szellem, s nem a vér.

Ugyanazon Egy Isten képe és hasonlatosságára való teremtettségünk szelleme. Egy az égi Atyánk, egy a földi atyánk is.

Ennek az igazságnak nagy és fontos szociális, valamint morális következményei vannak. Mert ebben az igazságban a Szentírás legelső lapjain kinyilvánítja az Isten, hogy valamennyien testvérek vagyunk. Földrészek és az egyes népek emberei közt nincs különbség. Ledönti ez a tanítás a válaszfalat gazdag és szegény, király és koldus, úr és rabszolga között.

Csak a rabszolgatartók tagadták sokáig s mondták a négert alsóbbrendű embernek, hogy így a rabszolgákkal való kereskedést és a kihasználásukat jogosultnak igazolják. Azonban a párizsi egyetemeken fényesebb eredményeket érnek el, mint az európaiak. Értelmi fogékonyságánál fogva éppoly civilizált tud lenni a néger is, mint a fehér ember.

Valamennyi nép hagyománya egy közös ősszülőre vezet vissza az emberiség eredetét. A népek közmeggyőződése pedig nem lehet téves.

A közös eredetet bizonyítja a nyelvtudomány is, amely kimutatja, hogy minden nyelvben megtalálhatók a közös szótövek; s ez csak a hajdani egynyelvűség maradványa lehet.

A Szentírás tanításával nem ellenkezik az a feltevés, hogy lehettek Ádám előtt is emberek más égitesten, és ezek valamilyen katasztrófa következtében elpusztulhattak. Sőt feltehető, hogy más égitesteken is élhetnek ma emberek. Valamennyiüket azonban Isten teremttette. De azt kizárja a Szentírás, hogy Ádámnak más kortársai is voltak.

Az viszont természetes, hogy Ádám gyermekei, te-

hát a testvérek, összeházasodva szaporították az emberiséget. Az az őserő, amely közvetlenül a teremtés hajnalán megvolt az első emberekben, lehetővé tette ezt. A vér még tiszta, friss és romlatlan volt. Nem kellett félni degenerálódástól és elkorcsosulástól.

Milyen szép gondolat volt az Istentől így alkotni meg az embert. A Gondviselő egy örökös nagy átkarolással öleli magához a szeretet kötelékével összefűzött emberiség testvéri közösségét. Az isteni szeretet az emberiség szeretetével így olvad fonságosan egybe.

Az évezredek vándora.

Platon az ő „Timaios” című írásában elbeszéli egy tudós, igen idős egyiptomi pap magyarázatát a régi világ pusztulásáról.

— Ti egy vízőzönről tudtok, pedig több előzte már meg — mondja a saisi pap, aki a templomukban feljegyzett írásos régi hagyományt ismerteti Solon előtt.

Az athéniekről ezt mondja neki:

— Államotok minden kiváló viselt dolgai közül is, amint ezt írásainkban csodálattal olvassuk, nagysága s hősiessége által egy különösen kiemelkedik. Írásaink ugyanis egy roppant erős katonai hatalomról beszélnek, amely a ti államotok által lelte végét, amikor elbizakodottságtól telítve, egész Európa és Ázsia ellen hadba vonult az Atlanti-tenger felől. Mert akkoriban a tenger ott még járható volt.

— Ugyanis a torkolat előtt egy sziget terült el. Nagyobb, mint Ázsia és Líbia együttvéve. S erről a szigetről akkoriban még át lehetett járni más szigetekre, ezekről pedig az egész szembenfekvő világrészre, amely ezt az úgynevezett tengert valójában körülveszi.

— Ezen az Atlantis nevű szigeten egy nagy és csodálatraméltó királyi birodalom állt fenn, amely az egész szigetnek, de azonkívül sok más szigetnek és a szárazföld egyes részeinek is parancsolt. Hatalma ezenkívül kiterjedt Líbiára egészen Egyiptomig és Európában Tyrheniáig.

— Ez a birodalom egy alkalommal megkísérelte, hogy egyesített haderejével a mi és a ti országokat, s általában a tengerszoroson belül fekvő területet meghódítsa.

— Ekkor mutatkozott meg a ti államotok hatalmas teljes pompájában és erejében minden ember előtt. Hősi bátorságában és hadi cseltudásában minden más népet meghaladván, felülkerekedett az előrenyomuló ellenség, és kitűzte a győzelem jelét. Így meggátolta a még le nem igázottak meghódítását, s mindnyájunknak megszabadítójává vált Heraklesz (Gibraltár) oszlopain belül.

— Később azonban hatalmas földrengések és vízáradások támadtak. És egy szörnyű nap és egy szörnyű éjszaka lefolyása alatt a ti egész harcias nemzetségek csapatosul eltűnt a víz alatt, és éppen így eltűnt Atlantisz szigete is a tengerben.

Platon „Kritias” című dialógusában részletesen leírja Atlantisz szigetét és a birodalom történetét Solon feljegyzései nyomán, akinek írásai nagyapja birtokában voltak, s ő azokat olvasta.

— Kereken 9000 esztendő múlt el azóta, — írja — hogy ez a háború lefolyt.

Atlantisz csodálatos kultúráját így mondja el:

— A lakosok, mert a föld mindent megadott nekik, templomokat, királyi palotákat, kikötőket, hajógyárakat építettek. Hidakat építettek a csatornák fölé... fürdőhelyeket rendeztek be.

— Az egész sziget igen magasan és meredeken emelkedett ki a tengerből. Sok gazdagom lakott helyet, folyót, tavat, rétet fogtak körül a hegyek. A föld évente kétszer hozott termést: télen a termékenyítő esők által, nyáron az öntözőcsatornák révén. Az összes földbirtokok száma 60.000-re rúgott. A hegyekben és a többi országrészen a lakosság számát mérhetetlennek mondják, mégis mindegyikük valamely helységbe és vezető alá volt beosztva. Minden hat vezetőnek egy harcikocsit kellett állítania. A hadrakelt sereg tízezer harckocsival rendelkezett. Azonkívül mindegyik állított még két lovat és lovast, valamint egy kétfogatú, ülés nélküli ko-

csit, amely egy kis pajzzsal felfegyverzett harcost és egy kocsizezetőt hordott. Ezenkívül két nehézfegyverzetű katonát, két nyíllövészt és parittyást, három kő- és dárda-hajítót, s végül még négy matrózt az 1200 hajó legénysége számára.

— Tíz király uralkodott a neki kiosztott területen. Fejlett törvénykezésük volt. Törvényeiket egy rézoszlopra vésték, mely a sziget közepén állt Poseidos templomában. Itt mutatták be áldozataikat is. Egymással testvéri szövetségben éltek. Először magas erkölcsi színvonalon álltak, de később elfajultak, ezért büntette meg őket Isten...

Platon leírása itt megszakad.

Amikor e régi csodálatos szigetről olvasunk, föltámad az érdeklődés bennünk is, hogy ha sokezer évvel ezelőtt ilyen fejlett kultúrával rendelkezett az emberiség, akkor mióta is élhet a földön? Vagyis mikor volt az első ember teremtmése? A népek vándorlása s özönlése mióta tart a földön egyik világrészből a másikba? Tehát milyen idős lehet a teremtés legifjabb gyermeke: az Ember?

Szent Ágoston őszintén bevallja:

— Mennyi és mely századok peregetek le az emberi nem teremtmése előtt, bevallom, nem tudom. De arról, hogy semmiféle teremtmény sem egykorú Teremtőjével, meg vagyok győződve!

A rég letűnt évezredek bámulatosan megbűvölő kultúrképét érdekesen rajzolja meg Várkonyi Nándor „Szi-riat oszlopai” című könyvében az elsüllyedt kultúrák felvázolásával.

— A szaktudósok immár száz éve tartó tétova erőfeszítései egyetlen biztos jelet, támasztékot vagy irányító következtetést sem tudnak kifejteni a tömör homályból, amely a népek gyermekkorát fedi. A régi népek mind ismeretlen eredetűek.

Mint kész, éretten született csodalények tűnnek elő az Atlanti- és Földközi-tenger partjain, írgyilendő szellemi kincsek birtokában. Senki sem tudja: honnan jöttek, hová mentek.

S meglepő, hogy majdnem mind vörös-barna bőrűek,

mintha közvetlenül Ádámtól származtak volna, akit Isten vörös agyagból alkotott.

Az ember a negyedkor utolsóelőtti szakaszában tűnik fel. Maradványai régebbi korokban nem találhatók.

— Mintha óriások jártak volna valaha a földön — írja Várkonyi. — Világszerte egy megdöbbenő méretű, rejtélyes építő erő nyomait találjuk, s bennük a képzelet olyan szárnyalását, hogy a miénk már követni sem tudja útját.

— Mi volt, s hogyan működött ez az erő, mely értetlenül mozgatott ezer és ezer mázsás súlyokat? S mi volt a cél, amelynek szolgálatában állott?

Az egész földkerekségén felsorakoznak szinte követhetően az ember keze művének alkotásai olyan méreteken, amelyek ma utánózzhatatlannak tűnnek fel; különösen ha meggondoljuk, hogy a mai fejlett technika vívmányait ezek az ősnépek még nem ismerték.

Épületrommezők, templomvárosok, alig megközelíthető csúcsokra épített sziklavárok, toronymagasságú obeliszkek, piramisok, üvegsimára csiszolt szoboróriások, bazaltszörnyetegek, kézzel vájtt sziklabarlangok, amelyekbe egész falvak népe fért el, mindmegannyi nagy kérdőjel a kutató előtt.

Milyen titokzatos erővel és hatalommal dolgoztak ezek az ősök? Hányféle műveltség tündöklő, majd lehanyagló korszaka alakította a föld színén a világ arculatát?

Mintha a bábeli toronyépítők befejezetlen munkáját látnánk, úgy merednek eléink ezek a romcsodák.

Csak néhány példa:

A carnacméneci naptemplom valaha háromezer sziklaoszlopból állt, melyek másfél kilométer hosszú utcákat alkottak. Az oszlopok magassága 10—11 méter. 1200 még ma is áll közülük, másik részük a tenger vize alá került. A templom négy kilométer hosszú és 300 méter széles területet foglalt el.

Kuszkoban, Peru fővárosában egy kőoszlop áll. Súlya 16.000 métermázsa. Egy alkalommal 20.000 embert fogtak eléje, hogy felállítsák. Sikerült is, de egyszer csak

észrevétlenül megingott, s az emelőszerkezetről lecsúszva 300 embert morzsolt szét. Lezuhanva oly mélyen fúródott a földbe, hogy azóta sem tudták kiemelni.

Háznagyságú sziklatömböket vágnak ki. És oly simára csiszolják, hogy a habarcs nélkül összeillesztett kőóriások közé még egy tűt se lehet beszúrni.

A híres Cheops-piramis magassága 148 méter, alapoldala 232 méter hosszú. 360.000 ember 20 éven át dolgozott rajta. Micsoda mérnöki tudomány kellett ahhoz, hogy ennyi ember erejét egy-egy tárgy mozgatására hajszálpontos manőverezéssel kihasználja. Talán már ismerték az atomerőt is, amelyet mi újra csak most fedeztünk fel.

A gazdasági élet terén fejlett terraszos-művelés emlékeit látjuk az ősnépeknél.

Kínai feljegyzések szólnak arról, hogy kereskedőhajók közlekedtek Közép-Amerika és Ázsia között. Humboldt is említi:

— Történeti tény, hogy boncok és kalandorok bejárták a Keleti-tengert, keresve a varázsszert, amely az embert halhatatlanná teszi.

Talán a hagyományszerinti Élet-fát keresték?

A legrégebb kultúrnép Mezopotámia lakói, a sumérek. Az első ismert írás és a napnak, hónapnak beosztása tőlük származik.

A régi világ fejlett kultúráját valami katasztrófális vízáradat pusztította el.

— A vízözön emléke — mondja Mereszkowszkij — az ó- és újvilág úgyszólván minden népénél fennmaradt. Ez az egyetlen közös és első emléke az egész emberiségnek.

Ezért imádkozták a mexikóiak:

— Víznek istene, könyörülj rajtunk, ne pusztíts el minket!

A híres maja-könyv, a Troano-kézirat, leírja részletes pontossággal az Atlantiszt elsüllyedését:

— Kan hatodik évében, Mulik tizenegyedik napján, Sak hónapjában, elkezdődtek a földrengések, addig nem látott szörnyű méreteken. Megszakítás nélkül tartottak

Csuen 13-ig. Mu (Atlantisz) szigete áldozatul esett neki. Kétszer emelkedett ki a tengerből, s azután hirtelen, egy éjtszaka alatt eltűnt. A tengert felkavarta a vízalatti hullámok félelmes hatalma. A szárazföld felemelkedett, majd kettéhasadt. Tíz ország szakadt el egymástól. Szétromgyolódott, a levegőbe repült, mert többé nem tudott a megrázkódtatásoknak ellenállni. Így süllyedtek el a tengerben, s velük süllyedt el 64 millió ember, az egész lakosság. Történt pedig ez ennek az írásnak szerzése előtt 8060 évvel.

Hanns Hörbiger, egy bécsi mérnök, megpróbálja elméletével a föld történetének eddig tisztázatlan eseményeit új megvilágításba helyezni.

A mindenség alapanyaga ezen elmélet szerint a föld és a víz. Ezeknek végletes állapota pedig az izzó olvadék és a jég. E kettő egyesüléséből születnek az új világok. A tűz és a víz alapvető ellentéte az erőforrás, mely a világmindenséget mozgásban tartja. Ez változtatja a nyugvó hőt ismét mozgási energiává, s így hűlő csillagokból új, eleven égitesteket képes teremteni.

Hörbiger a jeget veszi fel tehát a világ egyik építőanyagául. E jégelmélet szerint ilyen jégcsillag a Jupiter, Saturnus, Uranus és Neptunus, melyek túlnyomórészt vízanyagból állanak.

Hörbiger azt állítja, hogy a mi Holdunk valaha önálló planéta volt, s egykor le fog zuhanni. A föld már több ilyen Hold-elődöt fogadott be és rántott magához. Az első-, másod- és harmadkort egy-egy ilyen Hold-lezuhanás fejezte be. S amidőn majd Holdunk, a Luna, földre zuhan, akkor fog befejeződni a negyedkor, amelyben most élünk.

A megfigyelés szerint a Hold évszázadonként hat ívmásodpercnyit siet előre pályáján. Hogy ennek pár ezer esztendő múlva mi lesz a következménye, az még fölmérhetetlen és kiszámíthatatlan. A lassan közeledő Hold ma 60 földsugár távolságban, kereken 400.000 kilométernyire jár a földtől. Az elkövetkező évezredek alatt a víz s a levegő egyre nagyobb mértékben fogja követni a Hold növekedő vonzáserejét, s nyomukban megindul

a vízőzön újabb áradása. A Szahara meg egyidőre újból kiszárad.

Ezen az alapon ismét egy jégkorszak borul a földre, mely az elmélet szerint talán 200.000 év múlva idézi elő a Föld újabb katasztrófáját.

Amikor a mult katasztrófájából a jövő ítéletnap-i rémségeinek képe így kirajzolódik lelki szemeink előtt, szinte a Látomások írója nyitja fel előttünk is Könyvét, hogy megrettentő jelenéseiből tanuljunk. Megláthatjuk belőle a Földkatasztrófák eddigi véres drámáját, de az eljövendő Istenítélet megremegtető napját is.

— Nagy csillag hullá le az égből, égve, mint a fálya, és a folyók harmadrészébe esék és a vizek forrásai. A csillag neve: Üröm. És a vizek harmadrésze ürömmé lön, és számos ember meghalt a vizektől, mert keserűk lettek. (Jel. 8, 10—11.)

— Villámlások és szózatok és mennydörgések támadnak, és akkora földrengés lett, amekkora még nem volt, mióta ember van a földön, olyan földrengés, olyan nagy. És a nagy város három részre szakadt, és a nemzetek városai leomlanak... És minden sziget eltűnt, és hegyek nem találtattak többé. És mázsás nagy jégeső hullá le az égből az emberekre; és az emberek káromlák Istent a jégeső csapása miatt, mert az felette nagy volt. (Jel. 16, 18—21.)

— És új eget és új földet láték; mert az első ég és az első föld elmúlt, és a tenger nincsen többé. (Jel. 21, 1.)

Az elsüllyedt Atlantis és az utolsó napon elpusztuló világösszeomlás képe ez.

Amint látjuk, lehetett egy régi, fejlett kultúra, amelynek emlékei azonban legnagyobb részben elpusztultak. Hisz Krisztus előtt 47-ben az alexandriai könyvtár égésekor 700.000 kézirat és könyvtekercs pusztult el ezen az egy helyen. Az emberi műveltségnek micsoda óriási kincstára vészett el ott, amit legfeljebb 10.000 éven át gyűjtögethetett.

Az amerikai maják kiválóan tehetséges matematikusok voltak. Naptáruk a kutatók szerint szinte megbízhatóbb és pontosabb, mint a gregóriánus. Krisztus előtt

6613-tól kezdve megszakítatlan feljegyzéseik voltak egészen a spanyol pusztításig. Tizenkétjegyű logaritmuskal számoltak.

A tudományos közmegegyezés szerint az emberiség írott, azaz többé-kevésbé ellenőrizhető és időzíthető története legfeljebb 6000 éves — írja Várkonyi. — Ez az időpont egybeesik az írás megszületésével és használatával.

Oswald Spengler azonban „balgaságnak” nevez minden olyan kísérletet, amely Krisztus előtt 2—3 ezer évnél távolabbi időkben „magas” kultúrák nyomait akarja felfedezni.

A mai emberfajtáknak, kultúráknak és nyelveknek kialakulására a tudósok általában nagyobb kort vesznek fel, mint a Szentírás. A Biblia ugyanis üdvtörténetet akar adni, nem pedig az emberiség korát. Az üdvösség szempontjából fontosabb személyek évszámát hozza, s nem az egész emberiség nemzetségtábláját akarja megadni.

A Szentírás tehát nem akar, a profán tudományok pedig nem tudnak pontos feleletet adni az emberiség korára vonatkozólag. Egyelőre még hosszú ideig rejtély marad ez a számunkra. Azok a földrétegek, amelyek beszélhetnének róla, nagyrészt felkutathatatlanokká s elérhetetlenekké váltak.

A régi népek többnyire elfogultak és túloznak a maguk nagyítása és elsőbbsége javára. Így a kínaiak 60.000 évre vezetik vissza nemzeti emlékeiket. A babilóniaiak 370.000 éves történetükről beszélnek. Azonban, a régi népek egyikénél-másikánál az év alig néhány hónapból állott.

Az egyházi év négyhetes ádentje Krisztus eljöveteléig 4000 évet vesz alapul. E 40 század negyvenes száma a bibliai történet folyamán többször ismétlődik. Negyven napig esik az eső a vízözönben. Negyven évig vándoroltak a zsidók a pusztában. Negyven napig böjtölt az Úr Jézus nyilvános működésének megkezdése előtt...

A Szentírás azonban nem ad biztos támpontot a számításhoz. A 4000 év ugyanis rövid idő annak a magas-

fokú kultúrának kialakulásához, amely Krisztus előtt már megvolt.

Kérdés az is, hogy egy év alatt 365 napot értettek-e azelőtt is, mert akkor az ősök hihetetlen nagy kort értek meg. Ádám 930 évig élt. Matuzsálem pedig 969 esztendő. Azonban lehetségesnek kell tartanunk ezt a magas életkort. Hisz életerejük teljében voltak akkor még az emberek. Romlatlanul kerültek ki az Isten kezéből. És a szaporodás parancsának betöltéséhez az életmegsokszorosítás szolgálatába állíthatta be hosszú éveken át az isteni rendelés a pátriárkákat. Később aztán úgyis csökkent az élettartam. Valószínűleg eleinte az ikerszülések is gyakoribbak voltak.

Elbert kiszámította, hogy ha 2.5 % szaporodást tételezünk fel, akkor 600 év alatt 5,437.134 ember, 700 év alatt 64,233.270 és 800 év alatt 758,839.700 ember született. Ez olyan rohamos szaporodást jelent, hogy igaza lehet a saisi papnak, több vízözön és egyéb katasztrófa is pusztíthatta az emberiséget, hogy csak két milliárdnál tartunk kb. 10.000 év után.

Hogy a diluviumban lépett az ember a föld színpadára, azt talán sejtetni engedi a Szentírásnak ez a kitétele:

— Majd bőrköntösöket készített az Úr Isten Ádámnak és feleségének, s felöltözteté őket és mondá: Ime, Ádám olyanná lett, mint egy miközülünk: tud jót és gonoszt. Nos tehát, ki ne nyujtsa valahogy a kezét s vegyen az élet fájáról is, s egyék s örökké éljen! Kiküldé tehát őt az Úr Isten a Gyönyörűség paradicsomából, hogy művelje a földet, amelyből vétetett. (Gen. 3, 21—23.)

A Paradicsomban nem volt szükségük a ruhára. De a száműzetés siralmas, fagyos jégvilága szükségessé tette azt számukra.

Azért mondja Credner is:

— Nincs kétség benne, hogy az ember a diluviális állatvilágnak kortársa volt, s szemtanúja az északi félteke eljegesedésének.

Napsugaras, gyümölcsfavirágos Gyönyörűségkertből

jégvirágos, zimankós téli világba száműzetésbe menni, — ez volt az emberélet igazi, mindent, boldogságot, halhatatlan életet elsodró katasztrófája.

Azóta a Boldogság szigetét a könnyek és verejtékek özöne hányszor pusztította el újra meg újra!

A siralmak zarándokéneke a halálra ítélt emberek ajkán e földi siralomházban az évezredek alatt sem halikul, hanem inkább egyre hangosabb lesz.

Láttuk, honnan indultunk ki: Isten szerető, atyai kezéből, aki a bűnbánat zarándokútjára is előbb szeretettel gondoskodik vezeklő, de egyszersmind az örök életet visszaszerző bánat ideje számára védő, meleg bőrruháról.

Kísérjük el Összüleinket erre az útra is. Kérdezzük meg tőlük, miért kerültünk a Siralomvölgybe? S vezessenek ki a Bűn országából! A szenvedések tisztítótűzén túl pedig mutassák meg nekünk is a Hazavezető utat, ahol a mennyei Atya vár, hogy begyógyítsa sebeinket. És a földi élet töviskoszorúját fölcserélje az égi koronával.

II. Miért?

„Az igazságot kívánjuk, és csak a bizonytalanságot találjuk magunkban. A boldogságot keressük, és csak nyomorúságot és halált találunk... Ez a vágy azért maradt meg bennünk, hogy bűnhődjünk, és érezzük, honnan zuhantunk alá.” (Pascal.)

A KINOK ÁRJA ÉS ÁRIÁJA

*„Nagy a lelkek méltósága, mert
mindegyik mellé két angyalt ren-
delt az Isten: egyet, hogy őrizze;
egyet, hogy kísértse!”*

(Szent Bonaventura.)

Földetrázó sikoly.

A Golgota hegyén a Kínán utolsót vonaglik a legnagyobb Szenvedő. A nap is fekete, gyászruhá, könnyező felhőkkel takarja el arcát. Ijesztő sötétség borul a világra. Villámokat szór a mennydörgéses égi harag. Megindul a föld is, amikor kiszakadni készül a Megváltó isteni kebléből a lélek...

A pogány római százados megrendülten nézi ezt a titáni kínok közt való vajúrást. Ajka önkénytelenül is imát susog:

— Uram! Te a zsidók híres rabbija és csodatevője voltál. Mondd, miért kell most mégis ennyit szenvedned és a szégyen fáján meghalnod?

— Egyetlen bűnért! — hallatszik a halk, fájdalmas sóhaj a keresztről.

És csorog tovább Krisztus vére a testén végig a keresztfa tövébe, hogy megszentelje a bűnös földet, s az üdvösség forrását fakassza minden ember számára.

Egyetlen bűnért!

S mióta ezt Ősszüleink elkövették, azóta egyetlen nagy, fájdalmas kínban vonaglik a föld. S földetrázó nagy sikolyban szeretnének számonkérni az Égtől, még az Istennel is perbeszállva:

— Miért? Miért?

— A mi kíváncsi „Honnan” kérdésünkre azt a feleletet adtad, Uram, hogy ez a nagy világmindenség, amelyet nekünk teremtetted, szent, isteni alkotó leheleted műve; egyetlen csók, jóságos szíved tékozló szereteté-

nek nagylelkű ráncsókolása... Pazar fénnel ragyogtad be ezt a világot, amely a Te égi tündöklésed visszafénye, hogy benne minket is fényességedbe vonj, s így egészen magadhoz ölelhess... A Mennysország örömeinek gátszakadásában zúditottad ránk bőkezűséged gazdag ajándékait... Miért lettünk most mégis ennyire koldusok?

— Ha Te a jóságos gondviselő Szeretet vagy, akkor miért engedted, hogy a könnyek és vérpatakok kiáradása öntsön el bennünket? Miért sírnak és fetrengenek a kínözönben kényeztető szereteted gyötrődő gyermekei... Ennyi testi-lelki csapást miért küldtél ránk?

— A szomorúságok felhőjét miért borítottad eget elzáró fekete sátorként fölénk? A Paradicsom Boldogságországából miért száműztél a szenvedések Bajországaiba?

— Ha olyan közel emeltél magadhoz minket, miért löktél ilyen messzire magadtól? Miért tűnik most oly elérhetetlen távolban lévőnek a Te irgalmasságod megkegyelmező trónja?

— Miért változott át a Gyönyörűség kertje a földi számkivetettek és a gonoszság rabjainak börtönévé?

— Miért váltunk a halhatatlan élet birtokosaiból a gyászos, halandó élet siralomházi halálraítéltjeivé?

— Miért süll'yedtünk ilyen mélyre, amikor oly magasan voltunk, szinte angyali magasságokban melletted?

— Miért ily rövid az út a széptől a szeretetig; a szeretettől a szerelemig; ettől az érzékiségig; majd az alacsonyúsáig, a fertőig, a bűnig s a bűn büntetéséig; a kárhozatig?

— Miért lesz oly könnyen pokolkútjává az Isten-művész remeke: a test? Miért alkottál, Uram, ekkora szépség és erő mellé oly állhatatlan gyengeséget? Ennyi báj s fenség alá ily szörnyű alacsonyúságot és hitvány gyarlóságot?

— Észt adtál nekünk, világító szikrát isteni bölcseségedből. Miért adtál bele kételyt, amely tévelygésekbe sodor bennünket?

— Az élet lüktető áramát fakasztottad szívünkben, s

beleöntötted a jóság vágyát, a boldogság és tiszta örömek szomját. Miért habzsoljuk mégis a tiltott gyönyörök mérgező italát? Fékezhetetlen vágyaink miért hurcolnak meg annyiszor bennünket?

— Akaratot adtál, a Te mindenható akaratod szándékainak betöltésére. Erőt a Te isteni erődből. Miért adtál bele akkor ennyi, sokszor még Téged is megvető gőgöt s büszke dacot, mely Ellened fordulhat?

— Miért alkottál nagynak, ha ilyen eltaposott férgekké kellett lennünk?

— Miért állítottál teremtesed és a föld központjába, ha ily törekenyekké és esendőkké válhattunk? Ha oly könnyen meginoghatunk?

— Miért vagyunk az Ész mellett is tudatlanok? Az Akarat mellett oly akarattalanok?

A szenvedések ezerfokú skáláján énekeljük a siralomvölgyi zarándokok szomorú áriáit, míg zokogásba nem fúl az emberi élet tragédiáit zengő fájdalmas ének.

Könnyek hullása, szívek tépődése, vér, seb, inség, katasztrófák, temetések, veszteségek, kemény sorscsapások, — mily nehéz s kínzó kérdések a hitnélküli lélek számára!

Az emberi természet olyan, hogy a bűnökön nem akad fenn, de a büntetés ellen ágaskodik. S Isten ellen lázad. Tőle kéri számon:

— Azt mondd meg, Uram: mi vagy Te? Jó-e vagy szigorú? Elragadó vagy rettenetes? Szép vagy félelmes? Atya vagy Bíró? Üdvözítő vagy Megtorló? Irgalmas vagy Igazságos? A Mennysors-e a Te igazi alkotásod vagy a Pokol?

— Hol vagy Te igazabban: a betlehemi jászolban vagy a bírói trónon? A keresztfán avagy a végítéleten? Amikor a kisdedeket öleled magadhoz, vagy amikor a farizeusokra szórsz szörnyű, borzalmas átkokat? Amikor a megtérő bűnöst édesgeted, vagy mikor a kárhozat tüzéről beszélsz? Amikor a napsugár csókjába borítod az erdőt s a mezőt, vagy amikor haragvó szélvész paripáján száguld végig félelmetes leheleted a szirteken és tengereken? (Bangha.)

A Szentírás alapján szeretnék feleletet adni ezekre az emberileg megfejthetetlen problémákra. Próbáljuk meg kibogozgatni ezeket a gúzsbakötő, húsbavágó csomókat, amelyek lerázhatatlan kényszerzubbonyként kötözik meg értelmünket és akaratomkat. Le nem dobhatjuk magunkról ezután sem, de legalább könnyebbé tesszük az elviselését.

Az emberi értelem nem tud megnyugtató feleletet adni, vigasztaló megoldást találni.

A legnagyobb lánghelmék is csak birkóznak vele.

Madách így keresi a küzdelem célját és az örökkévalóság titkát:

„Óh, miért él hát az ember? Miért löké
Az Isten egy percre világba,
Hogy öntudatra ébredve
Átlássa istensége szikráját és
Sírni álljon meg percnyi lét után?”

(Az ember tragédiája.)

Byron Kainjának lelkében már az Őslázadó forradalma robban ki:

„Ez hát az élet! Dolgozzam! S miért?
Mert atyám bűne eljátszá az Édent?
Mit tettem én? Meg nem születve még,
Születni nem kívántam, s gyűlölöm
E létet, melyre születtem. Miért
Hajolt az asszony s kigyó csábszavára?
S ha már hajolt, miért a bűnhődés?
Ott nőtt a fa: miért nem nőtt neki?
S ha nem: hozzá mért volt olyan közel?
S mért volt a legszebb?...

A gyümölcsről ítélek, s ez fanyar;
S másnak bűnéért kell beléharapnom.”

Hit nélkül az értelem csak vakoskodó tapogatózás. Az öreg Thierry Ágoston megtérése jó bizonyíték erre.

Amikor a filozófus Gratry szentgyónásra buzdította, és mindenféle mélységes érvekkel, bizonyítgatta előtte a kereszténység igazságait, azt mondta a papnak:

— Álljon meg kérem! Én képtelen vagyok követni a vallási filozófiának meredek útját. Ne bosszankodjék

ezen. Eyről nem tehet sem Ön, sem én... Én nem vagyok filozóf, hanem történész. Voltaképen pedig én egy fáradt racionalista vagyok, ki hosszú bolyongásom után szívesen vetem magamat alá az Egyház tekintélyének.

— Látom a tényeket. Látom a történelemben, hogy egy isteni s látható tekintély kellett az emberiség életének kifejlesztéséhez. Minden, ami a kereszténységen kívül áll, nem számít. S ami a katolikus Egyházon kívül áll, abban nincs tekintély. A katolikus Egyház az a tekintély, melyet keresek. Annak vetem magamat alá, s elfogadom Credóját!

Vannak ma is pénzeszsákok, akiknek mulatókban, kacagás, tánc és muzsikaszó mellett zajlik le az életük. De egyszer majd ezek is megrettenve veszik észre, hogy az a farsangi hajrát diktáló karmester hirtelen és váratlanul ledobja az álarcot... S ott fog állni előttük csupaszon, rémesen vigyorogva Halál-Ófelsége...

Karmesteri pálcája, amellyel dirigált, suhintó kaszává változik át. Egy rendvágás az életmezőbe, egy suhintás... s aztán halotti csend... Csonttá szárad az emberélet... És következik egy hosszú... hosszú szünet a sír mélyén a rövid, zajos élet után... Hiába kapkodnak levegő után... A piros arcok halásápadttá lesznek, a rúzsos ajkak megfakulnak... elnémul a kacaj, s a táncos lábak örökre megmerevednek... A pokoli kínzó-oszlophoz bilincselik őket...

E dőzsölők mellett azonban, sajnos, sokkal többen vannak olyanok, akiknek nem volt soha mesebeli terülasztalkámos szerencse az életük, s jövő sorsuk sem kecsgetti őket sok jóval.

Emberék, akiknek hiábavaló gondokkal küzdésnek látszik a létért való harc... Az idő előtt megöregedettek... a munka rabszolgái... akiknek nemcsak kezük kergesedik el, hanem a szívük is... akik beletemetkeznek a poros aktákba... akik izzadnak a forró napsütésben, s törik a rögöt, húzák az igát... akik élnek egészégtelen, hideg romlakásokban az összezsúfoltak kilátástalan, nyomorúságos életét...

Mennyi lelki-testi nyomorúság szakadt ránk... Nem ezrekre, hanem sok-sok millióra! Mi lett a békés „ott-

honokból"? Feldúlt fészkek, ahová nem akar visszatérni a boldogság dalos madara...

Sokak számára a föld csak kőpad... A Gond feszíti ma keresztre a munkanélküliséggel, nincstelenséggel, szegénység rémével élet-halálharcot vívó emberek tömegeit...

Szörnyű malom az élet, amely eleven életeket morzsol szét kérlelhetetlenül...

A keserűség kicsordul sötét olajfákhegyi óráinkon a mi lelkünkéből is:

— Uram, hát nem sikerült volna a Te teremted? Isteni remekműnek szánt alkotásod csak kontárműnek sikerült?

— Miért küldtél ki a sivatagi élet pusztaságába üres kézzel bennünket? Talán hogy könnyeinkkel öntözzük és tegyük termékennyé?

— Nézd, már nemcsak a hitetlenek, hanem a kétségbeesettek is öklöt ráznak Feléd... Te akarod ezt?

— Amikor már porbaverten leroskadtunk, miért vág oly szaggatón tovább is büntető ostorod rajtunk végig? Miért nem szánsz meg minket? Miért hagysz elveszni?

Ki tudná mindezt a sok panaszos siralmi éneket kotára szedni?

Tehetetlen lemondások, reménytelen várakozások idején mily sokszor zokog így fel még a hívő lélek is, a helyett, hogy mellünket vernénk mea culpázva:

— Ha a vétkeket figyelembe veszed, Uram, Uram, ki állhat meg előtted? (Zs. 129, 3.)

Különös dolog, hogy a jó Isten az Ő legtökéletesebb teremtményének nem biztosította, hogy célját mechanikai szükségszerűséggel elérje. Az észnélküli teremtmények betöltik rendeltetésüket. A magasabb célra hivatott ember azonban eltévedhet, elhibázhatja az útirányt; hamis vágányokra léphet, s letérhet arról az útról, amely örök céljához vezethetné.

Elhibázza célját az, aki nem ismeri fel vagy elhanyagolja az eszközöket, amelyek annak elérésére segíthetnek; vagyis aki Isten parancsaival szembehelyezkedik.

Élet és szenvedés oly sűrű csomóba kuszálódnak,

hogy nem tudjuk kibogozni, mivel hatalmasabb erők gubancolták össze.

Vannak sorscsapások, melyeket nem lehet kikerülni, — el kell viselni hősiek lélekkel őket!

— Ismerjétek és tudjátok meg, hogy ti a gonosz kívánság fiai vagytok, és a gonoszság útjára tértetek! — adja meg a sok miéltre Isten szavaival a választ Pascal.

— Én formáltalak téged, és egyedül én mondhatom meg neked, hogy ki vagy. De te most nem olyan vagy, amilyennek én alkottalak — hangzik az Úr szava.

— Én szentnek, ártatlannak, tökéletesnek teremtettem az embert. Világosságot és értelmet adtam beléje. Részesévé tettem dicsőségemnek s csodáimnak. Az emberi szem látta az Isten fenségét. Nem volt vakká tevő sötétségben, sem a sajtoló halálban és nyomorúságban.

— De nem tudta ezt a nagy dicsőséget önhittség nélkül hordozni. Önmaga akart magának célja lenni, és az én gyámolításom alól függetlenségre vágyott. Kivonta magát uralmam alól, és velem egyenlőnek képzelte magát, mert az a vágy támadt benne, hogy önmagában találja fel boldogságát.

— Én hát magára hagytam, és föllázítva, ellenségévé tettem valamennyi teremtményemet, amelyek eddig alája voltak rendelve. Így lett az ember hasonlónak az állathoz, és oly messzeségben van tőlem, hogy alig van Teremtőjéről némi fogalma; annyira kihúnyt vagy visszajára fordult minden ismerete.

— Érzékei, amik az észről függetlenek, sőt gyakran urai, a gyönyörök hajszozásába ragadják. Minden teremtmény fájdalmat okoz neki, vagy kísértésbe viszi és uralkodik rajta vagy erejével vagy kedvessége bájaival. És az utóbbi uralom még borzasztóbb és még hatalmasabb, mint az első.

Tépjük hát le az álarcot annak a magunknál erősebb lénynek az arcáról, aki a lelkünk káoszát előidézte, hogy uralkodhassék rajtunk.

„A Sátán árnyékában.”

Ez a címe annak a nagyszerű regénynek, amelyben Bernanos, a francia katolikus író, valósággal a Sátán örögi pszichológiáját rajzolja meg.

Ördög, kárhozat, örökkévalóság olyan szavak, amelyek sokszor még a jóhiszeműek előtt is hihetetlennek tetszenek. Sátán, Pokol pedig gyerekeknek való ijesztgetésnek tűnik fel. Sokan csak mosolyognak, ha hallják, és fittyet hánynak rá.

Pedig a valóság az, hogy tulajdonképpen az egész életünk tényleg a Sátán árnyékában folyik le.

Blazovich Jákó a regény bevezetőjében kitűnő tanulmányt írt erről a szellemi hatalomról.

Fejtegetését így foglalhatjuk össze:

— Bernanos Sátánja nem bölcseleti elvont fogalom. Nem a tagadás élettelen, személytelen szimboluma. Nem finom diplomata, hanem élő, nyers, brutális valóság: maga a katolikus dogmavilág személyes Sátánja, akiről a Szentírás beszél.

— Ez a Sátán Bernanos eleven, sokszor szenvedélyes leírásában szinte mindenható. Erői mindenhová beérkőznek, kivéve a Mennyt.

— Elsősorban nem a nagybűnösökre vadászik, mert azok már úgyis az ő rabságában vannak. Hálóját egész szenvedéllyel s törhetetlen kitartással a szentekre veti ki. Meglapul a remete legforróbb imájában, szigorú böjtjében, legmagasabb elragadtatásában. Betolakszik a szív csendjébe, a papok gyertyalángjába, a szűzek lángoló istenszeretetébe, az evangéliumi igehirdetők legelkesebb szavaiba...

— Olthatatlan gyűlölettől ösztökélve üldözi, hajszolja áldozatait egészen az Ég küszöbéig, az Isten kitáruuló karjáig.

Regényünk olvasása közben az élet legsötétebb misztériumai tárulnak föl s világosodnak meg.

— Az Élet problémája a Szenvedés problémája!

A szenvedés elől az ember először az imához menekül. De itt nem állapodhatik meg. Fel kell kutatnia a

szenvedés forrását. Ez a forrás pedig nem más, mint a Bűn.

— Az Élet végső problémája tehát a Bűn problémája!

A bűn szerzője, szülőatyja nem az ember, hanem a „Hazugság Atyja”, a gőg szelleme: a Sátán.

Az ő áldozatai vagyunk. Rajtunk keresztül vívja a Pokol a maga örökös és szörnyű harcát az Ég ellen.

Csatatér a lelkem. Isten és a Sátán küzd rajta: Értem!

Blazovich szerint a bűn fogalma revízióra szorul, mert lényegének tudata a kereszténységen belül is elmosódott s megfakult. A keresztények jelentős része nem lát benne mást, mint az isteni törvény áthágását.

A meghatározás tartalmilag igaz, de nem teljes — egészíti ki a Bevezetés írója. — A bűn ennél sokkal több: Isten-gyilkosság.

Valóban, az Isten megteremti, életre hozza semmiből, csak a maga mérhetetlen nagy szeretetéből az Embert. S az Ember hálátlanul megöli saját lelkében az Isten kép-mását és így az Istent.

Döbbenetes misztérium!

A bűnnel a Sátán szolgálatába szegődött Ember az Isten legszentebb lényege: a Szeretet ellen lázad fel. Mert a bűn nemcsak az Igazság, hanem méginkább a Szeretet megsértése. Ez a bűn legsötétebb örvénye!

Csak aki a bűnnek ezt az örvényét is látja, az tudja megérteni azt az újabb misztériumot, melyet a Kereszt titka rejt magában.

A Kereszt nemcsak az Igazság, hanem az örök Szeretet kiengesztelője is. Krisztus egyetlen tette elegendő lett volna az isteni Igazság kiengesztelésére. Az Isten-Ember azonban sokkal többre vállalkozott, amikor e földtekére lépett: a Szeretetnek a bűn által kioltott tüzet jött újra föllobbantani. Az Örök Szeretet kiengesztelésére tűzte a Golgotára a Keresztet.

De még mást is akart.

Ez a Kereszt a Föld felé sugárzó szeretetnek isteni művészettel megírt, a nagypéntek döbbenetes csendjében lehangzó örök ódája.

Krisztus nem „Titanentrotz”-cal, nem a dacos he-

roizmus delíriumával függ Ég és Föld között, hanem szeretetből az Atya iránt, s ölelésre tárt karokkal, nyitott szívvel a Föld felé az emberek iránt.

A Kereszten az Isten-Ember emberfeletti szenvedéseinek viharában egyesült a megsértett Istenség és a sértő Emberség. Az Engesztelő és a Kiengesztelt nagy örök összeborulásában a nyugtalan emberi szív is eltalált újra a megbocsátó, irgalmas Atya jóságos szívéhez.

A Golgota ormán megszentelődött a szenvedés, és szentté lett a fájdalom.

A Sátán is sokat tud és sokat megtehet. Csak egyet nem tud: végtelen pokoli kinjai közt sem tud szentül, lelket tisztítóan szenvedni.

Kirabolhat, pőrere vetköztethet, káromlásra csábíthat bennünket... De számunkra megmarad megváltottságunk krisztusi bizonyítéka: a fájdalom, amelyben mi tisztulhatunk és megválthatjuk magunkat.

A Sátán szenvedése és fájdalma örökre meddő marad!

Bernanos a Sátánt „életünk gyalázatos társának“, „bizalmas hóhérnak“ nevezi, aki minden gondolatunkban jelen van, s gyűlöletével állandóan üldöz bennünket kitartással és számító mérséklettel.

A Sátán és a lumbresi szent találkozását így mondja el:

A Sátán hirtelen és váratlanul megcsókolja az Abbét. S a Gonosz a megrettent s visszaborzadó szentet így nyugtatja meg:

— Ne ijedj meg! Másokat is megcsókoltam, nemcsak téged! Sok mást! Eláruljam neked? Mindnyájatokat megcsókollak: a virrasztókat és az alvókat; az élőket és a holtakat! Ez az igazság! Az a gyönyörűségem, ha veletek lehetek, apró isten-emberkéek, különös, olyan különös teremtmények, ti! Őszintén szólva alig hagylak el benneteket! Sötét testetekben hordoztok engem, akinek fény volt a lényege, — bendőtök hármas gyűrődésében, — engem, Lucifert! Számontartalak benneteket! Nem bújik ki karmaim közül senki! Szagától felismerném nyájcskám mindenegyes állatát!

Azonban a Sátán mégsem teljesen ura a világnak,

habár „e világ Fejedelmének” nevezi a Szentírás is. Egy fegyverrel, a saját fegyverével lehet legyőzni. Ha az ő haragja dagasztja szívünket, és a bűnútalat és ördöggyűlölet szent haragjával kiáltjuk vissza mi is neki:

— Non serviam! Nem szolgálak!

Az Ólázadónak Isten egyetlen fegyvert, az egyhangú hazugságot hagyta meg. A nagy Világcsaló ezzel csalja törbe áldozatait, mint az Összülőket is.

A lumbresi szent így vívódik:

— A világ nem valami ügyesen összerakott gépezet. Isten úgy dob bennünket a Sátán és Onmaga közé, mint utolsó bástyáját...

— Századok és századok óta rajtunk keresztül akarja elérni Őt ugyanaz a gyűlölet. A szegény emberi testben megy végbe a szörnyű kínzás.

— Jaj, bármilyen magasra és messze visz bennünket az ima és az isteni szeretet, magunkkal visszük a szörnyű társat... Hozzánk van kötözve, s irtózatosságot vetése állandóan kirobban...

— Imádkozzunk, — buzdít a szent — hogy ne legyen hosszú a megpróbáltatás, és a nyomorult emberiség kíméletet nyerjen!

— Van valaki az Isten és az Ember között! — sejti meg helyesen Bernanos. — Mégpedig nem is mellékszereplő! Az a homályos, végtelenül ravasz és makacs lény, akihez nem lehet semmit hasonlítani... Egyideig Isten maga is kiszolgáltatta neki magát... Bennünk akarja megragadni Őt, és belőlünk akarja kiszakítani az Istent.

— A bűn ritkán hatol belénk erőszakkal. Inkább ravaszkodással kerít hatalmába! — int óvatosságra a lumbresi szent. — Nincs jellegzetes alakja, színe és íze. De olyant vesz fel, amilyent akar... Belülről koptat el minket!

— Mennyi nyomorultat fal fel élve, míg üvöltésük rettegéssel tölt el bennünket! De mennyi más csak fagyos valami; már nem is halott, hanem üres sír... Az emberek Ellensége mindent ellop, még a halált is, és aztán nevetve továbbáll...

— A bűn szomorú litániái évszázadok óta bemocs-

kolt szavak. A használat gyalázatosan bepiszkította őket... Atyák szájából mentek a fiúk szájába. Olyanok, mint valami rossz könyv leggyakrabban olvasott lapjai, melyekre az ördög rányomta pecsétjét a maga ezernyi piszkos ujjával.

— Mindíg lesznek új erkölcsanak, de a bűn mindig ugyanaz marad...

— Az Isten mellettünk áll még bolondságainkban is! — állítja Bernanos. — És amikor az ember felemelkedik, hogy káromolja Őt, csak Isten tartja fenn az Ég felé rázott erőtlén öklöt.

Bernanos szerint az ördög szerelmes belénk.

S mit szeret bennünk?

A bűnünket, amellyel egészen mélyre süllyedtünk mi is... Vele egy szintre... S ugyanannak a mocsárnak fenekén vagyunk akkor már mindketten...

Byron Luciferje megtagadja a közösséget Istennel, holott legkiválóbb teremtménye volt az Égen. S első imádójául Kaint csábítja el:

„Közös nincs bennünk semmi sem.
Ne is legyen! Legyek felsőbb vagy alsóbb,
Mint Ő, csak társa ne, szolgálja ne
Hatalmának! Külön lakom, s hatalmas
Vagyok. Sokan imádnak eddig is,
S még többen fognak. Légy első ezek közt!...

Ki nem borul Eléje, az élém borult.
Ha nem imádod Őt, ezáltal
Engem imádsz s enyém vagy.” (Kain.)

De nézzük végre a Gonosz Szellemet, ezt az életünket megrontó kárhozatos és kárhoztató ördögi lelket a Szentlélek megvilágításában, amely a Kinyilatkoztatások lefényképezésében mutatja be a Sátán alattomos aknamunkáját.

— A teremtett világ minden káosza a „legmagasabb” teremtményektől indult ki! — állítja Haecker. — Előbb a legnagyobb angyalnak kellett elbuknia, mielőtt Ádám elbukott, és az áteredő bűn káosza a világba lépett.

Igy van ez mindig. S így lesz az utolsó adventig és ítéletig.

— Minden „alulról” jövő forradalmat megelőzőtt ebben a teremtet világban egy „felülről” jövő bűn.

Ennek a ténynek elismerése mérhetetlen jelentőséggel bír. Félreismerése azonban csak a káoszt növeli. Ennek a megismerésnek a valóságba átültetése viszont a káoszból való kivezető utat jelenti.

Mivel az Értelmem előbb pártolt el a Hittől, azért előbb neki kell visszatérnie az isteni Bölcseség örök forrásaihoz!

Ezek a források kimeríthetetlenek s egyedül tudják kielégíteni a lelket!

Hogy a „legmagasabb” világban lezajlott ilyen szellemi forradalom, és a bűn „felülről” jött a földre, azt kifejezetten tanítja a Szentírás.

— És nagy harc lőn az égben: Mihály és angyalai harcolának; a sárkánnyal, s a sárkány, harcola és az ő angyalai; de nem diadalmaskodának, sem helyük nem találtaték többé az égben.

— És levetteték az a nagy sárkány, az öskígyó, ki ördögnek és sátánnak neveztetik, ki elcsábítja az egész világot; és a földre vetteték, és angyalai vele együtt letaszíttatának. (Jel. 12, 7—9.)

— A halál pedig a sátán írgységéből jött a világba. (Bölcs. 2, 24.)

Az Üdvözítő sokszor beszélt a sötétség fejedelmének hatalmáról és veszedelmes tevékenységéről.

— Láttam a sátánt, mint villámot leesni az égből. (Lc. 10, 18.)

Az Úr Jézus a Gonoszlélek lényegét is bemutatja:

— Ti ördög-atyától vagytok, és atyátok kívánságát akarjátok cselekedni. Az gyilkos volt kezdet óta és az igazságban meg nem állott; mert igazság nincs őbenne. Mikor hazugságot szól, tulajdonából beszél; minthogy hazug ő és a hazugság atyja. (Jn. 8, 44.)

A bukott angyalok feje, a Sátán, Jób könyvében jelenik meg először. (Jób 1, 6.)

A Sátán név „ellenzőt” jelent. „A tagadás ősi szelleme” ő. Rágalmazónak is nevezi a Szentírás. Valóban,

a leghazugabb rágalmat az Istenről ő mondta először az embereknek. Belzebub azt jelenti: „legyek ura”. Izaiás próféta egy leírása nyomán később igen gyakran Lucifer néven jelenik meg:

— Hogyan hullottál le az égből, te ragyogó hajnali csillag? Hogyan buktál a földre, te, ki megsebesítettél nemzeteket? (Iz. 4, 12.)

A gonoszság félelmetes kiterjedése a világban csak a gonoszlelkek gyűlöletes munkájának eredménye lehet.

Az üdvösség rendjében Isten az értelemmel és szabad akarattal megáldott teremtményeit próbának veti mindig alá. Mert azt akarja, hogy az Ő égi boldogságát mindenki érdemelje is ki. Ezért állította még mennyei teremtményeit, az angyalokat is próba elé.

Hogy ez a próba mi volt, azt a Szentírás kifejezetten nem mondja meg. A hűség próbája olyan erkölcsi feladat lehetett, amelytől természetfölötti állapotukban való végleges megmaradásuk függött.

Suarez szerint vonakodtak meghódolni az Emberfia előtt, ki a szellemvilág fejeként volt eléjük állítva.

A Szentírás kifejezetten ennyit mond:

— Minden bűn kezdete a kevélység! (Jéz. Sir. 10, 15.)

E bűn eredete a legkiválóbb angyalokban keresendő, akik megszádltek kiválóságuk és erejük tudatában. Isten nélkül, Tőle függetlenül akarták e világot kormányozni.

Szent Bonaventura kevélységben fogant akaratukat így fejezi ki:

— Senkinek nem szolgálni! Mindenkin uralkodni!

Ez a vakmerőség ragadtatja el a Sátánt, amikor megkísérti Krisztust, s hazug világot ígér neki, ha leborulva imádja őt. (Mt. 4, 9.)

Don Scotus szerint a bukott angyalok bűne „szellemi paráznaság” volt. Vagyis annyira beleszerettek saját kiválóságukba, hogy Isten fölségével többé nem törődtek s nem akartak parancsainak engedelmeskedni.

Krisztust akarják letaszítani az Égből, és mint Antikrisztusok akarnak valamennyien uralkodni, Isten képét öltve fel, az emberek fölött.

Szent Pál az Antikrisztus ördögi képmutatásáról szólva így int óvatosságra:

— Isten templomában ül és úgy mutatja magát, mintha Isten volna. (II Tessz. 2, 4.)

Szent Ágoston a legelső és legutolsó latornak nevezi a Sátánt, aki Isten dicsőségét akarta megrabolni.

— Fölfuvalkodott és büszkeségében recsegve ordított. De arcra esett és levetetted őt szent hegyedről, mennyei tűzben égő szikláidról, ahol addig helye volt.

Damaszkuszi Szent János szerint ez a bukás olyan volt az angyaloknál, mint az embereknél a halál.

Pedig még annál is rettenetesebb. Mert a halál ránk nézve csak átmenetet jelent. De az angyalok bukása örök kárhozatuk kezdete volt.

— Isten a vétkező angyaloknak nem kegyelmezett, hanem a pokol bilincseibe verve, a mélységbe vetette gyötrésre, hogy ott fogvatartassanak az ítéletre. (II Pét. 2, 4.)

Az Úr Jézus is örök tűzről beszél, mely készítettett az ördögnek és az ő angyalainak. (Mt. 25, 41.) Számukra tehát nincs megváltás.

A gonoszlelkek végleg kárhozatra vannak már ítélve. De az utolsó ítéletig még nincsenek véglegesen a pokolhoz rögzítve. Isten engedelmeiből bejárhatják a földet, és beavatkozhatnak a világ folyásába és az ember kipróbálásába. (Jób 1. és 2. fejezetei.)

Szerepüket az ember életében Szent Ágoston így írja le:

— A Világ Fejedelme a Halál előljárója, a Bűn sugalmazója, az Ítélet végrehajtója!

Betegséget és halált osztogat, mint a bűnnek zsoldját. Szent Pál meg így panaszodik:

— Tövis adatott a testembe, a sátán angyala, hogy zaklasson. (II Kor. 12, 7.)

— Józanok legyetek, — óv Szent Péter — és vigyázatok, mert a ti ellenségetek, az ördög, mint ordító

oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen; erős hittel álljatok neki ellen! (I Pét. 5, 8.)

A bukott angyalok hatalmát azonban Isten pontosan kimérte. Először is csak az utolsó ítélet napjáig folytathatják gonosz aknamunkájukat az Isten országa ellen. Akkor az örök tűz lángbörtönébe lesznek bezárva, és nem árthatnak az üdvözülteknek.

Másodszor Krisztus ereje már megdöntötte a Sátán hatalmát. A megváltással beteljesült az ördög átkos végzete!

Az Úr Jézus ítélete megfellebbezhetetlen:

— Most van az ítélet e világ felett; most e világ fejedelme kivettetik! (Jn. 12, 31.)

Szent Efrémnek különös álma volt. Úgy érezte, hogy Edessa város felé tart. A város kapuja felett egy démont látott, aki ülve aludt a kapuban.

— Mit művelsz ott? — kérdi a Szent a rossz lélektől.

— Ha éppen tudni akarod, — felelte a különös kapus, — megmondhatom: őrzöm a város lakóit, nehogy esetleg elpártoljanak tőlem és megtérjenek.

— S te egyedül vagy? — kérdi csodálkozva a Szent. — S még hozzá alszol is, és úgy ügyelsz fel ennyi emberre?

— Nem sok dolgom van velük! — felelte flegmatikusan az ördög. — Maguktól jönnek utánam, s elég, ha csak nézem őket...

Efrém tovább ment, s elérkezett a pusztába, ahol csak egyetlen remete lakott. De itt egész csapatra való ördögöt talált. Mind nagyon sokat serénykedett.

— Mit akartok itt? — rivallt rájuk a Szent. — Nem szégyellitek magatokat? Ennyien egy ellen! Odaát Edesánál csak egyet láttam közületek, s egyedül őriz annyi embert...

— Eh, te nem értesz ehhez! — válaszolták neki. — Ez a deresfejű öreg több munkát ad nekünk egyedül, mint egész Edessa.

Mert Edessa lakói aludták a bűn álmát az elaltatott

lelkiismeretben. A remete azonban követte az Úr Jézus intelmét:

— Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek! (Mt. 26, 41.)

Az Összülők ezt az éberséget mulasztották el, azért vesztek el ők maguk és veszítették el az isteni örökséget, a paradicsomi boldogságot számunkra is.

LÉLEKZUHANÁS ÉGI MAGASSÁGBÓL

*„Ha valaki elveszti lelkét, az
ördögöt gazdagítja vele.”
(Szent Eligius.)*

A lázadás.

Isten nélkül lélekzuhanás a sorsa minden életnek!

1935-ben borzalmas kettős öngyilkosság foglalkoztatta a világsajtót. Két fiatal amerikai nő Anglia felett kiugrott a repülőgépből, amely 1700 méteres magasságban Párizs felé repült. Testüket mélyen a földbe fúródva találták meg. S még akkor is egymás kezét fogták görcsös szorítással. Észrevétlenül kinyitották a repülőgép utasfülkéjének ajtaját, és hirtelen elszánással kivetették magukat a szédítő magasságban haladó gépből.

A két lány búcsúlevelet hagyott hátra a repülőfülkében. Ebben megírták atyjuknak, hogy vőlegényeik angol repülőtiszték voltak, de lezuhantak és elpusztultak. Ők is követik őket ugyanabba a halálba. Földi mennyországuk rombadőlt, értelmetlennek találták tovább az életet...

Megrendítő élettragédia, amely négy életet oltott ki...

De micsoda lélekzuhanás és mennyi életáldozat kezdetét jelentette a bukó angyalok kiesése a Mennyországból, s utánuk az elcsábított ember száműzése a Paradicsomból!

Dosztojevszkij azt írja a „Bűn és bűnhődésben”:

— Az élet titkát ki lehet fejteni két nyomtatott oldalon.

Ha az élet problémája a szenvedés és bűn problémája, mint láttuk az előző fejezetben, akkor valóban ki lehet fejteni az élet titkát két nyomtatott oldalon. De csak a Szentírás két lapján megírtak alapján!

Ez a legszomorúbb történet, mely az emberi törté-

nelem első fényes lapját fekete gyász-színnel húzta át mindjárt a teremtés napján.

A bibliai bűnbeesés-történet nemcsak az eredeti bűnnek, hanem minden bűnnek, a bennünk lejátszódó bukás-tragédiáknak is valóságos lélektanát rajzolja meg.

Isten a Paradicsomban tilalomfát állít fel, hogy az embert kipróbálja engedelmes hűsége felől. Az angyalok próbája után az embert is próbának veti alá. A próba nagyon könnyű, csak egy kis jóakarat kell hozzá. Ebben is az Isten szerető jósága nyilatkozott meg.

— Növeszte az Úr Isten a földből mindenféle fát, melyet látni szép, és melyről enni jó, — az Élet fáját is a Paradicsom közepén, meg a Jó és gonosz tudásának fáját. (Gen. 2, 9.)

Az Élet fájának gyümölcse e szerint nemcsak az élet fenntartását szolgálta volna táplálékával, hanem képessé tette volna az embert a halhatatlan életre testileg is. Azonban e fa gyümölcseit csak akkor élvezhette volna az ember, s úgy részesülhetett volna gyümölcseinek áldásában, ha nem szakít a másik fa gyümölcseiből, mert ahhoz Isten parancsa tilalomjelzőt állított. A parancsot Ádám kapja:

— És parancsola neki, mondván: A paradicsom minden fájáról ehetsz, de a Jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert amely napon arról eszel, halált kell halnod. (Gen. 2, 16—17.)

Ez a fa is a kert közepén nőtt, mint Éva mondja. (Gen. 3, 3.) A Szentírás nem nevezi meg a gyümölcsöt. Alma, füge vagy valami citromféle gyümölcs volt-e, nem tudjuk.

A gyümölcs hatása kettős. Aki megtartóztatja magát tőle, az megismeri a jót. Aki pedig szakít belőle, az megismeri a jót és a rosszat is. Tehát ilyen értelemben adott mindentudást.

A Gonoszlélek e kétértelműség révén szedte rá Őszüleinket. Mindentudást ígért és testi-lelki nyomorúságot adott. A Jó s gonosz tudásának fája által ismerte meg az első emberpár a paradicsomi állapot jóságát és boldogságát, de a bűnbeesettség rosszságát, nyomorúságát is...

A parancs megtartása annál könnyebb volt, mert a Paradicsom minden fájáról ehetek. Még az Élet fájáról is ehetek volna, ha arról az egyről nem esznek, amelyet Isten tilalomfának állított a próba kiállításához.

Ha fordítva parancsolta volna az Isten, hogy csak arról az egyről ehetnek, — ez a tilalom nemcsak nehéz, hanem kegyetlen is lett volna. De az Isten gondoskodó bőkezűségében elment a végső határig. Mindössze egy fát adott át a Sátánnak, s ő a lázítás és tagadás lábát ott is megveti.

S Ádám bűnös hűtlensége miatt magára vonta Isten haragját és vele együtt a halált, melyet Isten a parancs megszegéséért kilátásba helyezett neki. A halállal pedig a halál urának, az ördögnek fogságába és hatalmába került. S ennek következtében Ádám test és lélek szerint rosszabbá vált.

Szent Ágoston kijelenti, hogy az ember maga tette magát méltóvá a halálra, mert nem engedelmeskedett a Törvénynek. S hozzáfűzi:

— Gyűlöli az életét, aki megveti az isteni Törvényt!

Szent Jeromos szerint ennek a törvénynek a betartása isteni étel és isteni ital lett volna. Tehát bőséges kárpótlás a csekély önmegtagadásért.

A parancs megtartása életet jelentett volna. Megvetése pedig halált hozott ránk.

Nagy Szent Gergely meg azt mondja:

— Isten parancsa az a tükör, amelyben megláthatjuk, mennyire hasonlítunk vagy ütünk el az isteni Képmástól.

Hogy éppen a Jó és gonosz tudásának fájától tiltja el az embert Isten, ebben az Ő bölcs, intő figyelmeztetését kell látnunk.

A szellemi lényeknek s így az embereknek is kíváncsága volt eredetileg a tudás. A féktelen tudnivágyás azonban nagy veszedelmet hordoz magában, mely Isten nélkül, sőt Isten ellenére is érvényesülést keres, s utat tör az önkényes célok felé.

Ezért figyelmeztet Szent Pál, hogy nem minden tudás szolgál épülésre:

— Az ismeret felfuvalkodottá tesz. (I Kor. 8, 1.)

A kiérdemelt boldogság mindig nagyobb örömmel tölti el a szívet. Ezért adta meg Isten az Ő legtökéletesebb teremtményeinek a szabadakaratot.

— A szabadakarat — mondja Szent Bernát — teljesen isteni dolog; úgy ragyog a lelken, mint az aranyba foglalt drágakő.

De rávilágít a helyes értelmezésére is:

— Amint nem minden szabad, ami tetszik, úgy nem minden hasznos, ami szabad.

Akik csak a maguk akaratát követik és Isten parancsaival nem törődnek, ellenzőt tesznek a szemük elé, és letérnek a helyes útról.

— A törvénynek azért vagyunk szolgálai, hogy szabadok lehessünk! — tartja a közmondás.

Az Isten törvényeinek útján megállni vagy elesni a saját akaratunktól függ!

Szépen írja Paule Rénier:

— Küzdelem nélkül nincsen érdemszerzés. Szabadakarat s megpróbáltatás nélkül nem volna több erkölcsi értékünk, mint egy darab leguruló kőnek vagy egy röpke bogárnak.

A Szentírás adja meg tehát a feleletet a szenvedés problémájára. A bűnbeesés történetében elmondja, hogyan jött a világba a rossz. Miért szakadt az emberre a tengernyi baj? Mi volt annak forrása? Miért kell annyit gyötörödnünk? S miért kell a kínos halál rémes alagútján átmennünk, mielőtt az örök fény honába újra visszaléphetünk...

Boldogságunk megrontója, a csábító Gonoszlelek mindig ott kezdi a kísértést, ahol Isten tilalmi parancsot ad. Az isteni jóakarat mellett így dolgozik a sátáni rossz-akarat. Ezért őrzi a Sátán a tudását.

Az ördög elvetettségének kínzó gyötrelmei közt társakat keres magának. Ezért rántott magával angyallégiókat a mennyből, s ezért rontotta meg az embert.

Igy lett ő az erények mostohája, a bűnök szülője, a Pokol kapuja, a megtévesztések nagymestere.

Az Égből a gőg miatt taszította le Isten. S mivel irigyelte, hogy az új teremtmény az ő helyét foglalhatja el a Mennyben, azért elhatározta, hogy magával rántja

az embert is az ördögi nyomor pokoli mélységeibe. Mert csak a nyomornak nincs írigye.

Az ördög, akit az írigység és gyűlölet fűtött, nem tudta elviselni, hogy oly sok és felbecsülhetetlen ajándék jutott osztályrészül az embernek, amelyből ő örökre kiesett.

Szent Ágoston azt mondja erről az átkos bűnről:

— Az írigység az a veszedelmes moly, amely felémészti az erények anygali bíboröltönyét. Az a rozsdá, amely megfosztja a Bölcsesség kincsétől. Ez az a bűn, amely az anygalt letaszította az Égből, az embert pedig száműzte a Paradicsomból.

Miután az angyal lezuhant az Istenközelség menygyei trónjáról, dicsfényét is elvesztette. Olyan lett, mint bűne és börtöne: ocsmány és fekete.

S csak egy vágy feszítette: másokat is hasonlóvá tenni magához! Ezért tört elsősorban az ember ellen, akit Isten magához tett hasonlóvá. Ezt az Istenképet akarta mindenáron bemocskolni.

Ez a nagy Kísértő, életünk állandó leselkedő kémének szerepe a világban. A jóság mellett így működik az ármány.

Ahol az ember jár, ott van mindig az ördög is. Ott volt a Paradicsomban, az Isten kertjében, s itt van velünk mindenütt a száműzetésben.

Azóta a világosság anygala a sötétség angyalává változott át, hogy elborítsa előttünk is az eget, s ne találhassunk soha többé vissza igazi hazánkba.

Az ördög azonban nem erőszakkal, hanem ravasz-sággal ejti el áldozatait.

Kígyó alakjában kúszott az első „Nagytolvaj” az ember boldogságotthonába, hogy megrabolja és kifossa.

Aki a legfényesebb volt az angyalok közt, kénytelen kígyóba, a „féreg sarába” bújni, hogy elcsábíthassa az embert. Az állatot szolgálja, mivel nem akart Istennek szolgálni.

— Ámde a kígyó ravaszabb volt, mint a föld minden állata, melyet az Úr Isten alkotott. (Gen. 3, 1.)

A Paradicsom színpompás, virágillatos kertjében ha-

talmas gyümölcsfák hajladoztak édes terheikkel, és susogva lengedeztek a koradélután verőfényében. Csodálatos hangú kis énekesek raktak rajtuk fészket...

A Kert közepén állt a két legszebb fa. Gyümölcsökkel dúsan megrakott ágai a földig hajoltak...

Éva csak Ádamtól hallotta e két fa titkát. S a kíváncsiság máris odavitte, hogy megnézzé, miért nem szabad éppen arról a titokzatos fáról ennie.

A kígyó csak erre várt. Számított rá, felkészülten leste, hogy mikor jön. Hisz kémkedése alatt kihallgatta, hogy Ádám miképpen közölte vele a Jó és gonosz tudás fájának titkát és a vele kapcsolatos isteni parancsot.

Látta, hogy a tilalom csak növeli a nőben a kíváncsiság viszketeget. Ezt használja ki.

Éva kíváncsian leskelődik a fa alatt. A szép, lombos korona egészen eltakarja. De egyszers csak meggyökerezik a lába, s ijedt csodálkozással hallja, hogy egy beszélő kígyó szólítja meg.

A Gonoszlélek azért használja fel a kígyót álarcul, mert így feltűnés nélkül surranhatott az asszony közelébe. Különben is akkor még nem volt a kígyó az embernek ellensége. Csak büntetésből vet ellenségeskedést Isten közé és az asszony közé. (Gen. 3, 15.)

Látható külsőt azért volt kénytelen magára öltetni, mert csak így tudott hatni Évára. Belsőleg Éva ugyanis még romlatlan volt, a pusztá lelki megkísértéssel nem ért volna célra. A „szemre szép” gyümölcs volt az, ami a külső dolgok után annyira érdeklődő nőt megszédítette, elkápráztatta. Külső ráhatással, ravasz külsőt öltve magára, érte el legkönnyebben a célját.

Isten csak a kígyó alakjának felvételét engedte meg a Sátánnak, mert ravaszságával és méregfogával legtalálabbban jelképezi az ördög álnokságát és pokoli gonoszságát.

Ha a Sátán természetének megfelelő külsővel jelent volna meg az első emberek előtt, akkor megrémültek s menekültek volna előle. Így kockázatos lett volna a vállalkozás: a paradicsomi boldogság megrontása.

A kígyó beszéde sem volt feltűnő Évának, hisz a

gyermeki ártatlanság mindent megszemélyesít, ahogy a kisgyermek most is beszél az állathoz, s valóságos társalgást folytat a babájával. Még nem rendelkezett oly természetismerettel, hogy tisztába lett volna a kígyó valamennyi titokzatos tulajdonságával.

Nem meseszerű a Szentírás leírása azok előtt, akik figyelemmel kísérik a kígyó életét. Hány embert marnak meg napról-napra. Észrevétlenül, alattomosan kúsznak hozzá; szétszakíthatatlan abroncsként csavarodnak rá és megfojtják.

A mezőkön, erdőben alvó emberek száján át a gyomrukba csúsznak, hogy belsejüket szétmarják.

A leghajlékonyabb valamennyi állat között. Amilyen hirtelen felbukkan, éppoly gyorsan siklik sima testével tovább. Egyszerre eltűnik a levelek és fű között, vagy gyorsan belefúrja magát a föld porába. Szétvagdalthatják a testét, de fejét a földbe dugja, és új testet növeszt magának. Ezért mondják okos állatnak.

Csupa kifürkészhetetlenség, tele meglepő sajátságokkal. Olyan, mint az árnyék. Néha boszorkányosan összecsavarodik, majd meg felágaskodik, s oly magasra emelkedik, hogy alig éri a földet, és villámgyorsan áldozatára veti magát. Máskor meg szájába veszi farkát és úgy iramlik tova, mint a játszadozó gyerekek karikája.

A kígyó teste ezer színben csillog. Minden mozdulatára más és más alakot és színt ölt magára. Téli álma alatt megmerevedik, de jaj annak, aki háborgatni meri. Szívesen bújik meg a legijesztőbb régi sírok mélyén. S így életünkben s halálunkban egyaránt elmaradhatatlan kísérőnk. Valóban üldözőnkké szegődik a Mennyország kapujáig.

Egész lényét valami titokzatosság veszi körül. Egyes népek ezért tisztelik babonás félelemmel. Van benne bizonyos hipnotikus, delejező erő, amely annyira megbűvöli a közelébe kerülő ijedt kis madarat, hogy egyenesen a szájába repül. De erejével megbénítja és leveszi lábáról még a legerősebb embert is.

A Fényesség angyala magával vihette a hazug fények ragyogását. Elkápráztathatja vele az embert. De a

mindennapi kenyér áldásának kiosztását az Isten magának tartotta fenn. Azt Tőle kell kérnünk. Világcsalók szemfényvesztése csak ideig-óráig tart, előbb-utóbb csődbe kerülnek, és nem elégíthetik ki magasabb igényeinket.

Az istentelenség ma is úgy ünnepli az ősbűnt, s olyan tiszteletben részesíti a kígyót, mint a „haladás kovászát“, aki az Istennel való kikezdésre, a hit és erkölcs „szégyenigájának“ bátor lerázására, s az égi jobbágy-ság alól való szabadulás elszánt lépésére az első embereket rávette.

Pedig azóta nyilvánvalóvá lett, hogy az a lépés salto mortale, a lélekzuhanás halálugrása volt. S a Paradicsomból való kiűzéssel ráléptünk az ember tragédiájának nem 14, hanem megszámlálhatatlan képből álló, valódi könnyekkel, vérrel áztatott sötét színpadára.

Gondoljunk csak saját kísértéseinkre s a magunk bűneire. A Gonoszlélek taktikája évezredek óta sem változott. Bennünk is ugyanúgy játszódik le a bűn ördögdrámája, mint az első emberek lelkében.

Mindig a Sátán a kezdeményező. Kíváncsiságot ébreszt először az emberben a bűn iránt. Nincs ember, akit meg ne szólított és megállásra ne kényszerített volna valaha életében a Kísértő. Még az Úr Jézussal is kísértetezett.

Megszólítja az első asszonyt is:

— Miért parancsolta meg néktek az Isten, hogy a Paradicsom egyik fájáról se egyetek? (Gen. 3, 2.)

A Rágalmazó úgy adja fel a kérdést Évának, hogy ki ne térhessen előre, hanem kénytelen legyen szóba állni vele. Mert aki egyszer társalogni kezd a Kísértővel, az már — tudta jól a Gonoszlélek — könnyűszerrel lesz a zsákmányává. Az alkudozásból biztos, hogy mindig az ördögi Lélekkereskedő kerül ki nyertesén!

A rágalom lényege, hogy hazug dolgot állít. A Sátán is hazudik, amikor azt állítja, hogy az Isten minden fa gyümölcsének élvezetét megtiltotta. Pedig csak a Jó és gonosz tudásának fájáról való evésre állította fel tilalmát.

Ezzel kételyt akar ébreszteni Évában, aki csak

Ádám-tól közvetve szerzett tudomást az isteni parancsról. Így bizonytalanságba sodorta, s kezdi rögtön a kísértés elején a kételyébresztést: vajjon nem így szólt-e tényleg a tilalom? Ezért hitt jobban az ördögnek, mint Ádámnak. S így arathatott oly könnyen és gyorsan győzelmet az asszonynál a kígyó.

Ádám nincs jelen a kísértésnél, s mégis többszám-ban beszél a kígyó Évához. Az isteni parancs is mindkettőnek szólt, pedig csak Ádám kapta, amikor még az asszony nem volt jelen. Ezzel is megtéveszteni akarja az ördög Évát.

A Sátán, mint bukott angyal, felsőbbrendű szellemi természeténél fogva, a letaszíttottság után is tudomást szerezhetett az emberek dolgairól Isten engedélyével, mint Jónánál látjuk. De az asszonyt most fegyverként akarja felhasználni a közös Alkotó ellen. Mert érezte rajtuk, mily szép az erény, s mily hatalom a jóság, s gyötörte a veszteség. Bosszút esküszik, hogy mindezt a szépséget, az isteni jóság gyönyörű birodalmát romba dönti.

— A kígyó félrevezette Évát az ő álnokságával. (II Kor. 11, 3.)

Az asszonynál kísérletezik először, mert csacsogó, érzelmes természeténél fogva alkalmasabb a csábításra, mint a férfi.

Jól számított. Éva fönnakadt az ördögi horgon. Meggondolás nélkül, bár jóhiszeműen, rögtön válaszol a kígyónak. Nem nézi meg, hogy tulajdonképpen kivel is áll szóba. Ez lett a veszte.

— Felelé néki az asszony: A Paradicsomban levő fák gyümölcséből eszünk! Hogy azonban a Paradicsom közepén levő fa gyümölcséből ne együnk, meg hogy ahhoz ne nyúljunk, azt megparancsolta nekünk az Isten, hogy meg ne találjunk halni. (Gen. 3, 3.)

Eva tehát teljesen tisztában volt a parancs értelmével és következményeivel. S mégis szándékosan szakított a tiltott fa gyümölcséből. A tudva és szándékosan elkövetett parancsszegés így csak halálos ítéletet vonhatott maga után. Ezért volt bűne az első halálos bűn.

Nagyon bölcsen járt el Isten, amikor a tilalmi pa-

rancsot nem Évának, sőt még csak nem is az ő jelenlétében adta ki, hanem Ádámnak, amikor még egyedül volt a Paradicsomban. Tudta, hogy az asszony csak azt hallgatja el, amit nem tud. Az isteni titkok őre pedig a hallgatás.

Ezért tartja a közmondás is az asszony legszebb díszének a hallgatást.

Éva bukásának nagy tanulsága mindnyájunk számára:

— Ha nem akarsz bűnbe esni, kerüld a bűnalkalmat!

— Életemet kezemben hordom szüntelen! — mondja a Zsoltáros. Csak ne ejtenénk el oly könnyen és ne törjünk össze mi magunk e törékeny életet!

A női jellem a legingatagabb valami a világon. Mert nem az ész meggondolásai, hanem a szív érzelmeinek hullámlása szerint igazodik.

Még nagyobb veszedelmet rejt magában a csábítás a nőre nézve, amikor a csábító az erény álarca alatt közeledik hozzá.

Bernanos érdekes megállapítást tesz a kísértésről:

— A kísértés olyan, mint egy másik ember születése és szörnyű kibontakozása bennünk.

Az isteni ember helyét így az ördögi foglalja el.

A kísértés legyőzése éppen ezért mindig kitűnő érdemszerzési alkalom. S a legbiztosabb fegyver az ördög ellen Isten parancsainak engedelmes betartása. A Sátán viszont ezt tudva, mindent igyekszik elkövetni, hogy engedtlenségünkkel Isten ellen lázítson minket.

Azért harcol úgy a Gonoszlélek az engedelmesség ellen, mert az engedelmes ember legyőzi önmagát, a világ csábításait és az ördögöt is.

Isten az ő jóakarató szigorával tehát tulajdonképpen életet adott nekünk, az ördög pedig hízogató csábításával halált hozott ránk.

A nyájaskodó hízogató, amellyel az ördög az első asszonyt lépre vitte, először cirógatásnak tetszik, de valójában beköti a szemet, hogy tévútra vihessen.

Jól mondja Szent Bernát:

— Aki neked hízeleg, az méregpohárral kínál.

Azért megszívlelésre méltó figyelmeztetés Szent Jeromostól:

— A hízlegők kedveskedéseit s az álnokság veszélyes csábításait, mint lelkednek ragályos betegségeit, kerülld!

Diogenes a hízlegő beszédet mézzel bekent huroknak nevezi, amely azért fonódik az ember nyaka köré, hogy megfojtsa.

Mióta az ördög hízelegve csábította bűnre Évát, azóta minden hízlegő szájából az ördög nyelve nyalja végig azt, akit le akar venni a lábáról.

A hollók csak a halottak szemeit vájják ki. De a halott már úgysem néz vele. A hízlegők ellenben az élők lelkét rontják meg, s így megfosztják őket az Isten látásától lelki szemeink kioltásával.

Aranyszájú Szent János találó képet fest az ördögről:

— Az ördög sokat ígér, de nem azért, hogy adjon, hanem inkább azért, hogy kapjon.

Évának is hízlegő és megnyugtató feleletet ad, csak hogy megnyerje teljesen magának.

— Dehogyan haltok meg! Csak tudja az Isten, hogy azon a napon, amelyen esztek a jó és gonosz tudásának fájáról, megnyílik szemetek, s olyanokká lesztek, mint az Isten: tudtok jót és gonoszt. (Gen. 3, 4—5.)

Mély lélektani érzéssel sodorja minden szavával a kárhozatos bukás örvénye felé a Gonoszlélek a megszállt asszonyt. Érdeemes lesz végigelemezni.

— Az igazságban nem állott, mert nincs igazság őbenne. (Jn. 8, 44.) Mégis az igazság egyetlen birtokosaként tálalja megrontó bölcsességét a Gonoszlélek Éva elé:

Először megnyugtatta:

— Dehogyan haltok meg!

Kedvező színben, a jóakaratóu mindentudás látszatát adva, eloszlatja a kétséget a nő lelkében. Ezzel megszünteti az ingadozást a bűn és erény között, hogy a mérleget végleg a maga javára billentse.

Aztán bizalmatlanságot ébreszt Isten iránt. Megren-

diti a hitet, gyöngíti a világos gondolkozást és a vallásos érzést az emberben.

— Csak tudja az Isten, hogy azon a napon, amelyen arról esztek, megnyílik szemetek, s olyanokká lesztek, mint az Isten...

Az ördög tehát újból rágalmazza az Istent. Irigynek állítja be az emberrel szemben, hogy mindenható tekintélyét tönkretegye Éva lelkében, s jóakaró helyett rosszakaró, zsugori lényt lásson Benne, aki félti mindentudását az embertől, s nem akarja, hogy ezáltal egyenrangú legyen Vele.

S varázsló hatalmával a legkáprázatosabb világot tárja fel előtte. A hazug földi mennyország megszáditó képét, amelyben ők lehetnek az istenek:

— Lesztek, mint az Isten...

Ettől a képtől elkápráztatva a nő se nem lát, se nem hall többé mást. Mint csábos szirénének hangzik állandóan a lelkében:

— Lesztek, mint az Isten...

Tudta az ördög, hogy amikor ez az égi magasságokba törő vágy győz az emberben, akkor győz fölötte ő is.

A Sátán nagy lélekgyilkos gonoszsága abban mutatkozott meg legjobban, hogy a felől a halál felől nyugtatja meg az embert, amelyet ő nem is ismerhet, hisz halhatatlansága a bukás után is megmaradt. Az elkárhozott ember kínját az általa elszenvedendő halál folytán így nagyobbá teszi a maga kínjánál.

Istenhez való hasonlóságot ígért, s magához az ördöghöz lettünk hasonlóak a bűnnel. Ebben van az ő legszörnyűsegebb világcsalása.

A kevélység fededelve felkelti a kevélységet az emberben, mert a maga lelkében érezte, hogy a kevélység a legbiztosabb kioltója az isteni szeretet tüzeinek.

— A férfiakat mindenegyes bűnre más-más szenvedély csábítja — mondja Cicero. — Az asszonyokat ellenben minden gonosztettre egyetlenegy vágyódás ösztönzi: a nagyravágás.

Mert Éva istennő akart lenni, azért zuhant olyan ördögi mélységbe az ember.

Már Aristoteles észrevette összetörtségünket, valami nagy magasságból való lezuhanásunk következményét. Mert arra a kérdésre, hogy mi az ember, így felelt:

— A gyarlóság példája, az idő zsákmánya, a sors játéka, az állhatatlanság példaképe.

Shakespeare pedig, nyilván az első asszony bűnére gondolva, így kiált fel a Hamletben:

— Gyarlóság! Asszony a neved!

A közmondás is az asszonyt állítja a tűzvész és árvíz mellé harmadik legnagyobb csapásnak.

— Látá tehát az asszony, hogy a fa evésre jó, szemre szép és tekintetre gyönyörű, és vett a gyümölcséből, és evett, s adott férjének, s az szintén evett. (Gen. 3, 6.)

A szemek kívánsága, a test kívánsága és az élet kevélysége volt tehát az a hármasság forrás, amely a bűn folyamát rázúditotta az emberiségre.

A lélek fékezetlensége, a vágyak gonosz ördögparipái hurcolnak meg bennünket azóta is mindig.

Érdemes volna megszívlelni a pogány Seneca intelmét:

— Nem vétkezik a szemed, ha lelked parancsol neki.

A tiltott gyümölcs azonban a romlott emberi természetnek mindig édesebb. Gyönyörűségét találja még abban is, ami halálosan megmérgez.

A test kívánságai azonban kielégíthetetlenek. Gyönyörre éhesen kapjuk be az édes csalétket, amely pedig megöli a testet.

Hiába figyelmeztet Szent Bernát:

— Már a gyönyör kezdetén ott leselkedik rád a halál.

Fájdalmat szül számunkra az a nap, amelyen a gyönyörnek élünk, de mi mégis megyünk vakon a pusztulás felé.

Mindaz, aki halálosan vétkezik, tulajdonképpen megnyitja és átadja lelkének Istenbirodalmát az ördögnek.

Igy volt ez Évánál is. És már az ördög volt benne az úr. Vezényelte tovább a bűn útján. Ádámot rajta keresztül csábítja el.

Szent Jakab így írja le ezt az utat:

— A kívánság, mikor fogan, szülé a bűnt. A bűn pedig, mikor véghezmegy, nemzi a Halált. (1, 15.)

Az öreg Tóbiás ezért ilyen bölcs intelmet ad fiának útavalóul:

— Sohase engeddd, hogy a gőg jusson uralomra gondolatodban vagy beszédedben, mert abból származik minden romlás. (Tób. 4, 14.)

Nagy bűn a kevélység, minden bűnnek kezdete, mert ez lökte le az égből az angyalokat, s csinált belőlük ördögöt. S ez űzte ki az embert is a Paradicsomból, és csinált a teremtés királyából bűnbilincsekbe vert rabszolgát.

Milton a maga nagyszerű fantáziájával így színezi ki a bűnbeesés történeti tényét:

A Sátán a tudásvágyra építi fel romlásunkat, A kígyó szakít először a gyümölcsből, s így csábítja Évát is:

„Oh, isteni gyümölcs!
Édes magadban, édesebb szakítva!
Tilos, mivel úgy látszik, isteneknek
Vagy méltó étke csak; de képes embert
Istenné tenni! S miért ne? Hisz a jó
Megosztva bővül, nő, s az Alkotó
Nem károsul, sőt tiszteltebb leszen.
Boldog való, angyalszép Éva, izlelj
Belőle! Bár boldog vagy, boldogabb
Lehetsz, ámbar érdemesb soha.
Izleld, s légy eztán istennő magad
Az istenek közt, és nem kötve a földhöz,
Repülj velünk, s szállj néha Mennybe föl,
Melyhez jogod van, s lásd ott istenek
Hogy élnek, s élj hasonló életet!” (V. ének.)

Milton költeményében Királynőnek nevezi hízelegve a kígyó Évát, hogy szolgálójává tegye később.

S mikor Éva csodálkozik, hogy a kígyó beszélni tud, a titkát a jó és gonosz tudásának fájáról szakított gyümölcs élvezetével magyarázza meg neki a Sátán. S azt ígéri, hogy amint ő állatból emberi nyelv beszélésére képességet nyert általa, Éva is emberből istenné lehet.

A körüludvarolás angyalok és emberek által, az imádatás reménye, melyet csalóka képekben Éva elé rajzolt

a Sátán, végül is győz az asszonyi lélekben. S szakít a halálthozó gyümölcsből, s eszik belőle.

Sőt, hogy Ádám is istenné legyen, visz neki is, és ő is eszik belőle:

— És evék, s ada férjének, s az szintén evék. (Gen. 3, 6.)

Az asszony tehát az ördög szócsövének bizonyult. Már a Gonoszléleknek nincs is több munkája itt. A bűn romboló ereje s az elcsábított asszony rábeszélő tehetősége elvezte a többi.

Mihelyt a nő elhagyja az erősebb férfit, aki a veszélyekkel szemben jobban védelmezheti, ily könnyen rohan a vesztébe. S aztán az asszony hízelgő csábításában sziszeg tovább az öskígyó, hogy újabb áldozatok boldogságát dúlja fel és döntse romba.

Királyi maradt volna Ádám lelke, ahogy Isten királynak teremtette, ha vágyain uralkodni tudott volna.

A Sátánnak egy gyönyöre van: a rombolás gyönyöre. Éden gyönyörűségének kertjét sivataggá változtatni.

Célját elérte, nyugodtan továbbállhatott. Itt a rombolás rombolt már tovább...

A Sátánnak sikerült egy nap alatt szétzúzni azt, amit Isten hat napon át felépített.

Az ember fölfelé kacsingat, Isten akar lenni. De lába a földbe gyökerezik, a porbancsúszó kígyó kép-mását ölti fel, és maga is porrá lesz.

Rettenetes zuhanás Istenképmásból Kígyóképmássá lenni!

Évának azt kellett volna Ádám felé kiáltania:

„Vesszek én bár, maradjon más épen,
Ne csalja őt is el a csúnya Rém!
Innen a romlás, pusztulás öléből
Kiáltom nektek: Csak azt ne, amit én!”

Egyik ördögfestmény-pályázaton Párizsban az a festő nyerte meg a kitűzött díjat, aki egy gyönyörű nő képében festette meg az ördögöt.

Éva valóban ördögi kísértőnek bizonyult Ádám mel-

lett! Mert az eredeti bűn átka nem szállt volna át az egész emberiségre, ha Ádám is el nem bukik.

Először megcsendül ugyan belsejének titkos mélyén a lelkiismeret szava, de a szenvedély elnémította:

— Ha az igazság fia vagy, ne vezessen félre a hamisság leánya!

Milton szerint Ádám kígyónak nevezi először keseregve Évát; de aztán szenvedélyes szerelme elragadja. Együtt akar meghalni Évával, s nem óhajt nélküle élni halhatatlan életet tovább. S eszik a tiltott fa gyümölcséből. S így egymást is kifosztják.

Erről mondhatta Húgó bíboros:

— Olyan a hiú dicsőség, mint a szeretőjét kifosztó kéjhölgy.

A gőg tehát a magasból a porba rántott vissza bennünket, ahonnan vétettünk. A második Ádám, Krisztus alázatossága pedig a porból az Égbe emelt újból minket.

Az ember Isten akart lenni az ördög kegyéből... Micsoda paradoxon! Fölcseréltük az Istenbarátságot az Ördögcimborasággal. Csoda-e, ha elszakadt a teremtményt Teremtőjéhez kapcsoló égi fonál?

Ki szabadíthatott volna meg minket az ördög rabságából, mint egyedül Krisztus, lelkünk Megváltója!

A hálátlan ember, az Isten szülöttje így lett az ördög szülöttjévé; a Mennyország örököse a pokol zsákmányává, míg az Udvözítő ki nem szabadította, s igazi hazánkba föl nem vezérelte.

Ez a sorsa a léleknek azóta is. Újjászületés a keresztség által, mely után legtöbb ember életében bekövetkezik a bűn rabszolgaságának gyászos korszaka, amelyből csak az Úr Jézus kegyelme szabadíthat ki minket is.

Jól mondja Aranyzájú Szent Péter:

— A bűnt nem ismerni boldogság. Ismerni veszedelem. Legyőzni erény.

S miért olyan nagy veszedelem a bűn?

Mert Szent Ágoston szerint az a lélek éjtszakája. Ez borítja gyászba bennünk a kegyelem csillagfényes kis mennyországát.

S az ördög mellett így leszünk önmagunk legnagyobb ellenségeivé.

Döbbenetes az a szabadság, amit az Isten az embernek adott, hogy elronthatja magában még Alkotója képét is. Milyen mélységes misztérium az életünkben, hogy az isteni mű bűneivel ellene fordulhat az Isten-Művésznek.

Pedig Isten nélkül ördög lesz az angyal. Isten nélkül semmivé lesz az ember.

Csak Istennel maradhattak boldogok az angyalok, amint csak Istennel dicsőülhet meg az ember is.

A bűnös gyönyör után csak egy marék hamu marad a kezünkben. De Pokol marad a szívünkben. Lelkünk pedig halott lesz.

Minden bűnnek ez a lefolyása ma is:

Az ördög csábít... az ember beleegyezik... az Isten távozik...

Az első emberek bűne azért volt olyan súlyos, mert a megszentelő kegyelem és annyi kitüntető isteni ajándék-kiváltság birtokában Teremtőjük ellen fordították hálátlanul az égi adományokat.

Ádám bűne föltétlenül nagyobb volt Éváénál, azért, mert ő kapta az isteni parancsot; nem őt kísértette a Gonoszlélek közvetlenül; bűnös és férfiatlan gyöngeséget és engedékenységet tanúsított Évával szemben; az ő erkölcsi állásfoglalásán múltott a természetfölötti állapot elvesztése; és pedig nemcsak saját maga, hanem minden ivadéka számára.

Egyes egyházatyák tanítása szerint az első bűnt Őszüleink még a teremtés hatodik napján, pénteken délután 3 órakor követték el. S összefüggésbe hozzák a megváltás, Jézus kereszthalálának ugyanazon órára eső idejével.

Nagyon hamar rombadólt így a paradicsomi örömházuk.

Isten a Gyönyörűség kertjében átadta nekik a boldogság igazgyöngyfüzérét. De ők szétszórták és összezúzták még teremtésük napján.

Az ördög csak ezt akarta. Nagyon meglegedve távozhatott mellőlük.

Maughan írja a Borotvaélen című regényében, hogy

nem tud szabadulni a föltevéstől, milyen megelégedéssel szemlélheti az ördög a mérleget, ha végigtekint azokon a háborúkon, üldöztetéseken, kínokon, könnyörtelenségen, képmutatáson és türelmetlenségen, amellyel keresztény gyötör meg keresztényt.

S ha eszébe jut, — írja — hogy mindez a büntudat keserű terhét rakta az emberiség vállára, amely sötétbe vonja a csillagos éjtszaka szépségét s vészterhes árnyékot vet az élveznivaló világ múltó gyönyöreire, kuncogva dünnyögi maga elé:

— Add meg az ördögnek, ami az ördögé!

Trónfosztás és száműzés.

Egy német domban, Halberstadtban van egy kép. A bűnbeesést ábrázolja.

Ádámot és Évát láncrafűzve vezeti a Halál. Az ördög pedig hegedűn játssza mögöttük rothadó csontvonóval a kísérő gúnydalt:

— Lesztek, mint az Isten... Valóban olyanok letetek?

Azóta kérges tenyérrel, zúzott lábakkal, vaksi szemmel, ősz hajjal, megroppant derékkal, hajlott háttal de sokan bandukolnak a bűn széles útján... A Sátán meg kajánul vigyorogva egyre csak azt dúdolja fülünkbe:

— Isten messze van tőletek... Viszlek benneteket a sötét verembe... Ne nyujtsátok kezeteket az Ég felé... Kapuja úgysem nyílik meg előttetek!

A világ legnagyobb ütközete nem a csatatereken zajlott le, nem emberi hadseregek vívják. A legnagyobb csatátér az emberi lélek, amelyben a gonosz és jó szellemek vívják meg értünk az életre-halálra szóló nagy párviadalt. A paradicsomi csábítás is ezért volt olyan örök sorsot eldöntő a mi számunkra.

Aristoteles arra int, hogy ne azt nézzük, milyen a gyönyör, amikor hozzánk férkőzik, hanem milyen, amikor távozik.

Amikor jön, a Sátán kendőzött arcot ölt; mosolyogva kínálja aranyos tálcán a mérgezett bűngyümölcsöket.

De amikor távozik, csak a fájdalom és bánat életet mérgező keserű szenvedése marad meg e gyümölcsök élvezetéért.

— Ó, te áruló Sátán! — kiált fel Szent Ágoston. — Minden jót megígérsz, s te hozol ránk minden rosszat. Életet ígérsz, s halált adsz. Örömet ígérsz, s szomorúságot hagysz ránk. Nyugalmat ígérsz, s mennyi benned a nyugtalanság. Virágot ígérsz, de az gyorsan elhervad. Azt ígéred, hogy kitartasz mellettünk, de a csábítás után gyorsan magunkra hagysz...

S még jó, hogy magunkra hagy. Mert Isten nem szolgáltatott ki neki teljesen minket. Ő mindig kegyelmet akar gyakorolni velünk. Csak legalább ezt az újjáteremtő, segítő kezet fogadnánk el Tőle!

Mi vagyunk az az evangéliumi ember, aki az élet útján a nagy Rabló kezei közé kerül. A Rabló nemcsak kincseinktől, lelki adományainktól foszt meg bennünket, hanem még meg is sebesít. A szenvedések tövises ágára fektetett minket.

Úgy jártunk, mint Leonardo da Vinci.

Gyönyörködve nézte hosszan maga is legremekebb alkotását. Ellensége azonban éjjel belopózkodott a műterembe, és összemázolta, széthasogatta a gyönyörű képet.

Amikor a nagy művész másnap meglátta, fájdalmában a földre roskadva zokogott.

Az ember lelkének gyönyörű Istenképét a mi örök Ellenségünk így mocskolta be és tépte szét. Az első emberpár sem tehetett mást, amikor a büntetés után ráeszmélt az Isten szemével nézve bűnére, mint földre roskadt és siratta az elvesztett paradicsomi boldogságot.

A tiltott gyümölcs az Őszülők életében azonnal éreztette romboló hatását. Rögtön megtudták a rosszat. Alighogy ettek belőle, megnyíltak szemeik, s észrevették a bűnre ingerlő test veszedelmét az érzékiség feltámadásával.

— Erre megnyílék mindkettejük szeme: s mikor észrevették, hogy mezítelenek, fügefaleveleket aggatának egybe, s kötényeket csinálnak maguknak. (Gen. 3, 7.)

Elvesztették ugyanis gyermeki ártatlanságukat, és elfogta őket a büntudat. Megszólalt bennük a lelkiismeret.

Azt mondják, hogy a kőrisbogár és a skorpió magukban hordják mérgüknek ellenszerét. Az azonban biztos, hogy a bűn mindig magában hordja büntetését.

A büntudat folyton üldözi a bűnöst.

Az emberi lélek ezernyi szenvedései közül egy sem olyan lesújtó, mint a büntudat.

A lelkiismeret vádja a leghangosabb ügyészi vádbeszéd. S nincs ügyvéd, aki védelmet tudna vele szemben nyújtani. A bűnös önmagának a legnagyobb vádlója a lelkiismeret ítéletében.

A paradicsomi boldogságot nem kis mértékben a jó lelkiismeretből származó öröm adta az első emberpárnak. A bűn után azonban a gyönyör végetért. Csak fulánkja maradt meg lelkükben.

Egymás előtt is szégyenkeztek. Méginkább méltatlannak tartották magukat arra, hogy az Isten előtt megjelenjenek. Mert halk léptekkel közeledett máris feléjük az isteni bosszú. Hisz tettükkel magukra vonták Isten haragját.

— Aki vétkezett, már megbüntette önmagát! — állítja Seneca.

A bűn által a lélek elfordul Istentől és kivonja magát Alkotója természetfölötti szeretetének napsugarai alól.

Az Ősszülők is érezték a bűn elkövetése után, hogy vége van annak az Istennel való közvetlen érintkezésnek, amit az ártatlanság elvesztése előtt élveztek.

Elérkezett számukra a bűn után nyomban a számonkérés ideje. Őket pedig elfogta a büntetéstől való félelem, amikor látták közeledni az ítéletre készülő Istent.

Értelmük elhomályosodására mutat, hogy az érzékelhető formában megjelenő Úr elől úgy akarnak elbújni, min a rosszaságon kapott gyermekek.

— De hová menekülhettek volna az elől, aki betölti az Eget és a földet? (Jer. 23, 24.)

— Mikor pedig meghallották az Úr Isten szavát, ki

a Paradicsomban járkált az alkony hűvösén, elrejtözék Ádám meg a felesége az Úr színe előtt a Paradicsom fái közé. (Gen. 3, 8.)

Isten azonban nagyon jól látja őket a legsűrűbb lombok között is. Mégis így szólítja meg Ádámot:

— Hol vagy?

Aranyszájú Szent János ezt a kérdést így magyarázza:

— Hol vagy? Azaz: előbbi méltóságodról a gyaláztatnak micsoda mélységébe zuhantál?

Isten Ádámnak adta a parancsot, azért tőle is kéri számon. Mert Szent Tamás szerint az eredeti bűnt nem az anya, hanem az apa továbbítja. E szerint ha Ádám nem vétkezett volna, habár Éva el is követte a bűnt, az utódokra, tehát reánk az eredeti bűn nem származott volna át.

De mivel Ádám is vétkezett, előbbi méltóságáról bizony gyalázatos mélységekbe zuhant alá.

Test és lélek szerint rosszabbakká váltak. Elvesztették kiválóságaikat. Lehullt a Földkirály koronája a porba.

Értelmük elhomályosodott. Azóta csak ügyel-bajjal találunk vissza az Isten útjára. Az Istenismeret világossága, a szemtől-szembe látás fénye kialudt. Akaratuk meggyöngült, s könnyen hajol most is a rosszra. Megszűnt a harmonikus összhang az Isten akaratával. A test halandósága következett be szellemi tehetségeik megromlásával, s lerombolta felsőbbrendű életünk megbombálása a testi halhatatlanságot.

Elvesztették Összüleink a megszentelő kegyelmet, amely az Istengyermekséget biztosította nekik. Azért űzte el őket Isten maga mellől, az Istenközelség otthonából, a Paradicsomból. S így születünk mi már a számkivetésben, s azért vagyunk a „harag fiai”. (Ef. 2, 3.)

De visszavonta Isten az ő rendkívüli adományait is: a mennyországi rend égi kitüntetéseit. Nemcsak a természetfölötti, hanem a rendkívüli adományait is. Ekkor lett csak a Földkirályból igazán földönfutó kolduskirály.

A szenvedélyek vad tüze perzselte a testüket. Ezért takarták el magukat fügefalevelekkel.

— Mivel az ember fellázadt Isten ellen, tulajdon teste szintén fellázadt ő ellene, azért szégyenli az ember saját testét. (Szent Euchar.)

Szent Pál is panaszolja:

— Más törvényt látok tagjaimba, amely ellenkezik lelkem törvényével. (Róm. 7, 23.)

A megszentelő kegyelem angyalruhája nem ékesítette a bűn után Összüleinket. Azért nyíltak meg szemek a ruhátlanság meglátására.

Ádám elrejtőzik tehát az őt kereső Isten elől, mondván:

— Hallottam szavadat a Paradicsomban, s megijedtem, mivel mezítelen vagyok; elrejtőztem tehát. (Gen. 3, 10.)

Isten előtt azonban nem lehet takargatni, szépitgetni cselekedeteinket. Ráolvassa ítéletekor mindnyájunkra valamennyi bűnünket. Ádámra is ráolvasta:

— Ugyan ki adta tudtadra, hogy mezítelen vagy, ha csak nem ettél arról a fáról, amelyről megparancsoltam néked, hogy ne egyél? (Gen. 3, 11.)

A hazugság tehát, amit oly hamar eltanult az ember a Hazugság atyjától, csődöt mondott. Ádám belátta, hogy nem hazudhatik tovább az isteni Mindentudásnak, azért őszintén megvallja, és nem tagadja tovább, hogy evett belőle.

De a helyett, hogy férfiasan vállalta volna bűnéért a büntetést, lovagiatlanul áttolja a felelősséget a gyöngébb nemre, feleségére.

— Az asszony, kit társul adtál nekem, adott nekem a fáról, s ettem. (Gen. 3, 12.)

Minden bűnnek megvan a maga ügyvédje. Amikor Isten az asszonytól kéri számon, ő sem borul le bocsánatkérően az Úr elé, hanem tovább hárítja át a felelősséget a kigyóra:

— Mondá az Úr Isten az asszonynak: Miért tetted ezt? Az felelé: A kígyó rászedett, és ettem. (Gen. 3, 13.)

Az örökember, önvédekezése. Mi is a körülményekre, az öröklött tulajdonságokra, a műlőre, a végzetes bűnalkalomra, az elgyöngítő italokra, hangulataink megbénító hatására szeretjük áthárítani a felelősséget, csakhogy bűneink büntetése elől kibújjunk, s így a súlyos következményektől megmenekülünk.

Az Istent azonban nem lehet becsapni. Kirója a büntetést igazságosan, ki hogyan érdemli. Nem töri össze az Isten képmását ő maga az emberben teljesen. Isten nem akarja teremtményei vesztét, hisz szeretetből alkotott. De a büntetést a bűnéért mindenkinek vállalnia kell!

Isten megbocsátja a vétket, s nem hajtja rögtön végre halálos ítéletét, hogy vezekelhessen az ember; így időt adott a jóvátételre, hogy legalább a lélek örök halálától megmeneküljünk.

Mert Isten elvesztése a lélekre, a lélek elvesztése a testre hoz halált — mondja Szent Ágoston.

A test halála az első bűn óta elkerülhetetlen. A lélek halála azonban teljesen tőlünk függ.

Isten tudja, hogy ki a főbűnös az Összülők elbuktatásánál. Azért a kígyót már nem is kérdezi az Úr, csak rögtön ráolvassa ítéletét, mely az ördög hatalmának megsemmisítését fogja majd jelenteni.

A Sátán büntetése így hangzik:

— Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat s földi vad között: melleden járj s földet egyél élted valamennyi napjai alatt.

— Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, ivadékod és ivadéka közé: Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselkedel. (Gen. 3, 14—15.)

Az isteni átok kettős. Egyfelől a kísértés eszközére, a kígyóra, másfelől magára a Kisértőre, a Gonoszlélekre vonatkozik.

A kígyó azelőtt is a hasán csúszott, és a föld porában bújkált. De nem volt megalázó és átokjellegű, nem büntetésből kellett így élnie. Most azonban ellenségesévé tette az embert, akivel addig békességben volt. Alattomos bújkálás lett sorsa mindvégig, míg a világ áll.

Az ember eltapossa fejét, a kígyó pedig megmarja üldözőjét.

Ezt az ellenségeskedést az isteni átokkal a paradicsomi bűnrevezető barátkozás megszakításának emlékeztetőjéül méri a kígyóra az örök Bíró.

Elsősorban azonban a Gonoszlelket sujtja ez az isteni büntetőítélet, akinek a kígyó képe csak ördög-gúnya volt. Most az Isten őt vetkőzteti le pőrére, hogy a megrettent emberpár sohase felejtse el azt a rút Sátánarcot. Őket pedig felöltözteti, mintegy védőpajzsot ad nekik az ördögi rabszolgatartó ostorcsapásai ellen.

Nemcsak a bőrruha adása jelképezi ezt, hanem a Megváltó megigérése, amellyel végleg porba sujtja, és örök rettegésben tartja a Gonoszlelket.

Az Udvözítő földreszállásának ez az első örömhíre. Ő fogja megszabadítani az embereket a pokoli hatalomtól. Ez az első örömhír megsemmisítően kihirdeti az ördög minden fondorkodásának hiábavalóságát; mert az örök örömök Honát a Megváltó újra megnyitja majd az emberek előtt az Ő nagy győzelmének napján.

Éva ivadéka, az új Éva, a Szűzanya, mint kígyótaposó Asszony az új Ádámmal, Krisztussal a Keresztfa alatt épp akkor döntik meg a Sátán hatalmát, amikor látszólag ő mutatkozik győztesnek.

Krisztus megváltó halála valójában a boldog örök élet visszaadása volt. A Kereszten felszegezve mérte az Úr Jézus a halálos csapást a Sátánra.

Hiába ejtette tehát a bűn által foglyul az embert, a Megváltó kiszabadítja az ördög karmaiból, és menti az örök kárhozattól.

Most álarc nélkül vigyorog szemükbe a Kisértő. De nem örülhet a győzelmének, mert az isteni ítélet őt is állandó remegésben tartja; nem tudja, mikor jön el a Kígyótaposó, aki elragadja tőle a végső győzelem diadalörömét.

Krisztus halálával fizet a halálért.

Ahol nő a veszély, közeledik a Megmentő is.

Az Isten nem hagyja magára az embert elesettségében. Lehajol hozzá, hogy felemelje. A megsértett Úr

sajnálkozik rajtunk, s föl akar szabadítani bennünket a bűn átkos terhe alól.

A Megváltó az isteni irgalom megtestesülése.

Akit Isten elhagy, az az ördög rabja. A Teremtő azonban nem dobta oda az ő legkedvesebb teremtményét zsákmányul az ördögnek. Szabadítót küldött a kiszabadítására.

Lejött az Égből a nagy Orvos, mert nagybeteg feküdt a földön.

Ez a beteg maga az emberiség, amely teljes egészében elveszett volna a bűnbeeséssel, ha az az Egy, akiben nem volt bűn, el nem jött volna, hogy az egy embertől származó súlyos bűnbetegségből irgalmas szamaritánusi szeretetével kigyógyítsa.

Elesni emberi dolog. Fel nem kelni a bűnben való elbukásból, az mindig ördögi. De újból talpraállni a kegyelem erősítő, gyógyító, balzsamos hatására, az csak isteni dolog lehet.

Az Isten időt enged a megtérésre; nem szívesen büntet. A megtérőnek mindig szívesen megbocsát. S az érdemszerzést örömmel jutalmazza.

— Egyáltalában nem szabad kétségbe esned! — vigasztal Szent Ambrus. — Ha Isten haragszik is, megbocsát. Ha megsebesít is, begyógyítja sebedet. Ha pusztulásra is veti testedet, de üdvözíti lelkedet!

Nem hanyagolja és veti el mindjárt magától Isten az embert. Inkább gondját viseli haláláig. Mert azt akarja, hogy az ember üdvözüljön s a mennyei boldogságban színről-színre újból megláthassa Őt.

— Az Úrnak minden útja kegyelem és igazság! — mondja Szent Ágoston. — S Ő kegyelemre nem lehet igazságtalan. De igazsága sem lehet kegyetlen!

Szent Bonifác bővebben így fejezi ezt ki:

— Két út van: a bűn útja és az igazság útja.

— A bűn útja kezdetben gyönyörrel van tele. Ha tovább haladsz rajta, tövises lesz... S a végén kárhozat a részed...

— Az igazság útja ellenben kezdetben nehéz. Aztán gyönyört hoz... S a végén jutalom vár rád...

Az emberiség életében két sorsdöntő fordulat volt: a bűnbeesés és a megváltás. E szerint a világtörténelem tulajdonképpen két részre oszlik: a megváltatlan és a megváltott ember történetére.

Igy lett a büntetés Aranyszájú Szent János szerint üdvösségünk anyjává.

Az első bűnnel ugyanis megtörtént az emberiség életében a nagy roppanás. Az Őszülők megfertőzték az egész emberi nem életét. A Szent Szűzet kivéve, valamennyien bűnben fogantatunk azóta, és az első ember bűnének és büntetésének örökségével jöttünk a világra. Az ő vétkének bélyege van rásütve homlokunkra. S szinte már a születésünkben a kárhozat fiai volnánk, ha Isten végtelen irgalmasságában meg nem könyörül rajtunk. Ha gondviselő szeretetével nem vezérelne vissza az érdemszerző élet jutalmaként az Ő mennyei boldogságára.

Az egyházatyák egyhangúlag vallják, hogy az Őszülők megtértek a bűnbeesés után. Szenvedéseikkel levezekelték a bűneiket, és üdvözültek.

De hogy remeghettek a Pokol tornácán szabadulásra várva, amikor Isten angyalkövete a Megváltást hírül vitte a Szűzanyának: vajjon vállalja-e a Fájdalmak Emberének Fájdalmas Anyai hivatását? Rámondja-e, hogy „legyen meg az Isten akarata”?

Megborzadva látták, hogy a Kísértő még az Úr Jézust is el akarja tántorítani üdvözítő szándékától. Milyen megkönnyebbülés volt nekik látni az ördög kudarcát. A nagyravágys kápráztató varázslata nem tudja az allázatos Isten-Fiát levenni a lábáról, mint ahogy ők buktak el az ördögi gáncsvetésben.

Lélekzetviassafojtva figyelhették, hogy az angyal miképpen erősíti meg az Udvözítőt a keserű kehely elfogadására; s mint teljesíti engedelmesen Isten akaratát egészen a kereszthalálig, hogy kiengesztelje a megbántott Atyát az első emberek engedetlenségéért.

A teremtés után így teremtette újjá az embert a megváltással Isten. Annaira szeret bennünket, hogy egyszerű Fiát adja az üdvözítésünkért.

Halálakor az Úr Jézus lelke leszállt a megváltásra

váró lelkek kiszabadítására a Pokol tornácára; s maga vezette őket a megbocsátó mennyei Atya elé az örök boldogság visszaadására.

Spirágó elgondolkozásra érdemes összehasonlítást tesz az első és második Ádám között:

— Összűleink odamentek a tiltott fához. — Az Úr Jézust odavezetik a keresztfához... Az első emberek kinyújtják kezüket a tilos gyümölcs után. — Az Udvözítő kezeit a Keresztre szegezik... Ádám és Éva esznek a Jó és gonosz tudás fájának gyümölcséből. — A Keresztfán maga a Megváltó kénytelen függni. Őt csak halála után veszik le róla.

Az élő fa gyümölcse halált hozott. Krisztus halála pedig életet adott.

Egy lengyel mese szerint Ádám óriási erejével fát tépett ki gyökerestül. Mivel Isten látta, hogy egyedül nem jól érzi magát a Paradicsomban, megteremtette számára az első nőt.

Rálehelt a virágokra, és előtte termett a fehér lilioszállhoz hasonló szűz. Nyomában édes tavaszi illat terjengett. S odavezette Ádámhoz.

Az óriás erejű férfi azonban nem örült e liliosmos termetű, gyenge, szűzi nőnek. Isten is látta, hogy nem illik hozzá és nem méltó Ádám ehhez a gyöngéd szűzhez; azért álmot bocsátott Ádámra, és oldalcsontjából megalkotta Évát. Ádám örült neki, mert ez hasonló volt hozzá.

De a virágból lett Szűzet Isten megtartotta a bűnbeesés után is a Paradicsomban magának. Büntelen szépségében fenséges szerep betöltésére választotta ki: Ő legyen egykor földreszálló, emberi testet magára vevő Szent Fiának anyja.

E Szűzvirágszállnak addig az Édenkertben kellett maradnia, míg az első emberpár munkával, verejtékkel, könnyes szenvedéssel és halállal le nem vezekli bűnét s nem sóvárog a Megváltó után...

És midőn elérkezett az idő teljessége, Isten elküldötte a Szent Szűzet a földre, hogy az újjászületés Lelke megtestesítse általa a Szabadítót, aki megváltotta az emberiséget az örök büntetéstől.

A halál adója helyett az igazi Élet Adójának kellett eljőnnie. Az élet elvesztője után az Élet Visszaszerzőjének. A Boldogságos Szűz Máriának kellett Éva bűnét jóvátennie! Az első asszony bukását a Szeplőtelen Második Asszony hozta helyre. A Földkirálynő porbahullt, összetört koronájának az Égi Királynő tündöklő mennyei koronája adja vissza a fényt s a méltóságot.

Mert a második főbűnösnek, Évának is súlyosan kellett bűnhődnie.

Kettős volt a bűne, kétszeresen kell bűnhődnie is. Csábította érzékiségét a szép gyümölcs látása, s hízelgett neki a kevélység által hazudott isteni hasonlóság.

Bünteti tehát benne az Isten az asszonyt, aki érzéki fájdalommal szüli gyermekeit, s bünteti a feleséget, hogy férje hatalma alá veti, s az ő akarata uralkodik fölötte.

A nő nagyravágyását így alázza meg az Úr büntetése.

— Az asszonynak pedig mondá: Megsokasítom gyötrelmeidet s terhességed kinjait. Fájdalommal szülsz a gyermeket, s légy a férj hatalma alatt, az meg uralkodjék rajtad. (Gen. 3, 16.)

A megalázás sokszorosítja meg leginkább a gyötrelmeinket. Egő pokol az, amelynek tűzében borzalmasan tud vergődni a lélek.

Ráchel „fájdalmam gyermekének” nevezi legutolsó fiát, akinek életre születése az édesanyja halálába került. Hány édesanya adja oda azóta is életét s áldozza fel egészségét gyermekéért... A betegágy mellett való vagy a hazaváró virrasztás igazi édesanyjai sors. Mennyi fájdalmat tud okozni egy asszonynak gyermeke szenvedése, amit ő ezerszeresebben érez át... vagy a bűn útjára tévedt tékozló fiúk tévelygése...

Milyen szívszaggató fájdalom lehetett Évának látni az első halottat, amikor még a halált nem is ismerték. S milyen rettenetes lélekmegindulás lehetett felismerni az első halottban legkedvesebb Ábel fiát, amint ott feküdt előtte összezúzott, véres fejfel...

Milyen megrendítő volt a másik fia elvesztése is, ha gyilkos volt is, aki örökre elbujdosott, s többé nem tért vissza a szülői otthonba... Pedig az édesanyjai szív ta-

lán még a gyilkosnak is megbocsátott volna, ha bűnbánóan kopogtat bebocsátásért... Az anyák nem tudják elűzni a legrosszabb gyermeküket sem, ha bocsánatkérőn, mindent jóvátenni akaró javulási szándékkal térnek vissza...

Gyermekeikben bünteti Isten az Ő hálátlan gyermekeit.

Mivel Éva Ádám előzetes beleegyezése nélkül szakított a tiltott fáról, azért Isten a férfi uralma, mintegy gondnoksága alá helyezi. A férjnek az elveszett Paradicsom helyett ezután a felesége fölött kell éberén őrködnie.

A nő volt a baj szerzője. De a nő az emberi lélek nemesebb érzéseinek ápolója is. A szépség, jóság, gyöngédség, szeretet átörökítője, továbbadója.

Ő a közélet harcaiban nem vesz részt, hanem otthonnak puhakezü gondozója marad. A férfi-lélekben az eszmények elültetője és őre a nő, s támasza a közért vívott áldatlan életharcban. Lelkesítője, vigasztalója, erősítője, bátorítója a férfinak az ellankadásban. Gondok barázdasimítója, a létért való gyilkos küzdelemben megpihentető, menedéket nyújtó, meleg otthon fészekrakója a nő, ahová olyan jó vissza-visszavonulgatni erőgyűjtésre.

Isten a függést a nők életelemévé tette. Hatalmuk mégis épp e gyöngeségükben és törékenységükben van.

Jól mondja Bauer a nők:

— Akár csatlakozol az emancipációs, vagyis a férfi uralma alól önmagukat függetleníteni akaró, önállóságért küzdő nőmozgalomhoz, akár nem, a férfi fölötti hatalmad benned szunnyad. S ez a hatalom nagyobb, mint számtalan ércbévéssett törvény. Légy szerény ebben a hatalmadban, s rá fogsz jönni, hogy nem rabszolga vagy, hanem uralkodó.

Aki visszaél a neki adott hatalommal, megérdemli, hogy elveszítse azt!

Ádám nem hallgatott Istenre, hanem inkább feleségére; Isten uralmát fölcserélte az ördög uralmával. Azért elveszíti ő is a föld fölötti hatalmát.

Ádám büntetése tengernyi gyötrődés után a halál.

Lesujtó halálos ítélettel küldi el magától az Úr a száműzetés siralomházába.

— Ádámnak pedig mondá: Mivel hallgattál feleséged szavára, s ettél a fáról, amelyről megparancsoltam, hogy ne egyél, — átkozott legyen a föld munkád alatt: fáradoalmak árán egyél abból élted valamennyi napjai alatt. Töviset és bogáncsot hajtson az néked, s a föld növényzetét egyed.

— Arcod verejtékével edd a kenyeredet, míg vissza nem térsz a földre, amelyből vétettél, — mert por vagy s vissza kell térned a porba! (Gen. 3, 17—19.)

Ó, ti hitetlen, istentelen emberek, akik mosolyogtok e bibliai történeten, és mesének gúnyoljátok a bűn és bűnhődés leírását, — nézzetek végig a földön! Nem fogant-e meg rajta az Isten átka?

Mennyit kell verejtékeznii, míg a mindennapi kenyér áldását kipréseljük belőle...

Mennyi elgyötört arcú ember vánszorog rajta roskadozva... Az élet igavonása nagyon nehéz járom lett számunkra azóta. Nagyon meg kell dolgoznunk mindenért. Kimerülten, betegen is hajtánunk kell magunkat, míg ki nem esik kezünkől a szerszám. S ott is megsebez a tövis, ahol rózsákat akarunk szedni...

Ha nincs megátkozva a föld munkánk alatt, akkor miért veritékes az arcod? Miért esszük sokszor sirva a kenyérünket? A szenvedések tarlója miért vérezi fel úgy a lábunkat? Miért vált göröngyössé a föld? Miért akadunk fel oly könnyen az élet bogáncsai között? Miért csillog még mosolyod közben is szemedben a könny? Miért zárul be a kerészthordozásos élet egy kis fejfakereszttel? Miért beszélnek a temetők annyi föld alá költözőtről, ha nem igaz, hogy a halál az Isten büntetése?...

Igaz, nem következett be rögtön a halálos vég Ős-züleink életében. De a halasztás nem feloldás a halálos ítélet alól. Az Istennél nincs magasabb fórum, amely megkegyelmezhetne és feloldást adhatna. Az Úr ítélete megfellebbezhetetlen!

De amikor göröngyöket törünk égő naptűzésben vagy zimankós, hideg időben, esőben, viharban, jégverésben, akkor a természetben is előkészítjük a vajúdo föld meg-

váltását. Hisz a búzaszem s a szőlőszem a legszentebb áldozatunkban a Megváltó szent testévé és vérévé változik át; s így egyesül a mi áldozatos munkánk gyümölcse az Úr Jézus vénnélkül megújított keresztdozatával.

A kígyó mérgezését az isteni étel és ital gyógyszerével a szentáldozásokban gyógyíthatjuk.

Isten csak azokat hagyja el, akik bűneik miatt már régen elhagyták Őt.

Aki azonban az ördögöt követi, önmagát üldözi. Kiüldözi a lelkiismeret békéjének Paradicsomából a bűn számkivetésébe.

— Nehéz iga van Ádám fiain születésük napjától kezdve egész haláluk napjáig. (Jéz. Sir. 40, 1.)

A száműzött király koldusan hagyja el a gazdagság birodalmát. S megkezdí vándorlását az élet veszedelmes útjain.

Mint Nagy Szent Gergely mondja:

— Vándorok vagyunk olyan úton, amelyet a gonosz-lelkek, mint rablók állandóan megszállva tartanak. S azóta hányszor fosztottak ki minket is!

Hamar visszakerült arra a földre az első ember, amelyből Isten alkotta.

— Visszatérsz a földre, amelyből vétetél...

A Paradicsomon kívüli sivatag még sivatagibbá vált azóta. Az a legendabeli rózsaut, amelyen át a Paradicsomba vezették az angyalok Ádámot, tövises úttá változott. Elhervadtak a rózsák. Csak a bojtornján és tövis vérezte meg lábát. S e sebek nyomán nem hajtott többé a vércseppek helye rózsát...

Kiüzte Isten a Paradicsomkertből Összüleinket, nehogy egyenek az Élet fájának gyümölcseiből is. Mert akkor a nyomort tették volna halhatatlanná.

Igy még a halál büntetése is Isten irgalmas jóságának jele. Nem akarta, hogy egy örökkévalóságon át kínlódjunk a bűn és bűnhődés nyomorában, hanem a halál megváltó angyala megszabadítson a siralomvölgyi zarándoklástól. S szenvedések tüzeiben megtisztulva méltók legyünk a visszakapott megszentelő kegyelem menyegzős ruhájában újra belépni Isten országába.

TÖVIS- VAGY RÓZSAKOSZORÚ?

*„A szorongattatások az élet útjai.
Ezek vezetnek el bennünket az
Élethez.” (Szent Bernát.)*

A megszentelt fájdalom.

Egy keleti monda szerint Ádámot halála után egy kincsekkel megrakott barlangba temették. De halála előtt meghagyta fiának, Szetnek, hogy vigyék majd el tetemét a Szentföldre, a Kálvária-hegyre és ott helyezték el örök pihenőre.

Ugyanis Ádám előre látta, hogy az Udvözítő meg fogja váltani az emberiséget. A barlang kincsét a napkeleti bölcsék elvitték Jézusnak Betlehembe. Krisztus vére pedig az Agykoponya helyén legelőször Ádám bűnbánó fejére hullt, hogy lemossa róla és utódairól a bűn kárhozatos átkát...

Ha az Isten megbocsátott Ádámnak, s az Úr Jézus megváltó halálával eleget tett bűneiért, akkor nekünk sincs jogunk számonkérni tőle a mi paradicsomi jussunk eljátszását.

Inkább hősi lélekkel rá kell lépnünk vele együtt az élet sivatagi útjára, akkor is, ha itt a földön csak tövissel koszorúz meg a sors bennünket.

Szalézi Szent Ferenc azt mondja:

— Két dolgot irigyelnének tőlünk az angyalok, ha volna irigység a szeretet birodalmában: 1. azt, hogy Isten szenvedett értünk; 2. azt, hogy mi is szenvedhetünk az Istenért.

A szenvedésnek nemcsak oka, hanem célja is van, amelyet azonban a gyarló ember a legtöbbször nem tud felfogni és megérteni.

— A föld bűn és baj színtere — látja tisztán Newman.

A kultúra, tudomány, ipar, technika, külső életformák fejlődése, bármennyire haladjanak is előre, egy mindig lépést tart velük: a fájdalommal teli szenvedés.

— A mi mai kultúránk — állapítja meg helyesen Keppler — a szenvedések igen magasfokú nyomása alatt áll. A fájdalom, amelyekből a 20. század megszületett, kezdetüket vették, de a tetőfokot még nem érték el.

— A szenvedés kérdésének megoldásában a modern tudomány sem tud előbbre haladni, ha a kereszténység acélsínein nem jár.

Az emberiségnek ezt a legégetőbb és legfájóbb problémáját egyedül az isteni kinyilatkoztatás oldja meg, amelyet a Szentírás tár föl előttünk.

Azért beszél így róla Szent Pál:

— Mind, amik megíratk, a mi tanulságunkra íratk, hogy a béketűrés és az Írások vizsgálatása által reményünk legyen...

Szépen fejtegeti Szent Ambrus is:

— A Paradicsomban Istennel járok, mikor a Szentírást olvasom. Az evangéliumok böngészése meg Krisztussal való séta, mikor megérzi az ember, hogy erő jön ki belőle, mely meggyógyít mindent...

— Ha a szenvedők itt keresik a Mestert, mindjárt emmauszi tanítványoknak érzik magukat, s lelkükben megcsendül a részvevő kérdés: „Miért szomorkodtok?”... S aztán Ő feltárja előttünk is az Írás értelmét, s mikor eseteledik, — velünk marad.

Valamennyien az eredeti bűn gyászos örökségével, szomorú hozományával jöttünk a világra.

Plátó is beszél valami „büntövisről”, amely régi s jóvá nem tett vétségéből kifolyólag szűrődött az emberbe, s folyton új vétkeket szül.

S az eredeti bűn által az ember — Szent Ágoston találó mondása szerint — belenyugszik abba, hogy ne legyen több, mint ember.

S hozzáfűzi:

— Mindenki vak e világon. Aki az első embert félrevezette, azt eszközölte, hogy mindnyájan vakon születünk... Azért jött el Krisztus, a mi Megváltónk, mert az ördög megvakított bennünket.

— Nem azért írta ki Isten az embert a Paradicsomból, hogy itt másik paradicsomot teremtsen magának. Csak küzdelem árán szerezhetjük vissza a régit.

Ez a jelen élet csak átmenet. Nagyon hamar megfeledkeznénk az ott felülvalókról, ha minden jól menne nekünk itt lenn. A szenvedés mindig felemeli az Égre, igazi hazánkra tekintetünket.

Érdekes dologra hívja fel figyelmünket Rosegger:

— Figyeljétek csak meg, ha a felnőtt egy gyermek szemébe néz, vidám lesz az arca. De ha a gyermek néz a felnőtt szemébe, elkomolyodik. Vajjon mi ennek az oka?

S azt feleli:

— Az, hogy a felnőtt a Paradicsomba néz ilyenkor vissza, amelyet elveszített. A kisgyermek ellenben bele-néz a szomorú, bűnös világba, amely elébe mered...

A lélek elsötétedései minden ember életét beárnyékolják.

Isten terveit a maga egészében kellene látni, ha az ember erre képes volna. A Gondviselés égi titkai a földön számunkra kifürkészhetetlenek. Ami előttünk most még bajnak látszik, az az Isten szemével nézve talán éppen jövődő sikereinknek a forrása lesz. Viszont a könnyű sikerek öröme nem egyszer a fájdalom kezdete.

Az emberi élet alaptónusát a szenvedés adja, mert bennünk az alvilág és a természetfölötti világ nagy csatája zajlik le.

Dosztojevszkij ezt így fejezi ki:

— Az ember kaosz, amelyben egy sátán és egy angyal lehetőségei gomolyognak.

A földön kevesebbet kellene szenvedni, ha a saját keserű tapasztalatainkat át lehetne adni másoknak, nehogy ők is kénytelenek legyenek végigjárni ugyanazt a kálváriát. Azonban sajnos, a tapasztalatokat csak közölni lehet, átadni nem.

Igy minden embert már bölcsőjénél a fájdalom fogadja, életében a vergődő küzdés kíséri végig, koporsójánál pedig a félelem kísérti.

Mély bölcseséget fejezett ki egy kisgyermek a maga ártatlan okoskodásával:

Sírásában az édesanyja azzal akarja vigasztalni, hogy odaadja neki a babáját. Azt gondolta, azzal lecsitíthatja zokogását.

— Nézd csak a babádat, az nem sír.

— Nem sír, — felelte könnyes arcát ráemelve a gyermek — de ha élne, akkor biztosan az is sírna...

Minden embernek, amíg él, bizony sokszor kell könnyeket törölni a szeméből. Ha nem is mások előtt, de titokban talán annál többet...

A könnyek árjának csak a Hit képes gátat emelni.

Volt egy anya, aki folyton siratta hősi halált halt fiát. S nem akart megvigasztalódni, míg álmában meg nem látta egyszer az ő gyermekét is az angyalok koszorújában.

De amíg a többiek kezében égő gyertya volt, fiának kezében nem égett a gyertya...

Megkérdezte tőle:

— Fiam! A te kezében miért nem ég a gyertya, mint a többi boldogoké?

S a fia azt felelte:

— A te könnyeid oltották el azt, anyám! Ha folyton sírsz, és nem akarsz megvigasztalódni, akkor nem imádkozhatsz: „Adj Uram örök nyugalmat neki!”... Mert a te könnyeid nem engednek pihenni... Anyám! Aki anyyira szeretted, miért fáj neked, hogy én most boldog vagyok? Ha tovább is anyám akarsz maradni, ne sírj!...

A háborúk pokoltüze a legrémesebb kínok közé vet mindig bennünket. De ezt nem az Isten, hanem emberördögök gyújtják fel.

Szent Antónius ilyen élethűen írja le a háborús szenvedéseket:

— Ki tudná elsorolni azokat a bajokat, amelyek a háborúkkal járnak? Nemde örökös rablás az egész? Nemcsak az ellenséget fosztják ki, hanem a jóbarátot is...

— Hány asszony tér tévútra... A háborúban folyik a sok házasságtörés és ocsmány tett, a parázñaság...

— A katonák szentségtöréseket követnek el... Ki fosztják a templomokat, elrabolják a szent tárgyakat...

— A papokat lenézik, a földműveseket és kereskedőket kirabolják... Felgyújtják a vetéseket, házakat... A szántóföldek és szőlők műveletlenül maradnak... A nyájakat és csordákat elhajtják... Járatlanná teszik az utakat... S így pang az ipar és kereskedelem...

— A káromkodást, gyalázkodást, gúnyolódást, árulást

semmibe sem veszik... Ezekhez járul a sok gyilkosság... S végül város és tanya pusztá rommá lesznek...

Élethű lefotografálása ez a rombolás képének.

Isten nem akarja a háborút, de üdvös térítő eszköznek ezt is felhasználja.

Keppler püspök így vonja le belőle a háborús tanulságot számunkra:

— A háború nemzetek gyógyítása a szenvedés által. A háború a szenvedések telje. Azért tanulságai is magasabbrendűek.

— Tömegoktatást végez. Nemzeteket, nagyhatalmakat kényszerít iskolájába... Néhány előadásában kártyavárként dönti halomra a világ bölcseségének és a különböző világnézetek egész sorának tákolmányait... Máglyára ítéli az előbb pöffeszkedve uralkodó gondolatokat, elveket, világfelfogásokat... Csodálatosan rövid idő alatt rákényszeríti az embereket, hogy egészen más mértéket használjanak... Megbecsülik azt, amit előbb lenéztek... S elvessek, amit értékén felül becsültek...

— A háború a vallásos érzések jó terjesztője. Próféta, amely mennydörgés hangján harsogja szerte a Hit igazságait az istentelen világba... Elhallgattatja az ámitókat és istenkáromlókat... Régen feledett gondolatokat ébreszt fel az ember lelkiismeretében: bűn és bűnhődés... halál... örökkévalóság... Isten... Krisztus...

A háború fakasztotta könnyek kimossák szemünkből a hazugságok porát. S felragyog újra bennünk az Alkotó fenséges képe.

Ami a testnek nem tetszik, az gyógyszer szokott lenni legtöbbször a lélek számára. A test betegségei így gyógyítják a lélek bajait.

Egy fiatalember gyógyíthatatlan betegségben szenvedett. S ezt írta bénultan fekvő barátjának:

— Azoknak az embereknek, akik engem meglátogatnak, azt szoktam sajnálkozásukra mondani, hogy egyáltalában nem vagyok boldogtalan. Hangoztatom, hogy a boldogságot az ember megtalálja bármilyen állapotban, ha ott keresi, ahol van, vagyis Istenben...

— Azok, akik olyan szerencsések, mint mi, hogy ér-

zik a szenvedés értékét és szükségességét, azok igazán kiváltságosak.

Azért mondja Aranyszájú Szent János is:

— Jobban tetszel Istennek, ha betegségemben az Isten végzésén megnyugszol, mint ha egészségesen a jótettek egész sorát műveled.

Avilai Szent János másképp ezt így fejezi ki:

— A szenvedésekben egyszer kiejtett: „Áldott legyen az Isten!” — többet ér ezer: „Hála Istennél”, melyet a jó napokban hangoztatunk.

A szenvedés az egész világon, ahol emberek élnek, mindenütt egyforma. A lelki-testi gyötrődések adóját életében mindenki fizetni kénytelen a kínadó kivetőjének, a Gonoszléleknek.

A bűnök Bankára kegyetlen szívtelenséggel úzsorakamatot szed magának minden embertől. S mi könnyeink drágagyöngyével fizetünk...

A könnyek először marnak, égetnek. De aztán a csendesen folydogáló patak eloltja kínjaink tüzét. Bárha az örök kínok tüzét is kioltaná!

A bűnök máglyáját ugyanis nem vízzel, hanem csak a bánat könnyeivel olthatjuk el.

Solon egyszer felvezette szomorkodó és megvigasztalhatatlan barátját a vár tornyába, s azt mondta neki:

— Nézz szét a város összes épületein!

S mikor az megtette, így folytatta:

— Most gondold el, mennyi gyász volt ezekben a házakban... mennyi van ma is... és mennyi lesz még a jövőben... És ne sírj a magad baján mintha az volna az egyedüli és a legnagyobb.

Bölcs kioktatás, amelyből mi is tanulhatunk.

Egyszer majd a gyászfátyolt letehetjük, és az örök örömek ragyogó ruhájába öltözhetünk.

A szenvedésekkel Isten a szívet akarja meglágyítani. Ha a szíved tiszta, akkor vedd szívetedző megpróbáltatásnak. Ha meg bűnökkel terhes, akkor tisztító büntetésnek, hogy megjavulva mentsd át az örökkévalóságba lelkedet!

Isten az erős szívűekre méri a legnagyobb csapásokat, mert ők tudják azt legkönnyebben elviselni.

Az Isten egy időre hatalmat ad a gonoszok kezébe,

hogy megtisztítsák az igazak életét. De aztán megnyilvánul az Ő dicsősége is.

Felelemelő magyarázatot ad Szent Ambrus az üldözésről:

— Szüntesd meg az üldözéseket, s nem lesznek vértanúk... Megengedte Isten az üldözéseket, hogy így Krisztus katonái győzelemhez jussanak... A sok üldözés között könnyen megtalálod a győzelem koronáját.

Arra a fára dobálnak követ, amelyiknek legszebb a gyümölcse.

Egyszer legalább az életében mindenkit a gonosztevők közé számítanak. Mert ebben is hasonlókká kell lennünk Krisztushoz.

De vigasztalódjunk Szent Gergely mondásán:

— Ha tetteid egyik tanúja a mennyben, a másik szívedben melletted szól, akkor ajtód előtt beszélhetnek bármit.

Szokrátesztől megkérdezték:

— Mi bántja a jó embereket?

S így felelt:

— A rosszak szerencséje.

— S mi bántja a rosszakat?

— A jók boldogsága.

Az emberi szomorúságok okát legnagyobbreszt abban látom, hogy bennünket nemcsak a magunk baja bánt, hanem mások szerencséje is.

Nekünk azonban a jósorsban a vigasztaló, balsorsban pedig a figyelmeztető Isten ajándékát kell látnunk.

— Jósorsunkban áldjuk Urunk jobbkezét, balsorsunkban balkezét! — tanácsolja üdvösen P. Petit.

Igaz, a szerencsétlenség úgy rohan meg bennünket váratlanul, hogy tehetetlenek vagyunk vele szemben. Ilyenkor azonban legyen türelmünk kivárni, míg minden jóra fordul újra. S ne lássunk rögtön a balszerencsében szerencsétlenséget, hanem erős elszánással kovácsoljuk ki belőle is a szerencsénket.

Mikor Caesar Afrikába ment, s a hajóból kiszállva megbotlott, ő ezt a rossz előjelet katonái előtt jóra magyarázva, így szólt, lerázva kezéről a port, mintha csak ünnepélyes szertartást végzett volna:

— Kezemben van Afrika!

Ha valami nem sikerül úgy, ahogyan szeretnénk, sokszor azért van, hogy annál jobban akarjuk; s végre újabb és újabb próbálkozás után valóban úgy sikerüljön, ahogy mi akarjuk.

Az élet nem nagy mámorokból, hanem sok-sok csalódásból, küzdelmes nehézségekből és apró örömeiből tevődik össze.

A csapások az erények legjobb iskolái. Mindenki a balsors teherpróbájában látja meg, hogy mennyire erősödött és tökéletesedett.

A szenvedés nem nagyon kedvelt, de kitűnő tanítómester. Több bölcseséget találunk tanításában, mint a világ könyvtáraitra menő oktatásaiban.

A gonosz és jó emberek életének összehasonlításából Szent Ágoston ezt a sorsunkkal megbékéltető, tanulságos magyarázatot szűri le:

— Sok útja kifürkészhetetlen az isteni Gondviselésnek. De egy sem igazságtalan!

— Ha jó módban látjuk az istentelent, gondoljuk meg, hogy alig akad olyan gonosz teremtettség, aki valamelyes jót is nem tett volna egész életében. Itt adja meg tehát érte jutalmát a földi javakban az igazságos Isten, mivel örök jutalmat, mennyei boldogságot nem adhat neki megátalkodott gonoszsága miatt.

— Másrészt viszont az is igaz, hogy nincs ember, legyen bár mégoly szent, aki életében kisebb-nagyobb bűnököt el ne követett volna. Azokért bünteti tehát itt a földön, hogy szenvedéseiben megtisztulva, a másvilági tisztítótűz elkerülésével egyenesen a Mennybe juttathassa.

Igy Isten ostroma is az Ő üdvösségre terelgető szeretetének bizonyossága.

Amely lélek zára berozsdásodott s nem nyílik meg Isten előtt, azt a mi mindenható Urunk a szenvedések tüzes kemencéjébe veti, míg a rozsdától megtisztul s leválik róla a bűnsalak. Utána újból bensőnk megtisztult szentélyének oltárára lép, hogy az Ő földi trónját elfoglalja.

Van egy másik tűz is: a szenvedélyek perzselő láng-

tengere. Hogy el ne pusztítsa lelki kincseinket, s mi magunk is el ne vesszünk benne, azért a földi fájdalomak jeges hűtőjébe vet bennünket az Isten, hogy a kárhozattól megmentsen.

Ezért mondja Arisztotelesz:

— A fájdalom a lélek lehülése.

Seneca szerencsétlennek tartja a szerencsés embert:

— Nincs szerencsétlenebb annál, akit soha semmi baj nem ért.

Mert azokat, akiket a rossz hajlam tévútra visz, legkönnyebben a bajok sorscsapásai térítik vissza a helyes útra.

Igy válik áldássá az áldástalan szenvedés. A bűn szenvedéssel sujtott isteni átka így változik át megmentő, újabb bukástól, vesztünkbe való rohanástól visszarántó, utánunk nyúló szerető Istenkézzé.

Míg a tíz belpoklos Krisztus parancsára a papokhoz ment, hogy megmutassa magát nekik, az úton megtisztult.

Amíg mi is megyünk az élet bűnpoklos útján isteni Főpapunk felé, a szenvedések tisztítótüzeiben megszépülünk, és így méltók leszünk arra, hogy az ítélő Bíró előtt remegés nélkül álljunk meg.

Megfigyeltem, hogy erősebb rovarok átszakítják a pókhálót. Így kell tennie az erős lelkű embernek is, ha a sors hálójába kerül. Magunknak kell Isten segítő erejével kialakítani boldogabb sorsunkat!

Kedvesen tanácsolja Szienai Szent Katalin:

— A boldogság és boldogtalanság olyanok, mint a jobb- és balkéz. Okos ember mindkettőt használja. Evezünk vele az Örökkévalóság felé!

A bátor tengerész nem ijed meg a viharoktól. Kifeszíti akkor is vitorláját, és befogja az orkánt s parancsol a szeleknek, hogy a túlsó partra vigyék.

A szenvedések tomboló viharait s tajtékzó vad hullámait így kell nekünk is befogni és felhasználni, hogy a túlvilági béke kikötőjébe szállítsanak, s kiköthessünk a boldogság szigetén.

Igy lesz ez a földi élet utazás a boldogság felé.

Mint a bűn, úgy a szenvedés is misztérium marad előttünk, míg a kegyelem fénye rá nem világít.

Mert a szenvedés Pokol-lépcső, de Mennyei-létra is lehet számunkra. Lefelé is zuhanhatok benne sötét, kárhozatos örvények felé; de fölfelé is kapaszkodhatom rajta a mennyei megdicsőülés trónjára.

Ott a világosság sugárzó magaslatain megkoronázza a szenvedések hervadhatatlan rózsakoszorújával az ő hős bajvívóit az a földön szintén töviskoronás, de odafönt égi koronás, örökké uralkodó Király, Jézus Krisztus.

Megdicsőült szenvedés.

Érdekes párbeszéd folyt le a regeszerű márványtömb és egy athéni szobrász között.

— Miért csikorgatod a fogad? — kérdezte a szobrász a márványtömböt, amelyből a Parthenon egyik szobrát faragta ki.

— Csikorgok, mert a vésőd nagyon kíméletlen — felelte a féligkész márványszobor. — Nézd, a föld tele van a rólam lepattogó darabokkal...

— Oktalan! — válaszolta a szobrász. — Értsd meg, hogy a templom kiváló helyét el nem foglalhatod, az utókor tiszteletére és megbecsülésére nem számíthatsz, ha fel nem dolgozlak, szépen ki nem formállak... ha mostani mivoltodtól, durva faragatlanságodtól meg nem szabadítalak... ha a tuskóból nem készítek remekművet, oltár-szobrot...

Olyan szépen elmélkedik róla tovább Szentiványi:

— Abban a fenséges műteremben, ahol a nagy lelkek képződnek, a lángész, a dicsőség, az erény csak a vázlatot készítették elő. Az utolsó vonásokat, azokat, amelyeket a Mester magának tart fenn, a fájdalom adja meg.

— Vagy ha a nemes vonások benne is voltak az ember lelkében, de szunnyadtak. A szenvedés hívja elő és ébreszti fel őket, mint a kovából is csak ütéssel lehet a szikrát kicsiholni.

— A márványban is megvan a szobor, csak elásva.

Neki kell menni vésővel, kalapáccsal. Ezt a munkát elvégzi a fájdalom.

— Egyedül a fájdalom hat be a lélekbe elég mélyen ahhoz, hogy nagyobbá tegye azt.

— Vannak bennünk magaslatok, ahol alszik az élet... Vannak végtelen mélységek, ahol kincsek lappanganak... hová a lélek ereje nem tud eljutni. Ide a fájdalom mennyköve kell!

Nem művészet élni a szerencsében. De a szenvedéseket lélekformáló vésőkként beállítani — ez a legnagyobb életművészet!

Az életbölcseiség legfőlemelőbb tanítása a túrnutudás.

Hogy milyen jelentősége van életünkben a szenvedésnek, az egyedül tőlünk függ.

A megpróbáltatás önmagában véve se nem jó, se nem rossz. Nem jóbarát, de nem is ellenség. Te teszed barátoddá vagy ellenségeddé.

Nyersanyagnak tekinthető a megpróbáltatás. Méregnek vagy orvosságnak egyformán feldolgozható. Robbantószernek vagy előrehajtó lendítőerőnek egyaránt felhasználhatod életed nehéz akadályokat eléd gördítő Golgota-útján.

A pogányság nem tud vele mit kezdeni:

Cicero fátumszerűen beletörődik a végzetbe:

— Lásd be, hogy ember vagy, s megadással viseld sorsodat!

Seneca végtelen küzdelemnek látja az életet:

— Élni annyi, mint harcolni!

Plato az ember életét kockajátékhöz hasonlítja:

— Hogy fordul a kocka, nem tőlünk függ. De jól intézni mindent, ami megesett, az rajtunk áll.

Aztán maga is beismeri, hogy a végső kimenetelt eldönteni nem áll hatalmunkban. Azért mégis hozzáteszi:

— Kötelességünk minden rosszat, ami bennünket ér, jóra fordítani.

Bion is csak ezt tudja mondani:

— Nagy baj, ha nem tudjuk elviselni a bajt. E nélkül az élet senkinek sem lehet kellemes.

A szenvedés, ha erős szívvel viseli valaki: a legértékesebb befektetés.

Ha tehetetlen konoksággal viseljük, kiszámíthatatlan csapások kígyófészke...

Mennyivel vigasztalóbb a kereszténység isteni Gondviseléssel egybekötött szenvedéstana.

A magasságból küldött Isten-követet lát benne.

Valóban, csak tőlünk függ, hogy a szenvedés mint ellenség porba ver-e bennünket, vagy mint jóbarát segítségünkre jön és hasznot hajt nekünk.

Isten angyalaként, mentő, szabadító útitársként kell fogadnunk. S az élet útvesztőiben, az elénk tornyosuló akadályok között egyre csak azt kell kérdezzetnünk:

— Mit akarsz nálam? Miért álltál elém? Milyen bölcs tanítást akarsz velem közölni? Micsoda égi figyelmeztést tartogatsz a számomra?

A mi szent hitünk világnézetében és életfelfogásában a szenvedés megdicsőült, és megdicsőíti a szenvedőt is.

Mint Novális mondja:

— A szerencsétlenség az Isten hívása. Csak a szerencsétlenség tesz szentté. Ezért rohantak a szentek mind örömmel a szerencsétlenségbe.

Szent Bernát így vigasztal:

— Ha beteg vagy, Jézus a te Orvosod... Ha számkivetésbe mégy, Ő a te Vezéred... Ha mindenki elhagy, Ő a te Királyod... Ha harcot indítanak ellened, Ő a te Harcostársad... Ha szomjazol, Ő a te Italod... Ha éhezelsz, Ő a te Ételed... Ha fázol, Ő a te Ruházatod... Ha szomorú vagy, Ő a te Örömöd... Ha elborul a lelked, Ő a te Világosságod... Ha árva lettél, Ő a te Atyád...

Szent Ágoston ezzel nyugtat meg:

— Légy türelmes! Tarts ki! Viseld el, ami ér!

— Fájdalmaid között az Orvos türelmet kíván. De fájdalmaid után gyógyulást ígér.

Szent Pál tanítása szerint „sok viszontagságon keresztül kell bemennünk az Isten országába”. (Ap. csel. 14, 21.)

Nagy Szent Gergely ezt a boldogító örömet helyezi ennek nyomán kilátásba:

— A választottak szorongattatása belépő a mennyei örömhöz!

Azért a csendben, némán, zokszó nélküli szenvedők az élet hősei. Sőt vérontás nélküli vértanúi.

Amikor ránk törnek a fájdalmak „orkánfiai”, akkor mi vagyunk a világ középpontja. Az angyalok és emberek szeme egyaránt rajtunk pihen olyankor, hogy kiálljuk-e a próbát, megvívjuk-e a győzedelmes harcot? Diadalmas-kodunk-e benne vagy elbukunk?

A tiszteletreméltó, Keresztről nevezett Johanna szörnyű betegségeiben mindig jókedvű volt. Mert hangszernek, „Isten hárfájának” képzelte magát az isteni Művész kezében.

Legnagyobb kínjai között ezt a bizalmas buzdítást hallotta lelkében:

— Rajta testvérem! Csendüljön fel dalod Isten dicséretére kereszted hárfáján! Mert szerte a világban sok asztaltársa van az Úrnak, de kereszthordozó segítőtársa annál kevesebb...

Jézusnak azok a barátai, akik Vele együtt kiürítik a szenvedések kelyhét életük olajfákhegyi óráin.

Szent Pál beszél olyan szenvedésről, amellyel kipótoljuk azt, ami Krisztus szenvedéséből még hiányzik. (Kol. 1, 24.)

Lyonnard ezt így fejti ki:

— A Fiúnak az fekszik legjobban a szívéen, hogy az Atya színe elé tartsa saját szenvedésének folytatását tagjaiban...

— Ő most már dicsőségében nem szenvedhet többé. Mert a „feltámadt Krisztus nem hal meg többé”. (Róm.

6, 9.) Éppen azért Atyja dicsőségére és a mi megváltásunkra legalább tagjainak személyében akar szenvedni.

— Mert neki kedve telik abban, hogy bennünk, mint megannyi szenvedő és keresztfeszített Jézusokban meg-sokasítsa magát; és így egészen az utolsó ítélet napjáig folytatja szeretetteljes és fájdalmas szenvedését...

A Kereszt a mi vándorbotunk életünk zarándokútján. Ha nem dobod el magadtól a botot, fel tudsz vele kapaszkodni a legnagyobb magaslatokra is.

Krisztus hegyi ösvényeit, a keskeny utat, amely mellett elénk merednek a sötét szakadékok, e vándorbot nélkül nem is járhatja végig senki sem szerencsésen úgy, hogy egyszer Célhoz érjen.

A Kálvária hegyláncai az egész földkerekségen végigvonulnak. Azért adja Isten kezünkbe az Ő isteni turistabotját: a Keresztet, hogy fel tudjunk kapaszkodni arra a csúcsra vele mi is, ahol meghalljuk újra a kereszthordozók Királyától a boldogító ígéretet:

— Velem leszel a Paradicsomban!

A bűn egy nagy mínusz. Levonás az Úr parancsából. Meglopása Istennek.

A szenvedés pedig plusz, tehát kereszt az életünkben. Ez egyenlíti ki a bűnért járó elégtételben az Istennel szemben fennálló adósságunkat.

— Csak az tud átmenni az élet tengerén, akit Krisztus kereszthajója visz!

Keresztútjainkon a Kereszt az útjelző, amely megmutatja, merre kell mennünk, hogy az üdvösség útjáról le ne tévedjünk.

Az útszéli fészület lelkünkbe rajzolja és megeleveníti a szenvedő Krisztus képét, aki vigasztalóan azt mondja az előtte elhaladóknak:

— Ti, kik átmentek a kereszttúton, nézzetek ide és lássátok: van-e olyan nagy fájdalom, mint az én fájdalomam?

Megcsonkított, lombjafosztott fa a Keresztfa. Mégis

a golgotai felmagasztaltatás óta ez uralkodik a szenvedő világon, jelezve a megváltó szenvedést. E minden dísz nélküli Fa alatt pihen és nyugszik meg a fáradt emberiség. Onnan merít erőt keresztútjának stációjárásához. S nála üdül fel.

Az ember sorsa a Kereszt sorsa! Mint annak két egymást keresztező gerendája, úgy keresztezi egymást bennünk is a test és a lélek... a férfi és a nő... az egyén és a közösség... a jó és a rossz...

Harctér az ember lelke. Nagy csatatér, ahol az első gögicséléstől az utolsó halálsóhajig irtózatossárc dűl bennűnk. Angyalok és ördögök megremegettű küzdelme folyik ott állandűan.

De mi ennek a hűroszi csatának nem egyszerű hadszűntere vagyűnk csak; nem statisztálű mellűkszereplűi, hanem tragikus vagy diadalmas harcosai, fűhűsei.

Igy áll elűttűnk a Kereszt sötűt vagy fűnyes, kidűlt vagy megkoszorűzott gigantikus gyűzűelmi jelként.

A szenvedűsek nehéz láncaibűl kovácsolja lelkűnk örűk Jegyese azt a jegygyűrűt, amellyel eljegyez magának bennűnkűt.

Az Űr Jűzus ígűrete szerűnt nem zárűl be a Paradisom kapűja az elűtt, aki keresztűt hordoz a vállán.

A tűviskoszorűk az örűműk rűzsaágaibűl készülűnek. A rűzsaszirmok hamar elhervadűnak. S aztán lehűllva csak a szűrűs-sebzű, csűpasz tűviságak fonűdnak fejjűnk és szűvűnk kűrű. Igy koszorűzzuk mi magűnk meg önmagűnkűt a tűviskoronával.

De a Tűviskoronás Király vűre megszentelte ezt a fűjdalmat is. A tűviskoronából lesz az Ēgi korona.

Semmi sem biztosabb útmutató azokűnak, akik az Ēg felű akarnak tartani, mint azt az utat jűrűni, amelyet Krisztus vűre áztatott.

Kűvesd az Isteni Kereszthordozűt keresztűtján. Akkor kűnnyűű és űdes lesz a saját keresztűd.

Mint Fénelon mondja:

— Az a kereszt, amit szeretünk, csak félkereszt, mert a szeretet mindent megédesít. Azért szenvedünk nagyon, mert csak kevésbé szeretünk... A keresztért hálát kell adnunk, nem pedig panaszkodnunk miatta!

Amikor ostorával sujt az Isten, csak azért teszi, hogy fáradt, szenvedések s keresztetek súlya alatt roskadozó testünket-lelkünket odavonszoljuk a Kereszt tövébe, s menedéket keressünk Krisztus ostorhasogatta vállaira borulva a legnagyobb Szenvédőnél.

Egy imát sem hallgat meg biztosabban Isten, mint a szenvedéshez erőért és kitartásért esdő sóhajást.

Üdvösségünk kapujához a szenvedések útja vezet el. A mennybeszállás repülőállomása az Olajfákhegye. Ugyanott kezdődik a megdicsőülés, ahol a szenvedés Krisztus életében. De Nála is csak egymás után s nem ugyanazon időben volt ez a nagy hegyváltás: először vérveríték hullott rá, aztán meg égi verőfény a megnyíló mennyből.

Jól mondotta Antiphon:

— Az ember élete egy napig tartó börtönhöz hasonlít.

Utána jön a kiszabadulás, s belépünk a sötét börtönből az örök fény honába. Ott minden bánat megszépül, s az égi sugárözönben a megdicsőült lélek maga is ragyogni fog.

Ezért telt el Szent Pál annyira a Mennysorság szépségétől, amikor a hetedik égit ragadtatott, hogy reménykeltőn kiálthatta világá:

— Nem méltók a jelen idej szenvedések a jövőendő dicsőségre! (Róm. 8, 18.)

Ott majd, akik a földön könnyek közt vetettek, örömben fognak aratni.

A szenvedés a halál előfutára, de egyszersmind az örök élet előkészítője is.

A szenvedés jó szónok. Ez az Úr útkészítője a kérés, kőkemény, hideg, jégszívű emberekhez. A pusztába kiáltónak szava, amely már sokakat megtérített, akik senkire nem hallgattak.

Az ő támogatása és visszavezetése nélkül hányan nem találtak volna újból haza, a mi igazi mennyei hazánkba.

A fájdalmak sötét éjszakáin keresztülvergődve értek el a tévelygők a Hit fényes Napjához.

Amikor a fájdalmak éjjele ránk köszönt, mindig kigyúlnak fölöttünk az égi csillagok.

Fogadjuk el az isteni gyógyszerár életrecepjét szenvedéseink és fájdalmaink gyógyítására. Ez a gyógyszer áll 40 % türelemből, 20 % szerénységből és megelégedettségéből, 20 % jókedvből, mert Isten a jókedvű adakozót jutalmazza; s végül nagyon fontos és nem utolsó rész a földi bajokat gyógyító orvosságban a 20 % remény és bizalom az isteni Gondviselésben.

Túrni és meg nem törni!

Prohászka is arra biztat, hogy adjuk át magunkat az igralmas Gyógyítónak:

— Hagyjatok szabad kezet az Istennek, az idomító, hajlító Művésznek!

— Lelkem kifeszített húr. Szívem a Te orgánomod. Nyúlj bele, Uram, és az isteni élet zeng, hevül, vigadoz és virágzik benne!

A paradicsommadárról érdekes megfigyelést tettek a természettudósok: nem tud a szél irányába repülni, csak szembe a szélllel!

Mert gyönyörű tollazata annyira különlegesen finom, hogy a szél, mely gyorsabb nála, belekapaszkodik, felborzolja azt, és a röpködő madarat kidobja az irányból. Ezért nem tud a szélllel egyirányban repülni, hanem csak ellene!

Mi is paradicsommadarak vagyunk. Isten Paradicso-

mából kivetett, fészküket vesztett vándormadarak, akiknek útja azonban a mennyei Paradicsom felé tart.

Amikor a széllel, a könnyelmű világ léha jelszavainak a perzselő, felborzoló, elragadó, sodró szelével repülünk, az minket is mindig messzire kivet a Mennysország felé vezető útirányból. S ilyenkor eltévedünk és elveszítjük magunkat is.

Azért ajánlja Dosztojevszkij:

— Vállalni kell a szenvedést, és azzal megváltani magadat!

Az írók sokszor olyan nemesítően szépítik meg a fájdalmat s fonják ragyogó glóriába a szenvedést.

Gárdonyi írja:

— Valami különös, szép törvénye az Istennek földi rendjében, hogy minden szerencsétlenségünkől valami jó fakad... Minden keserűségünkől valami édesség... Minden könnycseppünkől valami boldogság... Minden szenvedés gyöngyöt terem... Néha mindjárt is... Néha meg napok vagy évek múlva vagy talán csak a más-világon...

Valóban a sötétség csak azért borul ránk, hogy örülni tudjunk a fénynek. Ha nem tudnánk, mi a sírás, nem tudnánk örülni a kacagásnak sem!

— A szépség és fájdalom közt titokzatos kapocs van!
— állítja Szili Leontin.

— Erős akarattal el lehet temetni mindent. És erős akarattal elégedetten lehet élni. Ha nem is azonnal, de idők múltán, amikor lassan befújja a hó a lélek eltemetett sírhalmait...

— Szépek a hétköznapiak is, ha munka, kötelesség, összetartozás fűti át őket... Amit mások szürkének látnak, az is színes lehet, ha a Hit töretlen még a lélekben... Ha örülni tud a csodáknak és apró örömeknek egyaránt... És alázatosan fogadja a gondokat, az akadályokat is...

— Isten a fájdalom hálójával fogja a szíveket. És egy sincs, aki el tudna menekülni az Ég és föld közé feszített háló elől...

— A szenvedés felpuhítja az ember szívét, mint ekévas a rögöt.

— Milyen más színben látunk mindent, ha szemünket már tisztára mosták a könnyek... A szenvedés megtisztulása ad belénk igazi értékmérőt... Megtanít bennünket minden sorstárshoz lehajolni...

De sajnos, vannak olyanok is, akiknek számára a szenvedés nem a Mennysországot szerzi meg, hanem a kárhozatba dönti őket.

Szenvedéseink között ne mások boldogságát irigyeljük, hanem éppen szenvedéseink árán emelkedjünk fel mi is az igazi boldogságra.

Ezt tanítja Paule Régnier:

— Felesleges irigyelni a napfényben sütkérezőt, amikor minden embernek megvan rá a módja, hogy kilépjen a fagyos árnyékból s felmelegedjék ugyanabban a melegben, amelyet a mi lelkünk örök Napja sugározat felénk.

Amikor Aeneas Sylvius hallotta, hogy egyesek az emberi élet nyomorúságáról panaszkodtak, így szólt:

— Vigjáték a mi életünk, amelynek utolsó felvonása a halálban játszódik le. Csak az a jó szereplő, aki az utolsó felvonásig művészetének legjavát adja!

Limai Szent Róza szenttéavatási bullájában olvassuk, hogy egyik napon Nándor testvérével a kertben virágot szedett. És versenyeztek, hogy ki tudja a virágokat magasabbra dobni.

Nándor virágai visszaestek a földre. Róza virágai pedig fennmaradtak a levegőben, és ragyogó szép keresztet alkottak.

Hintsem az Úr elé szeretetem virágait! Szabad az Ég felé dobálni nekem is életem tövises rózsáit. Kereszt-

alakot fognak formálni fölöttem, és a mennyei Atya látni fogja, hogy a földön Szent Fia jelvényét örömmel s szívesen hordoztam. Azért jutalmul odafönt megkapom Tőle az égi érdemkereszt kitüntetését, mivel idelent a szenvedések lovagkeresztese voltam.

Savicki így foglalja össze az élet értelmét:

— Ez a világ önmaga fölé, egy másik világba mutat, amelyben a tökéletesség és boldogság eszményei összeesnek. Csak onnan árad teljes világosság a sötétségbe... A másvilág adja tudunkra, mennyire segít a boldogság megvalósításában a földi szenvedés, ha az erény szolgálatában áll...

— Ilymódon az életcélok teljes összhangba csendülnek. Az a tudat, hogy minden szenvedés csak átmenet, hogy az út sötétségen át világosságba, fájdalomon át örömbé vezet, véglegesen megbarátkoztat bennünket a sors kegyetlenségével, s erőt ad annak elviselésére.

III. Hová?

„Tanúkul hívom fel ma az eget és földet, hogy elétek adtam az életet s a halált, az áldást és az átkot; válaszd tehát az életet, hogy élj te is és ivadékod is, és szeresd az Urat, a te Istenedet, engedeimeskedjél szavának, s ragaszkodjál Hozzá!” (V Móz. 30, 19—20.)

ÉLET A HALÁLBAN

„Mi tudjuk, hogy a halálból átvitetünk az Éltre.” (Jn. I 3, 14.)

Földalatti világváros.

Mikor Ádám haldoklott, — a legenda elbeszélése szerint — arra kérte fiát, Szethet, hogy hozzon neki gyógyírt, fájdalomenyhítő gyümölcsöt az Élet fájáról.

Szeth el is ment, de a Kerub nem eresztette be a Paradicsomba. A fiú hosszas rimánkodására azonban megszánta, és néhány levelet leszakított az Élet fájáról és elküldte a haldoklónak.

Ádámot megvigasztalta a levelek illata. S bár meghalt, de mosollyal az ajkán lépte át a Halál kapuját.

Amióta a Halál egyik legszörnyűsegebb velejárója lett létünknek, azóta egész életünkön át tanulnunk kell nemcsak „élni”, hanem „meghalni” is.

Halál!

Andersen e kétszótagos Rémet kétélű kardhoz hasonlítja. Egyszer elvágja csillogó örömeink fonalát, hiába szeretnénk rajta az égi örömek ragyogó csillagképéig feljutni... S homályba borul körülöttünk minden. És beesteledik számunkra, bár más milliókra tovább hull a verőfény...

Csak egy másik kétagú szó képes vigaszt nyújtani, s az üdv reményét csöpögtetni remegő szívünkbe: Isten!

A Halál és a szenvedés rokonok. Egy az eredetük. Egy a természetük.

A szenvedés a Halál kezdete, előhírnöke.

A Halál a szenvedés legmagasabb foka, mintegy a betetőzése.

Valahol... valamikor mindenki előtt megnyílnak a Sír-utcák, amelyeken át abba a Földalatti világvárosba kerülünk valamennyien, akik e földön élünk.

Mert nem a föld a mi hazánk. Ez csak a temetőnk!
A mi örök otthonunk egy Másvilágban van!

Oly nevetséges „öröklakásról” beszélni! Itt a földön csak haszonbérletben bírunk mindent. S abból is nagyon hamar kilakoltatnak minket.

Isten öldöklő angyala kegyetlennek látszó hóhér-munkával végzi napról-napra ezt a kényszerátköltöztetést, kitelepítést...

Míg kettőt számolok, három ember hal meg. Percenkint 90 szív lüktetése hal el... Ennyi sötét verem nyílik meg... Pár pillanat alatt ily sokan vándorolnak a halálos sikátorokon végig...

Ez azt jelenti, hogy egy óra alatt egész község lakossága zuhan a sírba. 5400 ember teste száll vissza a porba...

Tehát oly pusztítást visz végbe a Halál, amely egy hét alatt egy világvárost változtat temetővé... S megalapítja a halottak városát a romok alatt... Több a lakó és lakás alattunk, mint a föld fölött!

Egy év alatt 40 millión felüli ország lakossága hajtja fejét a Nagy Kasza alá... Ilyen óriási életmezőt változtat tarlóvá...

Az Ember azonban sokszor nemcsak hogy segít a nagy Kaszásnak az életaratásban, hanem még felül is múlja a fekete Hóhért.

A japánokra dobott atombombával egy perc alatt 80 ezer embert öltek meg. S még ezzel a kegyetlen és pillanatok alatt végrehajtott tömeggyilkossággal sincsenek megelégedve. Pedig a Halál percenként ennek ezred-részével is megelégszik.

Ha jól összeszámoljuk, lassan mindegyikünknek több lesz már az ismerősünk a Halottak országában, mint ebben a csonka országban.

Gondoljuk meg jól, mily rövid az élet... mily sikamlós talajon vezet végig az utunk...

Paradoxon minden küzdelmünk! Fölfelé törtetünk és a temetőárok felé süllyedünk...

Biztos léptekkel közeledik felénk a „Fehér Rém”... A mi életünk pedig oly bizonytalan, vékonyka szálon függ... Előbb-utóbb könyörtelenül elvágja életfonalun-

kat, s menthetetlenül magával ránt a Sötét Kapuhoz, ahol ítélet vár ránk.

Három kötetten át próbálgattam megfejteni lényünk titkát. Most Bossueval én is a Halálhoz fordulok magyarázatért:

— Mondd meg nekünk, Halál, hogy mi az élet? Nekem a gögös ember el nem hinné!

Pedig nincs szánandóbb ember annál, aki elindul valahová, s nem tudja, merre visz útja?

Ne hidd, hogy csak ijesztgetni akarlak a Halál csontregimentjének felvonultatásával!

Ne csukd be azért bosszúsan a könyvet. Olvasd csak tovább!

Én megértelek. Te még élni akarsz... Nem kívánsz hát szembenézni a Csontvázzemberrel.

Nézd, éppen ezért szeretném, ha mégis szembenéz-nél vele, mert én is azt akarom, hogy élj!

De nem a pillanatnak, a mának, a rövid földi itt-tartózkodásnak; nem a futó-múló örömeknek, hanem a boldog Örökkévalóságnak!

Hisz a Halálvőfély téged is elvezet nemsokára a menyegzősházba, minden lélek egyetlen igazi Jegyese, Krisztus elé. Vajjon méltónak talál-e az örök lakománál arra, hogy egy asztalhoz ülhess Vele?

Minél távolabb esünk születésünk napjától, annál közelebb vagyunk halálunk napjához. Lesz-e belőle égi születésnap?

Mi önfeledt táncvigalomban szeretnénk végtelen életet élni a földön. S nem vesszük észre, hogy haláltáncot járunk, és a sírörvények felé sodródunk...

Mint Holbein híres haláltánc-freskóján látható.

A forgolódo, megszedült embertömegnek a Halál muzsikál hegedűjén, amelyhez a vonó egy emberi láb-szárcsontból készült.

Muzsikájával szélvészkes körtáncba ragad először egy koronás királyt... aztán egy papot, majd páncélos lovagot, és tükör mellől elsodort hiú nőt... Bevon a körbe egy földművest az ásójával, egy másik munkást a kalapácsával együtt... végül a mankós koldust is...

Minden út, még a világ négy tája felé vezető leg-

szebb sugárutak is temetőbe vezetnek... Száguldó expressz, repülőgép, luxusgőzös, meseautó, négylovas hintó gyászkocsivá változik utolsó utazásunknál... Szobánk tulajdonkép földalatti kriptánk előszobája... Ágyunk halálos álmunk ravatala lesz... Ketyegő óránk hangos figyelmeztetéssel halálos óránk közeledtét mutatja... A lélekharang megkondulását...

Életünk vonatja a sír halálsorompója előtt letér a földi pályáról. Milyen boldog, akinek életpályájánál a Halál csak váltóőr, s örök sinekre irányítja a hazaszálló lélek útját.

A Halál az Élet határállomása. Éppen ezért akármi-lyen napsugaras az életed, valójában állandó napfogyatkozásban élsz.

Életsorsunk nem más, mint út a Boldogság felé. A földi lét pedig csak föltételes megállóhely. Az út végén minket Krisztus vár!

Testünk fáklya. A lélek benne a láng. Utolsó percünkben a Halál lefelé fordítja a fáklyát, a láng azonban fölfelé száll...

Lénau „földi éjnek” tartja ezt a mi itt-tartózkodásunkat. De e sötét váróteremből egyszer belépünk majd az Isten fényes égi fogadótermébe is.

Ady a Halál „rokonának” mondja magát. Nincs igaza! Mi nem a Halálnak, hanem Krisztusnak vagyunk a rokonai, testvérei; sőt az istengyermekekben örökös-társai!

Sötét Kapunak hiszik a Halált, pedig inkább „Fényes porta” az! Csak kívül, a bejárata sötét. Bent már fényesség van!

Ezért mondja Wolkenberg:

— A Halál az a pillanat, amelyért születünk!

Új életet tár föl előttünk.

A Halál átmenet a testi, anyagi formából a szellemibe. Befejezése a tökéletlennek és kezdete a tökéletesnek. Átköltözés e silány világból egy jobb világba.

Igaza van Erasmusnak:

— Ami kívülről halálnak látszik, az belülről nézve Élet... S hasonlóképp, ami életnek látszik, az Halál.

A test halála akkor következik be, amikor a lélek

elhagyja. A lélek halála pedig akkor áll be, amikor az Isten hagyja el. Ezt nevezi a Szentírás „második halálnak”. (Jel. 21, 8.)

Viszont mivel e rövid élet után pillanatnyi megszakítással az örök életet kezdjük meg, Halál helyett inkább születésről kellene beszélnünk.

— A Halál az álmok álma, — mondja Szili Leontin, — amely megszünteti a sóvárgást az álmok után.

A végső harc gyötrelmét a Halál simítja le a halodkló arcán. Szelidre változtatja a fájdalomvonásokat, s nem torzítja többé el a kín.

Mint Paule Régnier írja:

— A Halál sokszor mégegyszer feldiszi áldozatát, mielőtt végleg elpusztítja.

Tehát a Halál nemcsak elrútító, hanem megszépítő munkát is végez utoljára rajtunk.

Legfőlegelőbb értéke Hitünknek, hogy a komoly, nagy igazságoktól nem retten vissza. S így a Halál sötét képe mögött is megnyugtató, isteni igazságszolgáltatást keres.

Mert a Halálnak két arca van. Egy ijesztő s egy biztató. Zord és mosolygó. Kegyetlen és kegyes. Homályos és ragyogó. Árnyékos és fényes. Rabló és ajándékozó... Sírásónk, gyilkosunk, de egyben végtelen életre szülők...

Szent Bernát szerint nem egyéb a Halál, mint a Bűnök temetője s az Erények feltámadása. És állítja:

— Két ember lakozik bennünk. Egyik az égi, másik a földi. És ezek örökös ellenségek.

— Nincs béke, amíg egymástól el nem szakadnak. Az égi ember nem szállhat fel az Istenhez, amíg a földi ember nem száll oda, ahonnét való: a porba!

Nagy Útonálló a Halál, mert mindentől megfosztja az embert. Elveszi vagyonunkat... Szépséget, életet... Családot, rokonokat, barátokat... Rangot, kitüntetések... Otthont, munkahelyet, szórakozásokat... Élettársat, bűntársat...

Fojtogató csontkezét senki sem kerülheti el. Valamennyiünket leereszt az élet színpadának süllyesztőjébe: a sírunkba.

A Halál a legnagyobb Demokrata. Mindenkit egy sorsra juttat a földalatti demokráciában: a temetőben.

A Csendbirodalom néma leadóállomása az. A földi életvándorok utolsó pihenője... Remények és csalódások itt zárulnak le. Itt találnak végleges megoldást.

Nagy kiegyenlítőhely a Temető. Örök sorsunk megpecsételője.

Óriási Vendégfogadó a halottak országa. Kapuja mindig tárva áll. Folytonosan új és új vendégeket fogad be, egészen a világ végéig, s ott tartja őket magánál a föltámadásig.

A Halálszülöttek nemzetsége egyre szaporodik. Már réges-rég felülmulta az élők számát. S a Halál „Féreg-asszonyosság” gondjaira bízva valamennyi hullaszülöttjét... Hadd élösködjék rajtuk...

Shakespeare szerint a legtartósabb épületet a Sírásó készíti. Mert ő olyan házat csinál, amely ítéletnapig fennáll.

A Halál a legnagyobb úr. Bejelentés nélkül beront királyhoz és koldushoz egyaránt. Nem törődik azzal, hogy hajlandó-e valaki fogadni őt vagy nem. Mindenki fölött pallosjoggal rendelkezik.

Legfáradhatatlanabb aratómunkás. Kaszája soha, egy percig sem pihen...

Legyőzhetetlen harcos. Vele szemben minden harc hiábavaló. Mindenki fölött diadalmaskodik a nagy élet-halálra menő párviadalban...

Óriáserejű birkózó. A leghatalmasabb embert is maga alá gyűri. Kétvállra fektet mindenkit.

A legszarnokibb diktátor. Kegyetlen despota. Ő hajtja végre a legtöbb kivégzést. Ő az isteni ítéletvégrehajtó.

Megvesztegethetetlen fegyőr, aki senkivel sem tesz kivételt. Akit ő megérint, az Halálfia.

Néha gyönyörködve nézi hosszas kínlásunkat, mint egy kéjgyilkos. Máskor meg hirtelen sujt le ránk; azt se várja meg, hogy felkészüljünk a másvilági utazásra.

A Halál a legügyesebb sakkjátékos. Nyugodt flegmával üti ki a legmegingathatatlanabb bátyát, a lélekvarak testi oszlopát. Kidönti a leggyorsabb futárt. Elsöpri a parasztokat. Sakkmattot ad a királynak és királynő-

nek... A játszmát vele szemben a legügyesebb játékos is elveszti.

Pontot tesz a félbeszakadt mondat végére. Az életírás megszakad, a szónoklat abbamarad a szó közepén is, ha lecsap ránk a fekete sas. Isten e szolgájának a legistentelenebb ember is engedelmeskedik.

Hiába minden ellenkezés, Őt követnünk kell!

A legünnepeltebb életsztárok is csak rivaldafényben sütkéreznek itt a földön. A hamis, káprázatos görögtűz egyszer hirtelen rövidzárlatos sötétséget idéz elő, s ránk borul a Halál éje...

A földi dicsőség szemétdombja sírdombbá változik.

Mennyi harc folyik ezen a sárteken. S a végén meg kell elégednünk egy kis sírűreggel.

Bárcsak igaza lenne Petőfinek:

„Az élet rövid béke s hosszú harc,
És a halál rövid harc s hosszú béke.”

A halál után megszűnünk „ember” lenni. A lélek éli ugyan tovább a maga külön életét, de a testem csak „holttetem” lesz.

A Halálnak azonban van egy vigasztaló képe is.

Halál nélkül megállna a haladás. A hatalmasok, az élősködő herék a közre nézve károsan élnének túlhosszú ideig...

A Halál megifjítja a nemzedékeket. Amikor sírköveket hengerít a hullákra, ugyanakkor köveket hengerít el erőteljes és életrevaló hajtásokról.

Amikor kiragad ebből a világból, ugyanakkor megajándékoz azzal a mérhetetlenül gazdagabb, végtelen Örökkévalósággal.

Eltávolít az emberek köréből, de bevezet a mennyei vagy az ördögi lelkek társaságába.

A jó halálban örök boldogságot találunk. A rossz halálban örökké kínzó boldogtalanságot.

— A Halál a születés által reánk mért oly bér, melyet az élet adományáért le kell fizetnünk! — írja egyik levelében Kossuth Lajos.

Mikor Hadrianus császár megkérdezte Secundus bölcselőtől, hogy mi a Halál, ezt a választ kapta:

— Örökös álmom. Testünk feloszlása. A gazdagok félelme. A szegények óhaja. Elkerülhetetlen végzet. Bizonytalan vándorlás. Az emberre leselkedő útonálló. Az élők távozása. Mindnyájunk szabadulása.

Különös névnapi ajándékot küldött valaki barátjának: Egy halálfejet; kísérteties, fehér csontkoponyát.

S ezt írta neki a kísérőlevélben:

— Gondolj rá, nézz rá mindennap erre a halálfejre! S akkor mindig tiszta és nyugodt lesz életed!

Ezt a halálfejet te is állandóan nézheted!

Amikor pillantást vetsz a tükörbe... amikor fáradt homlokodat végigsimítod... hajadat igazítod... mikor könnyet törölsz ki a szemedből... amikor rúzsosod ajkadat, fested az arcodat... parfümözöd magadat, — ezt a halálfejet ápolod!

De gondolsz-e ugyanakkor a Másvilágra? Hogy mi lesz e halálfejvel odaát? Díszítgeted-e a dicsőséges föltámadásra?

Mert te is meg fogsz halni!

Ne félj! Nem vagy az első, és utolsó sem leszel! Sokan megelőztek már! És minden utánad jövő követni fog!

Akiről úgy tudod, hogy meghalt, csak megelőzött téged!

— Hogy sohase félj a Haláltól, — biztat Seneca — mindig gondolj a Halálra!

Csak feltételes volt a születésünk. Azzal a feltétellel jöttünk a világra, hogy egykor átköltözünk innen a Másvilágra.

Tehát csak tranzitó-állomás minden ember számára ez a földi élet!

Fut velünk az életidő, a Halál pedig még sebesebben fut a nyomunkban. A halálos versenyfutás gyorsan végétér, mert a Halál hamarosan beér. Bármilyen nagy előnyt adott nekünk, sebesen vágtatva mindig behozza azt.

Elmélkedj a halálról! Ne tartsd felesleges időtöltésnek előre megismerni azt, aki váratlanul is oda-toppán eléd, és időtök sem lesz bemutatkozni egymásnak, oly hirtelen jön.

Az a legbölcsebb ember, aki oly nyugodt lélekkel várja a Halált, mint amilyen gondtalan volt, amikor született.

Ha életedben meg is akadályozhat a sors, hogy jól élj, de abban, hogy jó legyen halálod, — senki sem akadályozhat meg!

Ne mondd, hogy nem érsz rá gondolkozni róla, sőt „meghalni sem!” Amikor találkozol vele, akkor majd a még elintézetlen „tengernyi” dolgod mellett is egyedül a Halállal való „leállásra” kell ráérned!

Az ember egész élete nem más, mint halálos utazás. Benne vagyunk máris a hullaszállító kocsiban.

Azért nem az számít, hogy mennyi ideig élsz, hanem hogyan halsz meg? Nem az élet folyása a fontos, hanem az élet vége!

Pascal így meditatál a Halálról:

— Életünk fele álomban telik el... Ki tudja, hogy az életünknek az a másik fele, amelyben azt gondoljuk, hogy ébren vagyunk, nem másik álom-e? Álom, mely csak kevéssé különbözik az elsőtől... És akkor ébredünk föl belőle, midőn azt képzeljük, hogy elalszunk...

Halálos álom a Halál.

Az Úr Jézus is annak mondja Jairus leányának és Lázárnak halálát. Halálos álomba merülésnek. (Mk. 5, 39. és Jn. 11, 11.)

Joggal hihetjük tehát a tanítványokkal mi is, hogy az alvó felébred, a halott feltámad.

Igy érthető, hogy a katakombák sírjain a ma szokásos felírás, a „nyugodjék békében” helyett miért olvastunk ilyen biztató felszólítást:

— Vivas! Éljl!

Ezért nézett olyan bizakodó hittel a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő Bangha az elűzhetetlen, győzelmi öntudattól vigyorgó, gyors és biztos léptekkel közeledő Halál szemébe:

— Ahol nem segít többé sem tudomány, sem művészet, sem kultúra, sem haladás, sem fölvilágosodás; ahol sem orvos, sem ügyvéd, sem rokon, sem barát meg nem vigasztal; ahol befolyás és hatalom, szépség és erő hűtlenül cserbenhagyja a Halállal vívódót, — ott az Örök

életre hívogató Krisztus alakja foggyatkozatlan erővel áll a szenvedő lelki szemei előtt. S bátran, bizodalmasan hangoztatja az élet és halhatatlanság credóját.

— Az életünkért meghalt Élet a halálban is diadalra viszi az élet elvét. S győzelmének legszebb diadaljele az a százezernyi haldokló, akik a Halál borzalmái között is mosolyognak. Bízva epednek egy jobb és szebb Haza után. S nyugodtan várják azt a pillanatot, mely nekik nem letörést, hanem felemelkedést; nem halált, hanem újjászületést; nem véget, hanem kezdetet jelent.

Egy idős orvos félszázados praxisának komoly tapasztalatát így szűri le:

— Ötvenévi orvosi gyakorlatom folyamán ezreket láttam meghalni. Voltak, akik tompa, állatias megadással haltak meg... Voltak, akik tehetetlen haraggal, kétségbeeső ellenkezéssel, s reszketve várták a halált...

— Csak egyfajta haldokló nézett mindig nyugodtan és békésen a Halál elébe: a hívő katolikus!

Testnélküli élet.

„A Sátán világitélete” című vallásos drámában a Pokol nagytanácsa zajlik le.

Elnök a Sátán. De nem visel szarvakat. Nincs farka, lópatája. Előkelő frakkos úr. Hasonlók hozzá munkatársai: a Góg, az Uzsora, a Bujaság, a Hazugság, a Gyilkosság, a Rablás... Ezek az ő ujságírói, miniszterei, propagandistái, nagykövetei...

A pokoli nagytanács elhatározza, hogy megfosztják a trónjától Istent.

— A Pokol nagytanácsa bátran megállapíthatja, hogy ütött az Isten végőrája! — mondja ki határozatilag a Sátán.

De e percben megjelenik Isten követe és az ördög-gel izgalmas vitába kezd. Rámutat, hogy a földön minden mesterkedése mellett is mily szépen virágzik az erény. Mennyi erkölcsi erő, lelkiismeretesség, jóság, irgalmasság, becsületesség, szépség, békesség uralkodik az emberek között...

Az ördög azonban gúnyosan feleli:

— Hiába... hiába! Minden az enyém! Enyém, a színház... a rádió! Enyém a film... a börze... a sajtó... Minden csak nekem szolgál!

Megmutatja az ujságfaló embereket, akiket hazugságaival vakká tesz... Lepergeti az erkölcstelen filmeket, amelyekkel megrontja az ifjúságot... Megvilágítja a sötét esték rablóvilágát... Előtte vet gáncsot a bukó gyermeknek... a liliomkoszorúját sárbatipró lánynak... a hűségesküt megszegő hitvestársnak...

Feszülten várjuk, hogy ki győz ebben a fellángoló csatában... melyik marad felül?

De győz az Isten! Mert részegesek, fajtalanok, gyilkosok, elbukottak az utolsó döbbenetes pillanatban mind megrázó büntudattal vallják:

— Él az Isten! Irgalmassága diadalmaskodik!

Él az Isten! Ez a nagy világdráma végső tanulsága is!

Ha pedig Isten él, akkor mi is örökké élni fogunk! A mi lelkünk is diadalmaskodik a Halál felett.

Ezért biztat Goethe:

— Halj meg, hogy élj!

Az igazán hívő és istenszerető ember nem is fél a Haláltól. Az csak az istentelenek réme.

— Azokat láttam leginkább félni mindig a Haláltól és az Istentől, — mondja Cicero — akik egyre azt hajtogatták, hogy nincs mit félnünk tőlük.

Győzedelmes világnézet csak az lehet, amelyik nem ijed meg, nem torpan vissza az anyag enyészetétől, mert tudja, hogy túléli azt.

Hogy mi lesz velünk a Halál után, — kínos talány a hitetlen ember számára. De érdekes rejtély marad a Sötét Kapu feltárlásáig a hívő ember előtt is.

Addig az emberélet legizgalmasabb kérdése mindig az marad:

— Mi van ott túl a fekete gyászfátyolon? És milyen világ van odátúl?

Sokszor szeretnénk letépni lelkünkéről a kételyek kínzó fátyolát, de nem tudjuk. Csak a Halál segít szét-húzni a függönyt az Isteni színjáték színpada előtt. S ez

akkor nyílik meg, amikor a sírhantok dörömbölő hant-függönye ránk borul.

Addig gyötrő kérdés marad:

— Mi van a nagy világcsend mögött? Milyen az Isten, akire odatúl rátalálunk? Milyen lesz a találkozásunk Vele? Hogyan fogad? Ellök-e magától minket is vagy a szívére ölel?

— Hányan vannak odaát? S kik vannak már ott? És mi a sorsuk? Hányan üdvözültek, s hányan kárhoztak el? A mi ismerőseink, szeretteink melyik csoportban vannak? S mi magunk is melyikbe kerülünk?

— Hát csakugyan olyan gyönyörűséges a Menny? S valóban oly lelket dermesztően borzalmas a Pokol? Sőt még a tisztuló lelkek vezeklése is olyan kínos, kemény és megreszketető?

Bizony aggasztó, nehéz kérdések ezek. Az eredeti bűnnel a Halál árnyéka borult ránk, és elsötétítette előttünk a túlvilági kilátást.

A Haláltól mégcsak megváltás sincs egyetlen ember számára sem! Az ő sötét kínzókamráján minden embernek át kell mennie. Előtte a leghatalmasabbnak is meg kell hódolnia.

De ne rettenj vissza! Jézus a te vezető! Amióta magára vállalta a halált, hogy ne féljünk meghalni, azóta minden sír húsvéti sír, amely a mi föltámadásunk nagy ígéretét is magába rejti. Most már a Halál is Életről beszél; arról az Életről, amelyet élni fogunk örökké.

Ha az életünk szép, akkor halálunk csak lágy esti alkonyat lesz, amelyre odát az Öröknap verőfényes, glóriás sugarai tüzelnek.

Az arabok hite szerint az elmúlás úgy történik, hogy a Halál angyala nevéen szólítja a soros halálkötelest; majd föléje hajol, és szép lassan és gyöngéden kifejti testburkából a lelket.

Tehát a Halál valóságos művész-munkát végez rajtunk e finom műtéttel. Kiemeli a halandó testből a halhatatlant. A halottból kiengedi a fölfelé szálló, tovább élő lélekgalambot.

Mi tulajdonképpen kijátsszuk a Halált. Csak a testet

dobjuk oda neki, a lelkünkkel pedig Istenhez szökünk előre.

Igy ebből a sokszor kegyetlen földi életből a Halál valójában csak kigyógyít minket. Isten pedig egyik kezéből a másikba vesz át bennünket.

Azért nagyon oktalan feleletet adott Socrates, amikor arra a kérdésre, hogy hová való, így válaszolt:

— Erre a világra!

Nem, mi nem erre a világra valók vagyunk, hanem egy másik világra! Ott van a mi igazi hazánk!

Az élet célja nem a földi élet! Azért a föld nem boríthatja be fölöttünk az Eget! Az idő nem fátyolozhatja el az Örökkévalóságot!

Jól mondja Goethe:

— A jelen élet számára is halott az, akiben meghalt a másik élet reménye!

Dosztojevszkij, a nagy orosz író, „határtalanul” szeretett felesége elvesztése után az egész éjszakát a ravatalnál virrasztotta át.

„Elmélkedés a ravatal mellett” címen örvénylő lelkének háborgását naplójában így mondja el:

— Mascha a ravatalon fekszik... Vajjon viszontlátom-e őt?

Hosszas gyötrődés után fájdalmával elvergődik Krisztushoz. Nála megnyugvást talál.

Megtörtségéből ilyen vigasztaló, bizakodó hittel kel fel:

— Krisztus az örök Eszmény, aki felé az ember töretet... s szükségszerűen törtetnie kell! Ideát az ember fejlődő, tehát nem kész. Átmeneti állapotban lévő teremtmény... Az élet azonban nem alhatik ki! Kell egy jövődöbeli paradicsomi életnek lennie!

Életünk folyama a sír szűk torkolatán keresztül ömlik az Örökkévalóság partnélküli, végtelen óceánjába. A Halál tehát az Élet Kapuja a földi és másvilági élet határán.

A mi Hitünk az emberi élet súlypontját a Másvilágba helyezi.

De sajnos, nagyon is helytálló Schütz ostorozása:

— Gyakorlati magatartásunkon alig van látszatja ennek a másvilági hitnek.

Mert kevésbé érdeklődünk felőle és ezért keveset is tudunk róla.

Demonaxtól megkérdezték, hogy milyen lesz a sorunk a Másvilágon?

— Várj egy kicsit! — felelte. — Majd ha odajutok, levélben mindenről értesítelek.

Az Úr Jézust is megkérdezték. S Ő nem levélben, hanem élő tanításával felelt meg erre a nehéz kérdésre. Felelete azonban a Szentírás leveleiben ránk maradt.

A Kinyilatkoztatás könyveiben 441 esetben van szó az „életről”. Az Úr Jézus minden szava is élet. (Jn. 6, 64.)

Ezért nevezi a Szentírást „Életről szóló könyvnek” Szent Ágoston.

Földi életünk a másvilági Élet nélkül csak „címzetes” élet, s nem volna semmi értelme.

A földön aránylag az ember a legrövidebb életű. Nagy ritka kivétel, ha megéri a százéves kort.

Ugyanakkor a fák több évszázadig is élnek. Az állatok közt pedig a teknősbéka élél 350 évig.

Mégis az emberi élet a leghosszabb valamennyi lény élete között. Az ő élete végnélkül folytatódik a Másvilágon.

A halottak világa azért „más-világ”, mert nem olyan, mint a mienk.

Ami nálunk koporsó, az odaát bölcső. A Másvilág polgárai az agónia, a végső halálküzdelem szívet-törő fájdalmában születnek.

Ideát örömből és fájdalomból, könnyből és kacajból, fényből és árnyból szövődik az élet. — Odaát vagy csak végtelenül boldogok vagy csak végtelenül boldogtalanok leszünk.

Az élők idelent meghalnak. — A halottak ott túl örökké élnek.

A földön minden birodalomnak két szélső határa van: kezdete és vége. — A Holtak birodalmának csak kezdete volt, de vége nem lesz sohasem.

Érdemes elgondolkozni azon, hogy a földi használatra szánt épületek közül egy sem maradt ránk a leg-

régibb korokból. De a másvilág számára épített sírokból annál több. Sok teljes épségben.

Diodorus ókori történetíró említi, hogy az egyiptomiak lakásaikat csak „szállásoknak” nevezték. Sírjaikat, gúlaikat viszont „örök hajlékoknak”.

Érdekesen találó a legnagyobb szellemek és írók vélekedése a halhatatlanságról.

Nagyon helyesen állapítja meg Socrates:

— Ha a Halál végleges megsemmisülés, akkor a gonoszok jól járnak. Halálukban nemcsak testüktől szabadulnak meg, hanem lelküktől, s így gonzságuktól is.

Szerinte csak az juthat az istenek társaságába, aki a bölcselkedésben megtisztult lélekkel hagyja el a földet.

Seneca így vigasztal:

— A Halál, amelytől annyira félünk és vonakodunk, csak megszakítja életünket, de nem rabolja el!

— Rettegés nélkül várd sorsdöntő órát! Ez az óra nem lelkednek, hanem testednek utolsó!

— Az élet elmúlik, de a dicső halál halhatatlanságot ad — nyugtat meg Thales.

Cicero minden nemzet egybehangzó véleményének mondja azt a hitünket, hogy a lélek nem hal meg. S nem engedi megteveszteni magát:

— Ha tévedek abban, hogy halhatatlannak tartom az emberi lelket, szívesen tévedek. Ezt a tévedésemet ne is oszlassa el senki, amíg csak élek!

S szinte szent megbizonyosodással hirdeti:

— Az utolsó nap nem elmúlásunkat, hanem csak lakóhelyünk változását hozza meg!

Olyan életnek mondja azt a túlvilágit, „amelyet egyedül kell Életnek nevezni”.

A nagy gondolkodó, Pascal így vélekedik:

— A lélek halhatatlansága olyan valami, ami a legjobban érdekel. És olyan mélyen érint bennünket, hogy minden más érzés kihalhat belőlünk, de a lélek halhatatlanságával szemben nem lehetünk közömbösek!

— Tetteink és gondolataink a szerint térnek különböző utakra, hogy reméljük-e az Örökéletet vagy nem.

Ha Odatúl semmi sem volna, — Pascal szerint —

akkor sem veszítenénk semmit. Akkor sohasem tudjuk meg, hogy tévedtünk!

Tehát, ha a mi hitünk csalna, — ami lehetetlen — mi akkor sem csalódhatnánk.

Még Schopenhauer is elismeri a lélek halhatatlanságát:

— Egy egész végtelenség folyt le, amidőn még nem voltunk. De ez a legkevésbé sem szomorít el bennünket.

— Ellenben hogy a tünékeny, pillanatnyi életintermezzónkat egy második végtelenség kövesse, amelyben már nem leszünk, azt súlyosnak, sőt elviselhetetlennek tartjuk.

— A lélek halhatatlanságának reményéhez mindig hozzáfűzzük egy „jobb világ” reményét. Jeléül annak, hogy ez a mostani nem sokat ér.

— Az élet kialszik. De nem az élet elve, mely benne megnyilatkozott. Ezért mindenkinek biztos érzése azt mondja, hogy létében valami mindenképen múlhatatlan és elpusztulhatatlan.

Vergilius, a római költőkirály annyira hitt a természetfölötti világban, hogy benne az Úr Jézus pogány előhírnökét tisztelhetjük.

Az idős Goethe így beszélt egy séta közben barátjának, Eckermannnak:

— Fönnmaradásunkról szóló meggyőződéselem az alkotás fogalmából fakad. Mert ha életem fogytáig szüntelenül dolgoztam, akkor a természet köteles létemnek más formát adni, ha a mostani nem képes szellememet eltartani.

— Lehanyatlóban is mindig ugyanaz a nap! — gondolkozott el a napnyugtán. S így folytatta:

— Ha az ember már 75 éves, nem mulaszthatja el, hogy néha ne gondoljon a Halálra... De engem ez a gondolat már teljesen megnyugtat. Mert erős meggyőződéselem, hogy lelkünk egészen megsemmisíthetetlen természetű lény. Öröktől örökre működő! Hasonló a Naphoz, mely csak a mi szemünkben nyugszik le, pedig tulajdonképpen sohasem nyugszik le, hanem szünet nélkül világít tovább...

A mi Eötvösünk is rátalál a nagy igazságra:

— Miben évezredek bíztak, álom volna? Annyi embermilliárdnak egyetlen vigasztalása csak fenséges hazugság volna? Ó, nem, ez nem lehet!

— Gondold el az emberi életet halhatatlanság nélkül. Nem borzad-e meg szíved e gondolatnál?

Mily borzasztó lenne, ha az ember elszenvedné az életet az örök igazságba helyezve bizalmát, s midőn a végén fáradt munkásként kérné a bérét, az Úr kegyetlen gúnnyal kacagna a szemébe:

— Balgatag! Miért bizakodtál?!

Eötvös nyugodtan utal saját belsők bizakodó érzésére:

— Tekints magadba! S szíved nyugtalan dobogása... a vágy, mely kebledet feszíti... a remény, mely jövődre int... lelked s minden, mi benned gondolkodik, szól, él, elmélkedik, — mindez felkiált: „Ember! Te halhatatlan vagy! Isten nem teremthetett hazugságot lelkedbe!”

A földi igazságtalanságok és a gyarló igazságszolgáltatások is kiáltóan, sokszor „égbekiáltóan” követelik a másvilági igazságszolgáltatást.

Igaza van Shakespearenek:

— E világ romlott áradatában az arannyal telt kéz félrelökheti a jogot; és a teli erszény megvásárolhatja a törvényt. (Hamlet III.)

Huysmans pedig így ítéli el a földi ítélkezést:

— Az emberi ítélkezés gyakran olyan gyalázatos, hogy már ez egyedül is bizonyítja egy másfajta igazságszolgáltatás létezését.

Tolsztoj azt tanítja, hogy az ember egyedüli célja halhatatlan lelkének tökéletesítése. Mert a halállal szemben minden más cél értelmetlen.

Mindezek után levonhatjuk Chestertonnal a végső tanulságot:

— A logika és erkölcs egyaránt ellentmondást nem tűrően követeli a Másvilág létezését, amely legerősebb lendítője a jóakarató embereknek, és leghatásosabb fékezője a gonosz-szándékúaknak.

Valóban, ami nemeset, szépet és nagyot alkotott az

emberiség a történelem folyamán, annak gyökere mindig a másvilági hitből táplálkozott!

Ezért énekli szépen Gárdonyi:

„Kell, hogy legyen odafönn valami!
Nem égne hiába az Ég csillagai.
Minden víznek van egy átellenes partja,
Mindennek, ami függ, van is, ami tartja.
A halál a földön csak utolsó álom
Az ébredés fönn van, fönn a Másvilágon!”

S nem fél a végórától. Szorongás nélkül indul eléje:

„A halál nekem nem kivégzés, börtön,
Nem fájlaló, nem is rút semmiképen,
Egy ajtó bezárul itt lenn a földön,
S egy ajtó kinyílik ott fenn az égen,
Ez a halál!”

Sírkeresztjén ezért áll e felírás: „Csak a tested!”

Nem meghalni rossz tehát, hanem rosszul meghalni, — ez a világon a legnagyobb rossz! Nem lehet rossz halál az, amelyet jó élet előzött meg!

A Halál a gonoszakra nézve hajótörés. Az igazakat pedig elviszi a Béke-kikötőbe.

Ez a célunk! Kikötni a Boldogság szigetén!

Kelj át szerencsésen az élet viharos tengerén, és eljutsz az Örökélet megpihentető örömligeteibe!

Ott bevégződik számodra az éj, és megkezdődik a nappal. E világ a küzdés, a Másvilág a győzelem helye.

A földi pálya a versenyfutás arénája. A Célban megkapjuk a győztesnek kijáró hervadhatatlan babéroszorút.

Jó lesz megfogadni Baróti Szabó Dávid tanácsát:

„Hogy boldoggá tedd halálodat, — élni tanulj meg!
Hogy boldoggá tedd életedet, — halni tanulj meg!”

Ne mondjátok, hogy a Halál pontot tesz az életünkre. Mert a Halál nem pont, hanem csak vessző, amely után következik a mondat befejezése.

Folytatólagos regény az életünk. Az első kötet a földi életről szól. Mikor e könyv becsukódik, utolsó mondata ez:

— Folytatása következik!

S odafönt kinyílik a folytatás, a második kötet, az égi könyv.

Igy a Halál voltaképen az életünk utolsó örömfakasztója lesz. Mert véglegessé teszi azt, ami csak ideiglenes volt. Ragyogóvá, amit csak homályban láttunk. Birtokunkba adja, ami addig láthatatlan és megfoghatatlan volt.

Bölcsönket és sírunkat az érthetetlenség homálya borítja. Akkor kezdünk el fényleni, amikor a sírok földalatti alagútjába temetnek el; s megkeressük a sötét útvesztőkben az utat a Világosság felé.

Nem hullócsillagfutás, mélységbezuhanás az emberélet, hanem fölszállás a csillagok közé, röppenés a magasságok felé!

Óriási erővel vonzza az embert valami láthatatlan Erő, hogy a mulandóság határain túlemelkedjék.

Ha nem volna Örökkévalóság, akkor egész életünk iszonyú komédia lenne. Az Isten ilyen galád játékot nem játszhat velünk! Nem törheti össze szívünket, amelyet a maga számára alkotott.

Egész ittidőzésünk tulajdonképen csak kezdet. Kérdőjel, amelyre a feleletet csak a Túlvilág adhatja meg.

Ezért rohantak néha az öngyilkosságba a japán ifjak, hogy kíváncsi kérdéseikre mielőbb feleletet kapjanak:

— Mi van ott túl?

Nem szabad nekünk sem úgy mennünk át a Másvilágba, mint az ostorúzta rab megy az „egyes” sötét cellájába.

Lobogtassuk fel az „Árnyak országában” a Hit fáklágyját! Akkor átjutunk rajta a „Fényországba”.

Jó lesz ott biztos révbe érni! Jó lesz oda menni, ahol nincsenek többé gonosz emberek és gonosz lelkek. És én sem leszek az...

Nem csoda, ha sokakat elfog a szent türelmetlenség:

— Gyerünk! Siessünk! — sürgeti magát Bangha. — Legyünk mielőbb egészen nagyok és boldogok!

Egy 13 éves haldokló fiúcska így vigasztalta síró édesanyját:

— Anyukám! Ne sírj! Hiszen én nem haldoklom,
hanem az Úr Jézushoz készülök!

Egy fiatal lány meg így búcsúzott:

— Menjünk már! Gyerünk! Jézus vár!

Komjáthy is „Idegenben” érzi magát itt lent:

„Honvágytól égek és beteg vagyok:

El innen, el! Megyek! Bocsássatok!”

Kész már a te útleveled is a Másvilágra. Csak még a beutazási engedélyt kell megkapnod a Halál-követségről. S kivisznek a Temető-repülőtérré... S repülsz az Isten elé...

Ez a légiutazás benne van-e a te hároméves tervedben? Sürgősen vedd fel életprogrammodba, hogy le ne maradj. Lehet, hogy már három évéd sincs! Isten terve sokszor keresztezi a mi terveinket!

A hattyúról mondja Cicero, hogy előre látja azt, ami jó a halálban. S azért elénekli hattyúdálát, s vidáman megy eléje.

Minden bölcs embernek így kell tenni.

Mint egy szép lélek zengi:

„Az élet csak bús vándorút,
Sok könnyel, még több bánattal kövezett,
De kit rajta Isten áldott keze vezet,
Nappényes, égi szép hazába jut.

Vándorutamon vígabban lépkedek,
A lelkem titkon, boldogan felnevet:
Hazamegyek... Haza! Hazafelé megyek!”

(Király Ödönné: Honvágy.)

AZ ISTENI TÖRVÉNYSZÉK

„El van határozva, hogy az emberek egyszer meghaljanak és utána az ítélet.” (Zsid. 9, 27.)

Zárt tárgyalás az isteni Bíró előtt.

1035 körül történt Franciaországban Diocres Rajmund tanár temetésén, hogy a szertartás szerint feladták a halottnak a következő kérdést:

— Felelj nekünk, milyen bűneid és gonoszságaid voltak?

A kérdés elhangzása után a megrémült tömeg eliszonyodva látta, hogy felemelkedik a halott és remegve mondja:

— Az igazságos Isten most vádol engem...

Amikor a rémület csillapodott, újból hozzákezdtek a szertartáshoz. A kérdésre azonban a halott megint felelt:

— Az igazságos Isten elítélt engem!

A borzadály nem akart lecsendesülni a megrémült tömegben. Alig mertek hozzákezdeni immár harmadszor a szertartáshoz. A kérdésre elhangzik az utolsó rémületes válasz is. A viaszsárga halott, mintha ijesztő segélykiáltást sikoltana a körülállók felé, felemelkedve dörgi, s utána örökre visszazuhan a kárhozatos mélységekbe:

— Elkárhoztam!

Testvér! Egyszer téged is kiterítenek, a te tested is kihűl. Még nem is értesíthetik hozzátartozóidat, te már ítéletre vársz az örök Vizsgálóbíró magánkihallgatásán...

Még föl sem ravataloztak, koporsódat körül sem állták tisztelőid, barátaid, szeretteid, — te már vagy a boldogok vagy a boldogtalanok körében állsz...

A földön még meg sem vették a koszorúdat, amikor odafönt már elnyered a hervadhatatlan babérkoszorút, vagy leperzsel rólad minden dísz a lángnyelvek körülnyaldosása...

Milyen borzasztó is lesz a halálunk pillanatában az

Isten szemén keresztül látni önmagunkat! Amikor lelkünk csupaszon, a maga kendőzetlenségében látja önmagát...

Rettenetes halálfélelem töltheti el a hajótöröttet, aki egy szál deszkába kapaszkodva hanykolódik a háborgó tengeren a végtelennek tetsző éjtszakában, reménytelen bizonytalanságban... Kétségbeejtő a statáriális bíróság előtt álló bűnös helyzete is, aki kétségbeesés és remény közt vergődik...

De micsoda kifejezhetetlen szorongás töltheti el az örök ítéltre váró lelket, amíg az isteni megfellebbezhetetlen „jogerős” végzés elhangzik felette.

Egy motorkerékpáros barátomat az egyik halásorompónál elkapta a robogó vonat, és mintegy 200 méteren keresztül tolta maga előtt a síneken, mire a vészfékek leállították a mozdonyt. A szerencsétlen ez alatt a pár pillanat alatt megöszült, mert szinte ott érezte magát a szörnyen zakatoló fekete szörny szétmorzsoló kerekei alatt... Csodálatosképpen csak motorja zúzóódott szét. Neki semmi baja nem történt e szerencsés balesetben.

Első útja azonban a gyóntatószék volt, mert mint mondta, e válságos helyzetében egy másodperc alatt az egész élete lepergett előtte. S ott abban a halálos vergődésben, a verejtékes élethalál küzdelemben átlátta, hogy ilyen lélekkel nem jelenhet meg az örök Bíró ítélőszéke előtt.

De miért csak halásorompók gázolásánál látjuk ezt át? Hisz az a fekete szörny, az a hangtalanul száguldó halálkolosszus egymás után kap el mindnyájunkat, akár hogyan védekezünk!

Milyen gyötörő lesz odaát a felébredés a halál fagyos álmából azzal az örökké kínzó tudattal, hogy idelent csak ámitottuk magunkat! Hogy elaltattuk a lelkiismeretünket, s ártatlan semmiségnek tartottuk azt, ami az Isten szemében útalatos undokság.

Mennyi súlyos és szégyenletes tett és szándék, beszéd és gondolat ejtett rabul életed folyamán... Tettek, amelyeket olyan raffinált művészettel próbáltál a nyilvánosság előtt takargatni... Gondolatok, amelyeket magad előtt is szégyelni kellett volna... Titkos szándékok, amelyekkel a hozzád legközelebb állókat is megcsaltad...

Cselekedetek, amelyek szenteknek látszottak, valójában pedig fertőzöttek voltak... Mulasztások, amelyeknek következményei földi szemmel nézve fölmérhetetlenek... Botrányok, amelyeknek rombolása kifejezhetetlen...

S halálunk pillanatában nekünk olyan Itélőbíró előtt kell megjelennünk, aki előtt még az angyalok is elfödik arcukat. Akinek mindentudása földöntúli fényként reflektoroz bele lelkünk minden rejtekébe... a legszennyezettebb és legfertőzöttebb zugokba is.

S az ítélet vagy hallatlanul örvendetes és vigasztaló, vagy kifejezhetetlenül rettentő és kétségbeejtő lesz.

Azért fogadjuk meg a Bölcs üdvös tanácsát:

— Minden dolgodnál gondolj a végedre, akkor sohasem vétkezel többé! (Jéz. Sir. 7, 40.)

— Mert mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy kiki elvegye díját, amint jót vagy gonoszát cselekedett testében. (II Kor. 5, 10.)

A Szentírás szerint Isten mindenkinek halála napján fizet meg cselekedeteiért. (Jéz. Sir. 11, 28.)

A Bíró az Úr Jézus Krisztus. Vádlónk a saját lelkiismeretünk. Tanúink az őrangyalunk és büntársaink. A különítélet színhelye halálunk helye lesz.

A lélek e magánkihallgatásáról Suarez, a kitűnő hit-tudós, a következőképp vélekedik:

— Sem a megítélendő lélek nem száll fel az Égbe, sem Krisztus nem száll le hozzá ítélethozatal céljából, hanem a halál pillanatában értelme magasabb megvilágításban részesül, hogy felfogja a bírói végzést.

Tehát a lélek így jut tudatára annak, hogy elkárhozott-e vagy üdvözült.

Valószínű, hogy ez a különítélet az őrangyal és a sátán jelenlétében folyik le. Egyik az ügyvédünk, másik a megtorlást követelő ügyészünk lesz az isteni Bíró előtt. A két szellemőr ott vívja meg egymással lelkünkért az utolsó harcot.

Ezért olyan sorsdöntő pillanat számunkra az utolsó pillanat. Mert az a nap, amelytől mint utolsótól rettegünk — valójában örökké fog tartani.

De rejtve van előttünk az utolsó nap. Szent Ágoston szerint azért, hogy rágondoljunk életünk minden napján.

És úgy éljünk, hogy az Úr Jézus ne ítélkezzék felettünk, hanem megjutalmazhasson bennünket.

Színpad a föld. S az Ég fényes és a pokol sötét páholyából egyaránt érdeklődéssel figyelik szereplésünket. Boldog az, akinek földi szereplését a megdicsőült, győzedelmes lelkek és nem a kárhozatos gonoszlelkek jutalmazták üdviválgással és tapsukkal!

Néhány éve vagy évtizede nem éltem még. S néhány év vagy évtized múlva ismét nem leszek e föld lakója többé. De hol leszek ezután? Ez a legfontosabb kérdés!

Halálra vagy ítélve. Siralomházban éled utolsó napjaidat. Hiába minden remény, nincs kegyelem. Csak a kivégzés késik. Nincs menekülés! Az isteni irgalom trónjához fordul azért bizalommal. Minden földi hatalmasság tehetetlen halálos ítéletünk megváltoztatásához.

A halállal végetér a próbaidő. Megszűnik az érdemszerzési lehetőség. Azért keserű még a jókra nézve is, mert nem növelhetik érdemeiket.

— Eljön az éjtszaka, mikor senki sem munkálkodhatik. (Jn. 9, 4.)

A halállal a földi vándor célhoz ér s megkezdődik életünk bírálata.

A Halál közszemlére teszi ki életünk cselekedeteit. Halálunk napja mutatja meg életünk többi napjait.

A halál sötét lépcső a föld mélye felé. És mégis a fényes Mennybe vezet a sír látszólagos alagútján keresztül. Az utolsó utunk itt a földön tulajdonképpen utazás az Isten országába.

Tehát az utolsó szó a halálban sem a Halálé, hanem az Istené.

Erre maga az Úr Jézus tanít, amikor ezzel a szent reménykedéssel szelidíti le előttünk a Halál mogorva képét:

— Aki az én ígéimet hallgatja és hisz annak, aki engem küldött, örök életet nyer és nem megy ítéletre, hanem átment a halálból az Életre. (Jn. 5, 24.)

Ezért telik el szent bizalommal a szeretett Tanítvány:

— Szeretteim! Ha szívünk nem vádol minket, bizalmunk van Istenhez. (I Jn. 3, 19—21.)

Mert most még nem az ítélet, hanem a kegyelem

trónján ül az Úr Jézus. Jön azonban majd egy nyilvános főtárgyalás is: a világitélet.

Könyörületből váltott meg az Úr minket, de igazságban fog megítélni bennünket.

Ne halogasd hát megtérésedet! Mert igaza van Cervantesnek:

— A Majd-majd országútja Soha-házára visz.

— Két szárnya van az Istennek — mondja Szent Ágoston. — Az Irgalom és az Igazság.

— Irgalmával a bűnösöket védi. Igazságával pedig az igazakat.

Az arabok hite szerint az Isten is így imádkozik:

— Vajha az én irgalmasságom legyőzné az én igazságosságomat!

Imádkozzunk, hogy Isten irgalma velünk szemben is legyőzze az Ő igazságosságát. Mert csak úgy remélhetjük a boldog örökkévalóságot!

Unnepélyes ítélethirdetés.

A világ legnagyobb katonatemetőjében, a verduni sírokból 14.000 hősi halott alussza békés álmát.

Egyforma hófehér műmárványból készült keresztjeik úgy sorakoznak egymás mellett, mint valami félelmetes, kísérteties, rendezett hadsereg.

A kegyelet úgy is kezeli őket, mint egy sötét, titokzatos, nagy földalatti kaszánya lakóit. Minden este kimegy egy kürtös a verduni katonatemető szélére, és elfújja a takarodót a fehér márványkövel jelzett, földalatti fekete cellák néma lakóinak.

A temető elesett halott őrei már nem hallják ugyan e takarodót. De meg fogják hallani majd azt a másik harmonaszót, amelyet a halotti álomból való felébresztéskor fújnak meg fölöttük a feltámadás angyalai.

Az a kürtszó nem takarodót, hanem riadót jelent. Nem elesést, sírágybadölést, hanem örök életre ébredést. Nem halált, hanem Életet!

Biztos, hogy egyszer elmúlik ez a világ. Vége lesz,

megszűnik. S kezdetét veszi az a Másvilág. Mint Szent Péter mondja:

— Mi pedig új egeket és új földet várunk az Ő ígérete szerint. (II Pét. 3, 13.)

Azt azonban a mennyei Atyán kívül senki sem tudja, még a mennybéli angyalok, sőt közölhetőleg még az emberré lett Fiú sem, hogy melyik napon és milyen órában következik be a nagy világátváltozás. (Mt. 24, 36. és Mk. 13, 32.)

De egyszer megakadályozhatatlanul elérkezik számunkra az utolsó nap, amely az Úr napja lesz. S akkor bepillantunk az Isten örök terveibe. S majd ott kiviláglik, hogy Neki van igaza. És megértjük azt is, hogy miért kellett mindennek úgy történnie, ahogy életünk folyása mutatta.

Mi is látókká leszünk egykor. De addig hívőknek kell lennünk, ha az Istennek ezt az Igéretföldjét meg akarjuk látni.

Jób hite lobogjon égő fáklyaként lelkünkben:

— Tudom, hogy Megváltóm él, és a végső napon fölkelek a földről; és ismét körülvételem bőrömmel, és saját testemben látom meg Istenemet... Ez a reményem el van téve keblemben. (Jób 19, 23—27.)

Szent Pál is ezzel a reménykedő bizakodással tölt el bennünket:

— Isten az Urat föltámasztotta, és minket is föltámaszt majd az Ő hatalmával. Nem tudjátok-e, hogy testetek a Krisztusnak tagja?! (Róm. 4, 17.)

Fölszabadítás! Nagyszerű jelszó! De igazi felszabadulásról csak föltámadáskor beszélhetünk. S akkor is csak az üdvözültek, akik mind a Halál, mind a gonoszlélek démoni hatalmától örökre megszabadulnak. Addig az ember élete csak szabadságharc.

Elemi igazságszolgáltatás követeli, hogy aki ebben a testben vétkezett, az ugyanabban a testben is szenvedje el a büntetést. A bűnök fölött vitézül diadalmaskodó test pedig elnyerje megérdemelt jutalmát.

Osszeegyeztethetetlen az Alkotó jóságával és bölcsességével, hogy megsemmisítse azt az „embervetést”,

amelybe belesűrítette a nagyvilág minden értékét és szépségét, s amelyet a megtestesült Ige is magára öltött.

Szent Pál a sírbahanyatlóknak bizakodó hittel kiáltja oda Krisztus eligazító kalauzaként:

— A mi hazánk a mennyekben van, ahonnan várjuk Udvözítőnket is, az Úr Jézus Krisztust. Ő újjáalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi az Ő dicsőséges testéhez. (Fil. 3, 20.)

— Elvettetik romlandóságban, föltámad romolhatatlanságban. Elvettetik nemtelenségben, föltámad dicsőségben. Elvettetik gyöngeségben, föltámad erőben. Elvettetik érzéki test, föltámad szellemi test. (I Kor. 15, 35—58.)

Az ő tanítása szerint tehát a halandó testnek halhatatlanságba kell öltöznie. (I Kor. 15, 53.)

Lelkünk háromféle létformában éli a maga életét.

Először itt a földön élteti a halandó testet a halálig.

Aztán a testtől elszakadva megkezdí önálló másvilági életét egészen a föltámadásig.

Végül a világ végén újból egyesül elszakíthatatlanul a feltámadott testtel.

A Holttenger partján él egy érdekes virág: a Jerikói rózsza. Linné a „Feltámadás virágának” nevezte el, mert az az érdekes sajátsága van, hogy hosszú évtizedekre nyúló hervadt állapotából is újraéled néhány órai vízbe mártás után, s olyan lesz, mintha frissen szakították volna.

Az emberi test is újraéled, mintegy kivirágzik az Isten újjáteremtő, életrekeltő, feltámasztó szavára, amikor a földi életünk végén elszállt lelkünket visszaadja.

Igy következik be Izaiás próféta jóvendőlése:

— Életre kelnek halottaid, föltámadnak megöltjeim. (26, 19.)

Valóban „Szent szonettet” zeng Donne:

„Mit hencegsz úgy, Halál? . .
Mi fölkelünk: öröklét karja vár,
S te nem leszel.
Meg fogsz halni, Halál!”

Létünk első pillanatában ránk lehelte az Élet Ura az élet lehetétét. A földi élet utolsó pillanatában kileheljük lelkünket. De a föltámadáskor elküldi hozzánk az Úr an-

gyalait, hogy a halálos álomból új és örök életre éleszenek.

A Húsvét Fejedelme nem azért sebezte halálra a Halált, hogy az továbbra is halálra sebezhesen minket. Valóban, Krisztus feltámadása óta a feltámadás hite győzedelmeskedett az elmúlás fölött.

Olyan megnyugtató a Szentírás tanítása:

— Az Úr tesz halottá és élővé. Levisz az alvilágba, s visszahoz onnét. (I Kir. 2, 6.)

— Meghaltál Ádámban, támadj fel Krisztusban! — int Szent Ágoston.

Az Úr Jézus megmondta, hogy Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké. (Mt. 22, 32.)

És jóelőre figyelmeztetett bennünket:

— Eljön az óra, melyben mindnyájan, kik a sírokban vannak, meghallják az Isten Fia szavát, és eljönnek, akik jót cselekedtek, az Élet feltámadására, akik pedig gonoszat cselekedtek, az Ítélet feltámadására. (Jn. 5, 28—29.)

S megadja a halálból életretámasztó isteni orvosságot is:

— Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon, és én feltámasztom őt az utolsó napon. (Jn. 6, 55.)

S akkor hasonlók leszünk az angyalokhoz. (Lk. 20, 36.) Éspedig vagy a fényesség vagy a sötétség angyalainak hasonlatosságát öltjük magunkra, a szerint, hogy a nagy szétválasztáskor az utolsó világitéleten melyik csoportba leszünk beosztva.

E világ végén ugyanis el fog jönni az Úr Jézus az isteni dicsőség teljes ragyogásában, hogy méltó befejezést adjon a történelemnek.

— Az Emberfia el fog jönni Atyja dicsőségében az ő angyalaival; és akkor majd megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint. (Mt. 16, 27.)

Ez a világitélet kiterjeszkedik az élőkre és holtakra egyaránt. Sőt még az angyalokra és a gonoszlelkekre is. Az Ég és a pokollakók milliárdjai fölött hirdeti ki akkor az Úr Jézus ünnepélyesen isteni, megmásíthatatlan ítéletét. Hisz mindkét tábor óriási hatást gyakorolt a föld-

lakókra. Ennek eredményét és következményeit hozza nyilvánosságra a világítélet.

Szent Ágoston szerint ugyanis a különítélet után az üdvözültek is csak a boldogság lényegét élvezik, de nem a teljességét. Ez tehát az utolsó ítélet napján derül föl előttünk a maga teljes ragyogásában.

Hasonlóképp érzik ennek ellenkezőjét az elkárhozott lelkek.

A földi életben sokan farizeusi álarcot viselnek. A dobra nem vert jócselekedetek pedig rejtve maradnak. De az utolsó ítéleten lehullnak az álarcok, s ragyogóvá válnak a rejtett erények.

Némely hittudós szerint a világítéletkor Isten nemcsak egyesek felett hirdet ítéletet, hanem intézmények, felfogások, divatok, korok, népek, nemzetek, államok, uralkodók, családok, eszmeáramlatok, bölcséleti s politikai rendszerek, egyházmegyék, szerzetesrendek, hamis vallások, szekták felett, s azok visszahatásairól is.

Schütz mélyértelműen fejtegeti, hogy a végítélet Istennek és az Ő Krisztusának fényes történeti igazolása lesz. Hogy ott az angyalok és emberek előtt megnyílik a történelem hétepcsétes könyve.

— A világítéletben felvonulnak a történelem összes tényezői. Történelmet mozgató erők és eszmék, korok és képviselők, és kibontakoznak Isten világtervének alapvonalai.

— A történet folyamatába belevilágítanak az örök értékek és szempontok, s föltárják: mi értelme volt különösen azoknak a mozzanatoknak, melyek elképesztik a jámbor hívő elmét:

— Miért engedett az Isten az istentelenségnek, igazságtalanságnak, zsarnokságnak, szeretetlenségnek, elnyomásnak olyan nagy teret és annyi sikert? Miért tűrte a hitnek, jámborságnak, az Egyháznak annyi megalázását és kudarcát? Miért jutott akkora tér a bűnnek, a nyers természetnek, az ösztönöknek a közületekben és irányokban?

— A végítélet megmutatja, hogy a történelem lefolyása Istenhez méltó. Megérte a megtestesülés és megváltás nagy tetteit.

Az ítélet helyéül a Szentírás Josáfát völgyét jelöli meg:

— Keljenek fel, jöjjenek fel a nemzetek Josáfát völgyébe, mert ott ülök ítéletet köröskörül minden nemzet felett. (Joel 3, 12.)

Origenesz szerint Josáfát völgyén az egész világot kell értenünk, mert a kis völgy nem volna képes befogadni a világ minden lakóját.

Szent Jeromos és Szent Tamás ellenben ragaszkodnak a megjelölt helyhez. S ezt a következő érvekkel okolják meg:

Az Úr Jézus e helyen szenvedett és dicsőült meg. Itt váltotta meg az emberiséget és innen emelkedett az Égbe.

Az angyalok vigasztalása is erre utal:

— Mit álltok és néztek az Égre? Ez a Jézus, aki felvétellett mellőletek az Égbe, úgy jó majd el, mint ahogy felmenni láttátok Őt az Égbe. (Ap. cs. 1, 11.)

Szent Tamás szerint az emberek milliárdjai akkor majd nemcsak szélességben, hanem magasságban is elhelyezkedhetnek, hisz a világ végén a természet teljesen megváltozik.

Igy elképzelhetünk egy olyan óriási, egész világot átfogó tölcser, amelynek csöve Josáfát völgyében lesz, felső, öblös része pedig a Mennyben. S benne a Dante-körök elképzelése szerint helyezkedik el a világ népes serege.

Az Itélőbíró az Emberfia. Őt az emberek ítélték el, most meg Ő mond ítéletet a világ felett:

— Az Atya hatalmat adott a Fiúnak, hogy ítéletet tartson, mivel Ő az Emberfia. (Jn. 5, 27.)

— Akkor majd feltűnik az Emberfiának jele az Égen ... és meglátják az Emberfiát, amint jön az Ég felhőiben, nagy hatalommal és fönséggel. És elküldi angyalait nagy harsonaszóval, és egybegyűjtik az Ő választottait a négy szél felől, az egek egyik végétől a másik határáig. (Mát. 24, 30—31.)

Lehet, — mondja Tower — hogy az utolsó ítélet alkalmával a Kereszt lesz az egyedüli világító jel. Hisz a Szentírás szerint ekkor már nem világít a Nap, nem fénylik a Hold, és nem ragyognak a csillagok. (Mát. 24, 29.)

Azért látja így Prohászka is:

— Angyalok viszik zászlaját, a tündöklő Keresztet, s a napnyugta összes színeinek tüzes pompájában égő felhők az Ő diadalszekere; angyalok harsonái zengik végig a tisztuló földön az Isten újrateremtő akaratát.

A gonoszok az isteni dicsőség fényében előre látni fogják örök sorsukat; s menekülni szeretnének, de nem lesz hová:

— Így szólnak a hegyeknek, a köszikláknak: Essetek reánk és rejtsetek el minket a Trónon-ülőnek színe előtt és a Bárány haragja előtt! Mert elérkezett az ő haragjuknak nagy napja, és ki képes megállni? (Jel. 6, 16—17.)

Az Úr Jézus előre megmondta, hogy az ítélet hogyan fog elhangzani.

Az igazaknak ezt mondja:

— Jöjjetek Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot. (Mt. 25, 34.)

A gonoszokat meg e szavakkal taszítja a kárhozatba:

— Távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek készített és az ő angyalainak. (Mt. 25, 41.)

Dániel próféta az utolsó ítélettel kapcsolatban „Könyvek felnyitásáról” tesz említést. (7, 10.)

Szent Ágoston ezt úgy magyarázza, hogy mindenki kiolvassa belőle bűneit, érdemeit, mulasztásait. S e teljes leleplezésnél jelen lesz mindenki; nyilvánosságra kerül így minden titkos cselekedet, akár jó, akár rossz volt.

Az embereknek egymásra való kölcsönös hatása a legtöbbször ismeretlen marad előttünk. Az utolsó ítéletkor ez is elbírálás alá kerül.

És megtörténik a nagy szétválasztás. S a két táborra osztott sereg nyomban végre is hajtja az isteni ítéletet:

— És ezek örök büntetésbe mennek, az igazak pedig örök Életbe. (Mt. 25, 46.)

Az ítélet napja tehát az Ég vagy a Pokol kapuja számunkra.

Boldog, akinek Istenhez költöző lelke ellen senki sem emel vádat!

Nem szeretünk rágondolni az ítélet napjára. Utoljára hagyjuk. Pedig a mi utolsó napunk már nem lehet messze. Hisz a legmagasabb életkorok is csak milliomod részei az

örökkévalóságnak. Éveink gyorsan elmúlnak, az örökkévalóság pedig időtlen, és sohasem lesz vége.

Azért fogadjuk meg Szent Bernát üdvös tanácsát:

— Törekedjél életedben olyan lenni, amilyennek az utolsó ítéleten szeretnél látszani.

Mert ott Az fogja megítélni bűneinket, aki most még szótlánul tűri gúnyolódásainkat, hogy időt adjon a megtérésre.

Legyen mindennapi előkészítő imánk az utolsó napra:

— Ha majd vándorlásunk a földön véget ér s fáradtan hajtjuk le fejünket a sírba: Jézus, légy Te akkor is velünk! Szállj le hozzánk a koporsó csendes zárkájába! S lelkünket fogadd be, mint a megtért latorét, örökkévaló Országodba! És sírunkon virágozzék ki Kereszted, mint a feltámadás és örök Húsvét Életfája!

LÁNG- ÉS FÉNYÖRVÉNYEK

„Nincs iszonyúbb és rettenetesebb halál, mint mikor a Halál meg nem hal.” (Szent Ágoston.)

A kárhozottak lángbörtöne.

Mikor Japánban a hittérítők áldásos munkája következtében már egy millióra szaporodott a keresztények száma, pokoli üldözés tört ki ellenük, s százezrével gyilkolták le őket.

A japán keresztények számára legborzasztóbb halálra-kínzás a forró vízű ungeni kénes tóban várt. Csigaszerkezettel bocsátották a meztelenre vetkőztetett szerencsétleneket a tóba. Sokszor kényszerítették az apát, hogy végignézzé családjá tagjainak eleven megfőzését.

A halálraítélteket azonban egy perc múlva kiemelték a forró vízből, majd újra beledobták. Néha visszavitték a börtönbe a vértanúkat, s hetekig gyötörték így őket, másnap előről kezdve a tóba való mártogatást, míg végre le nem mállott csontjukról a hús.

Oly elviselhetetlen volt ez a kínzás, hogy legalább is színleg a legtöbb keresztény megtagadta hitét, csakhogy megszabaduljon ettől a kegyetlen szenvedéstől.

Még egy jezsuita provinciális is megtagadta rémes kínjai közt hitét, de később nagyon megbánta. Vissza-ment kínzóihoz, nyíltan megvallotta hitét. S az ungeni tóba lökve, vértanúként halt meg.

Amikor a „Hová?” kérdésre akarom a végső feleletet megadni, ez a borzalmas emlékű tó jut eszembe.

Lángörvények lobbannak fel előttem. S kitárul a feneketlen Tűzország égő kapuja.

Jaj azoknak, akik alatt ez az égő pokoli csapóajtó nyílik meg!

Mert az ungeni tó kínjait csak forró víz okozta, s csak napokig vagy hetekig tartott. De milyen iszonyú

lesz a véget nem érő kínlás a part nélküli tűzóceánban az örökkévalóságon át!

A sötétség ördögi hóhérlégényei ragadják meg a kárhozatra ítélt szerencsétlen lelket. Letépi róla a cifraságot, selymet, bársonyt, rendjeleket, ékszereket, sőt még a koronát is... S mentőöv nélkül, reménytelenül zuhan az elolthatatlanul izzó pokol-kemencébe.

Milyen hosszú néha egy perc is, amikor szemünk láttára haldoklik az, akit szeretünk... Mily szörnyűséges kínokat él át pillanatok alatt az, aki gyermekét a habok közt elmerülni látja, s nem tud rajta segíteni, nem lehet kimenteni... Milyen végtelennek tetszik a lázbeteg megvirradni nem akaró éjszakája a rémálmok között...

De még a haláltusa gyötrelmeit is megkönnyíti az a reménység, hogy egyszer csak végetér, s kioltja a földi kint. A pokol-lakók azonban reménytelen reménységben élnek.

A magyar nép ezeréves történelme alatt mennyi könny, vér és verejték öntözte ezt a földet. De mi ennek az ezer évnek tengernyi kinja az örökkévalóság gyötrelmeihez képest?

Ez az ezer év is csak kezdete az örök időnek, mely a végtelenségbe nyúlik.

Földi életünkben tulajdonképpen csak múlt és jövő van, mert a jelen egy pillanatig tart, amíg átfordul egyik a másikba. Odaát viszont a múlt és jövő ideje számít pillanatnak, s végtelenné változik át a jelen.

Még a kereszténység ádáz ellensége, Celsus is azt mondja:

— Hogy a jók haláluk után jutalmat nyernek, a gonoszok pedig örök büntetést: ez a meggyőződés közös az egész világgal.

Plátó pedig azt írja:

— A megholtakat az ő védő szellemük az Örök Bíró elé állítja, az erény útján jártakat éppúgy, mint a különböző vétkek elkövetőit.

— Azokat, akik gonoszságuk nagysága miatt javíthatatlanoknak mutatkoznak, megérdemelt sorsuk a Tartarusba (pokolba) veti, amelyet sohasem fognak elhagyni.

Valóban, ott él a pokol hite már a legrégebbi népek lelkében.

A görögök hite szerint Tantalus, phrygiai királynak, aki saját fiát vágta le és készítette el ételmek, a kárhozat helyén örök éhséget és szomjúságot kell szenvednie. Van ugyan előtte víz és gyümölcs, de mikor utánuk nyúl, ezek hátrahúzódnak előle. Innen származik a „tantalusi kín”.

A danaidáknak, annak a 40 asszonynak, akik megölték férjeiket, büntetésből lyukas szitával kell az örökkévalóságon át feneketlen hordóba meríteni a vizet.

Sziszifosz, korinthusi kegyetlen uralkodó, nehéz sziklát görgeszt a hegyre. S mikor már majdnem eléri vele a csúcst, a szikla legurul. S kezdődik a „sziszifoszi munka” előről.

Ixion a Tartarus mélyén kerékhez van kötve, amely folyton töri a csontját.

Dante már teológiai mélységeket jár, amikor hatalmas művében a pokoli csigalépcsőn levezet bennünket a járhatatlan mélységekbe.

S ezt írja fel a Pokol kapujára:

„Én rajtam jutsz a kinnal telt hazába,
Én rajtam át oda, hol nincs vigasság,
Rajtam a kárhozott nép városába.” (III.)

S szerinte még a Pokol is az Isten szeretetét hirdeti. Azért alkotta, hogy elriasszon tőle bennünket.

„Nagy Alkotóm vezette az igazság.
Isten Hatalma emelt égi kénnyel,
Az ő Szeretet és a fő Okosság.

Én nem vagyok egykorú semmi lénnel,
Csupán örökkel; s én örökkön állok.
Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!” (III.)

Megtaláljuk Dante poklában a „Szerelem halottait”, akik a „bujaságnak járták táncát”. (V.)

Nyakig vízben állnak a „Tivornyák hősei”, akikre a három fejű Cerberusz ugat, s „karmolja a lelkeket, falja, bontja”. (VI.) S úgy üvölt a fülükbe, hogy süketségre vágyódnak.

Ez a Pokol „a mindenség bűnéből köt bugyrot”. S a

„Péncz és szerencse” lovagja itt így kiált fel: „Aj, mért kell így fájni a bűnöknek?” (VII.)

A „Harag fiai” sáros lében ütik egymást, nemcsak kézzel, hanem fejjel, mellel, lábbal, s fogukkal tépik a másikat, míg maguk is „sárfalókká” nem lesznek. (VII.)

Jaj lesz nekünk is, ha majd sötét Kalauzunk e kapu előtt azt kiáltja felénk:

— Kiszállni! Itt a bejárás! (VIII.)

Mert a Pokolnak csak kívül van kilincse, és csak befelé nyílik. Kijönni többé onnan sohasem lehet.

A „Könnykirálynő szolgálóleányai” derekát zöld kígyók övezik, s haj helyett sziszegő kígyókat viselnek. (IX.)

Itt a „vérben fekvők messze bögnék”. (XII.)

Eleven liget is van Dante poklában, azokból, akiknek fává kellett lenniök. (XIII.) Így szenved a „kérleány”, akit „Udvar Bűnének”, „Közhalálnak” hívnak.

Gyötri a kárhozottakat a „tűzeső” is. Kínos táncot járnak, és önmagukat verik a kárhozottak, hogy a tüzet lábuk alatt és testükön kioltsák. (XIV.)

A „nagy emberek a Pokolban forgó karikát csinálnak magukból”. (XVI.)

A „Rondabugyrodban” vannak a „fejjel lefelé” fordítottak. (XIX.)

„Itt akkor él a jószág, hogyha meghal;

Jajgatni az ellen, mit Isten intéz,

Lehet-e nagyobb bűn és bűnösebb jaj?” (XX.)

A „Rondakörmökben” bűnhődnek azok, akik pénzért a „nem”-ből is „igent” csinálnak. S szurokfolyóban fürdenek, ahol nincsen Szentkép. (XXI.)

A „pokoli bohózatban” „ólomcsuhások” is szerepelnek. E „Nagy Száműzés helyén” van keresztre feszítve Kaifás, aki Krisztust keresztre feszíttette, s az ólomcsuhások tapossák.

Itt mindenki megérti, hogy

„Csalt hát az ördög, kinek szörnyű horga
lelkeket horgász túl a szikla partján.” (XXIII.)

Az „emberi főnikszek” kezei kígyókkal vannak

hátrakötve. A kígyó megcsípi őket, és elégnék a csípéstől. De hamuvá válva újraélednek.

Más helyen meg „kígyóemberek” sziszegnek.

Nem csoda, hogy Dante is levonja a tanulságot e pokoljárásból a maga számára:

„Szorosabbra vonom, okulva azon, amit írok,
Lelkem fékét, ne menjen rossz utakra,
Nehogy kincsét önmaga elfecsélje.” (XXVI.)

A Pokol tüzét égő lelkek lángja fűti:

„Egy bús lélek van minden tűzbe rejtve,
És önnön lángja lesz számára pólya.” (XXVI.)

Ezért hallja Dante sírni a lángot, mely a tűztakarta lelkekből tört ki. (XXVII.)

A rossz tanácsadóknak nincs helyük az Égben. Az ördög a maga foglyaként fogja azok üstökét. (XXVII.)

„Tűzköpenybe való ez a fajta!
..... — bűnükre zsoldul —
Akkor szelet vetnek, vihart aratnak.” (XXVIII.)

A nagyhangúak nyelv nélkül tátogatnak. (XXVIII.)

A Pokol fenekén gyötrődnek az árulók. Szemükre fagy a könnyük, és csak befelé tudnak sírni. (XXXIII.)

A „fagy várában” legalul jégbefagyott emberek vannak gyötrelmes ívekben elhelyezve. A háromarcú Sátán itt forgatja szájában és nyúzza karmaival az áruló Júdást. (XXXIV.)

Iszonyú ez a képzeletbeli pokol-leírás is. Milyen lehet akkor a valóságban?

Azt még a Szentírás sem tudja a maga rettenetes mivoltában teljesen kifejezni. Pedig mintegy 70 helyen szól róla. Maga az Úr Jézus huszonötször beszél a Pokolról az Evangéliumokban.

A Bölcs mondja:

— A bűnösök útja kövel van egyengetve, de a végén alvilág van, sötétség és bűnhődés. (Jéz. Sir. 21, 11.)

Izaiás próféta meg így látja:

— Férgük meg nem hal és tűzük el nem alszik. (66, 24.)

Alig van még egy tétel hitigazságaink között, amelyet az Üdvözítő oly világosan tanít, mint a kárhozat dogmája.

Azért nagy szálla ez a hitetlenek szemében. De botránykőnek tetszik a gyenge lelkek előtt is.

Nemcsak materialisták tagadják a sírontúli életet, mivel az érzékek mámorában szeretik elaltatni lelkiismeretüket, hanem még néha a vallásos lelkű emberek is. Mert nem tudják összeegyeztetni Isten irgalmas szeretetét az Ő igazságosságával.

Mindezeket a gondolatokat szubjektivizmus sugallja.

— Sokan, akik igézete alatt állnak, — mondja találoán Schütz — ostoba vaksággal vagy vakmerőséggel túlteszik magukat az igazság tárgyi tanúságain, és azt hirdetik igaznak, ami nekik valami oknál fogva kellemes.

Még a protestáns és szabadelvű Carlyle is megvallja:

— A másvilági élet akár a Mennyben, akár a Pokolban, első minden igazság között!

Amit Szeht Pál a Mennyről ír, az elmondható a Pokolról is: Szem nem látta, fül nem hallotta, sem ember szívébe föl nem hatolt, mit Isten azoknak készített, akik Őt gyűlölik — mondja Aranyszájú Szent János.

Amit nem ismerünk, az után kevésbbé vágyódunk, s attól kevésbbé is félünk. Ez az emberi tulajdonságunk okozza legtöbb tragédiánkat.

Pedig az Úr Jézus félreérthetetlen világossággal beszél a kárhozatról.

— Aki a Szentlélek ellen szól, annak meg nem bocsátatik sem ezen a világon, sem a jövőben. (Mt. 12, 32.)

Az irgalmatlan szívűekről meg ezt mondja:

— És ezek örök büntetésbe mennek. (Mt. 25, 46.)

A Példabeszédekben sokszor hangsúlyozza a Pokolra vonatkozó tanulságot:

A balga szűzek kívülrekednek a Menyegzős házon a külső sötétségben. (Mt. 25, 10—12.)

A külső sötétségre kerül a haszontalan szolga is, ahol sírás lesz és fogak csikorgatása. (Mt. 25, 21—39.)

Beszél az Üdvözítő a világvégi nagy aratásról, melyen a gazt tűzre vetik. (Jn. 15, 1—6.) A pelyvát pedig megégetik olthatatlan tűzzel. (Lk. 3, 17.)

Márk evangélista evangéliumának csupán 9. fejezetében az Úr Jézus nyolcszor is kihangsúlyozza a pokoli büntetés örök voltát.

Hasonlóképen tanítanak az Apostolok is Mesterük nyomán.

Szent Pál hirdeti félelmetesen:

— Amikor majd az Úr Jézus megjelenik az Égből hatalmának angyalaival tűz lángjában, s bosszút áll azokon, akik nem ismerik az Istent s nem engedelmeskednek Urunk Jézus Krisztus evangéliumának, ezeket a kárhozatban örök büntetéssel sújtja az Úr színe és hatalmának dicsősége. (II Tessz. 1, 7—9.)

Szent Péter szerint pedig az istentelenekre Sodoma és Gomorrha sorsa vár; s felsorolja a kárhozatra jutó bűnösöket:

— A gyáváknak pedig és hitetleneknek, az elátkozottaknak és gyilkosoknak, a paráznáknak és varázslóknak, a bálványozóknak és minden hazugnak osztályrésze a tüzes és kénkövel égő tóban leszen; ez a második halál. (Ap. cs. 21, 8.)

Szent Tamás az örökkévalóságot olyasvalaminek tartja, ami mindig teljesen ugyanaz marad.

Szerinte a kárhozat nem egyéb, mint a bűn legbensőbb mivoltának kibontakozása és végső gyümölcszeinek megérlelése. Tehát az Istentől való lázadó elpártolásnak logikus következménye.

Csak az kárhozik el, aki megátalkodik a halálos bűnben s mindvégig lázadó pártütő marad Istennel szemben.

Néha azonban nehéz megjelölni a határvonalat halálos és bocsánatos bűn között.

— Azért hagy minket Isten e téren bizonytalanságban, hogy ne csak a halálos bűntől tartózkodjunk, hanem a bocsánatostól is! — vélekedik Szent Agoston.

A legmegdöbbenőbb az, hogy egyetlen halálos bűn miatt is a kárhozatba kerülünk. Mert az is súlyos megbántása a végtelenül jó és igazságos Istennek. S kárhozatot von maga után, mint a földi életben is mérhetetlen kárt okoz egyetlen rossz tettünk.

Ha a váltót rosszul állítjuk, elkerülhetetlen az összeütközés, kisiklás és a szerencsétlenség. A gyógyszerész

tévedése halált okozhat az orvossággal. Az áruló a legnagyobb csapást zúdíthatja hazájára.

Találóan jellemzi Carlyle:

— A jóság és a gonoszság nem sorrend szerint különbözik egymástól, hanem feltétlen és végtelen összeférhetetlenséggel. Az egyik felséges és előkelő, mint a fény és a Menny, a másik undok, sötét, mint a Gehenna és mint a Pokol örvénye.

Szent Ágoston szerint három dolog van, ami rosszabb minden rossznál:

— A bűnös lelke, amely feketébb a hollónál; a rossz angyalok, akik lelkünket elragadják; s a Pokol, ahová a bűnös lélek kerül.

S ugyanő szinte rémülten kiált fel:

— Uram! Ideát égéss, vágj, csak odaát kímélj meg engem!

Damjani Szent Péter bevallja, hogy minden hajszála égnek meredez, ha csak rágondol a Pokolra.

Sajnos, az emberiség többsége azon a széles úton jár, mely nem az üdvösség, hanem a kárhozat felé vezet.

Bizony könnyen megtörténhetik, hogy a Halál fagyos álmából az örök tűzben ébredünk fel. S az örök elvetézés mélységbe taszító átkával zuhanunk oda:

— Távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre! (Mt. 25, 41.)

S rádörgi az egész Mennysorság az Ament.

Ott még az édesanya is mehtagadja gyermekét. Még ő is megátkozza, mert az Isten szemével nézi már a megátkozottat. Sőt önmagát is megátkozza az elkárhozott. Mert már az Úr szemével nézi saját magát, s belátja, hogy valóban nem jelenhet meg sötét lelkével a megdicsőültek ragyogó seregében.

A Pokol borzalmas szakadéka fölé rémülettel hajol értelmünk és szívünk egyaránt. Mert van a földön túl egy ország, az örökös kínba taszítottak lánghona, ahol az Isten büngyülölő tűzében, rettenetes kínok közt, boldogtalan lelkek szenvednek.

Örjítő lesz az isteni elutasítás:

— Nem ismerlek titeket, honnét valók vagytok; félre tőlem mindnyájan, ti gonosztevők! (Lk. 13, 27.)

Az örök homályban tapogatódzó vak... a révet soha nem találó bolygó hollandi... a soha ki nem elégülő sóvár vágy... a törtető, de semmit el nem érő akarat... a folyton fürkésző, de semmit meg nem oldó elme gyöt-rődése... a teljes értelmi és szívbéli üresség: mind csak halvány színek az elvetés kinjainak ábrázolására.

Láttam az örültek házában egy fiatal leányt, akit megőrijtett vőlegénye elutasítása:

— Távozz tőlem, látni sem akarlak többé!

Hát akkor milyen észbontó lehet minden lélek örök Jegyesének ez a rideg elutasítása majd az utolsó ítéleten!

Még a pogány Plato elgondolása szerint is olyan börtön az alvilág, amelyre örökös éj borul.

Azért mondja Szent Bonifác:

— Ha az elkárhozottak a Pokolban látnák az Isten arcát, nem érezne ott fájdalmat, bűnhödést, szomorúságot senki sem!

De éppen az a legnagyobb büntetésük, hogy ki vannak zárva Isten színelátásából.

S a Pokol már a kiszabott büntetés végrehajtására várja a bűnöst.

És ott „jaj lesz neki!” (Oz. 9, 12.)

Az Úr Jézus tizenháromszor beszél a Pokol tüzeréről.

Nagy Szent Gergely a kárhozat tüzeit valóságos anyagi tűznek mondja, jóllehet más tulajdonságai vannak, mint a földi tűznek — ismeri el ő is.

— Éget, de nem éget el. Nem melegít és nem világít. Szent Bernát is ezt állítja:

— Az ember éghet a Pokolban, de el nem éghet soha! Szent Tamás valami „újfajta tűznek” nevezi azt.

A Pokol tüze a következőkben tér el a földitől:

1. A földi tűz csak a testet képes megkínózni. — A Pokol tüze már a test feltámadása előtt megkínózza a lelket is. Ezért ég ott az ördög, holott test nélküli szellem.

2. A földi tűz a testet halálra sebezheti, elhamvaszt-hatja. — A Pokol tüzeiben azonban az elkárhozott soha meg nem halhat.

3. A földi tűz világít. — A Pokol tüze azonban égése ellenére is sötét füstfelhőt borít az elkárhozottakra.

4. A földi tűz eloltható. — A Pokol lángja kiolthatatlan.

5. A földi tűz melegít. — A Pokol tüze hol forró, hol fagyasztóan hideg.

Szent Bonifác a pokolbeli büntetések közül hetet sorol fel:

— Tűz. Féreg. Bűz. Füst. Sötétség. Bilincs. Hideg.

A sötétség rokona a Halálnak. Mily szörnyű lehet akkor a Pokol, ahol „halálárnyék, zűrzavar és örökös iszonyat lakozik”. (Jób 10, 22.)

— A Pokolban mindig halódó élet és mindig élő halál van! — mondja Szent Bonifác.

Szent Ágoston szerint azt jelenti az elkárhozottakra nézve a végnélküli halál, hogy nem tudnak gyötrelmeikben meghalni.

Amikor az ember elveszti célját: az Istent, — élete céltalanná válik. S ez a céltalan élet maga a Pokol. S marcangolja őket az üdvözültek boldogságának irigylése kifelé, s az önokozta kín tudata befelé.

Rettenetes lesz a pokoli társaság elviselése, amely a világtörténelem szemétdombjáról regrutálódik össze, akiknek teste undorító látvány lesz minden ember számára. (Iz. 66, 24.) S együtt kell élni az elkárhozottaknak ördögi kízóikkal az örökkévalóságon át.

Az elkárhozottak gyűlölik és átkozzák Istent, szülei-
ket, büntársaikat és az egész emberiséget. Megátkozzák születésük helyét és idejét is.

Szenvedéseik azonban soha nem enyhülnek. A Pokolban nincs óra. Ott sohasem jár le az idő. Itt állandóan forr a vér az erekben, forr a velő a csontokban, de soha el nem forr.

A Pokolból száműzve van az ének, a csend, a mosoly. Itt örökös a vádaskodás kétségbeesett zsivalya. A Pokolban mindenki könny nélkül zokog.

A földön ezerszer csalódhatsz, de ezeregyedszer mégis meggyújthatod a remény pislogó mécsesét. — A Pokolban nem ragyog feléd a Kereszt megváltó reménye, vigasztalozó balzsamos ereje.

A Pokol gyötrelme állandó öngyilkosság halál nélkül. Egymás gyilkolása elpusztulás nélkül.

A Pokolban senki sem szeret, mert az a gyűlölet hazája.

A Pokolban nincs Evangélium. Oda nem hallatszik le Krisztus örömhíre. Ott nem ég az öröklámpa. Nincs áldozati oltár. — A Pokolban csak rettenetes szörnyek, rémületesen ijesztő démonok vannak.

A büntetés azonban mégsem egyforma.

— Egy a Pokol tüze, — mondja Nagy Szent Gergely — de nem egyformán gyötör minden bűnöst. Amennyire kinek-kinek bűne érdemli, annyira érzi ott a büntetést.

Égeti a Pokol-lakókat a szégyen és önvád belső tüze is.

Róluk mindenki tudja, hogy a világ söpredéke voltak. S nem más az oka eltaszítottságuknak, hanem egyedül maguk. Mily könnyű lett volna a keskeny ösvényen járni és a szűk kapun bemenni nekik is, és ők a széles utat és a tágas kaput választották, amely a kárhozatba süllyesztette őket.

Strausz gőgös kijelentése szerint a kozmológiai világképben nincs hely Isten számára.

E. Häckel pedig frivol gúnnyal beszél a keresztények háromemeletes világáról: fönt az Ég, lent a Pokol, középen a Föld.

A Szentírásból világosan kitűnik, hogy vannak más-világi helyek. De azt már nem tudjuk kiolvasni belőle, hogy hol vannak azok. A legnagyobb egyháztudósok sem tudnak megfelelni teljes bizonyossággal erre a kérdésre.

Mert ezek a hit titkai.

Azért írja Prohászka:

— Zárt ajtók előtt állunk, és csak néhány segéd-fogalommal közeledhetünk feléjük.

Azok a legbölcsebbek, akik megfogadják Aranyszájú Szent János tanácsát:

— Ne azt feszegezzük, hogy hol van a Pokol, hanem hogy hogyan kerülhetjük el!

— Nem egykönnyen vétkezik az a lélek, aki aggodva gondol a Pokolra! Aki a Pokollal nem törődik, nem is fogja azt elkerülni.

— A Pokolról való elmélkedés a Szeretet gyógyító-szere.

— Szállj le, ember, a Pokolba, míg élsz, hogy ne kelljen leszállnod, ha majd innen elköltözől. Mert senki, aki a lángözönt szem előtt tartja, bele nem esik abba.

Minden élet annyit ér, amennyit az örökkévalóság szempontjából ér.

Megfontolásra érdemes figyelmeztetést ad Stolz Albán:

— Borzasztó dolog embernek lenni, mert mindenki, aki nem jut a Mennyszigetbe, a Pokolba kerül.

Aki előtt az Ég bezárul, az előtt a Pokol nyílik meg.

Ne mondd hitetlenül, hogy te nem hiszel benne, mert még nem jött onnan vissza senki. Hanem inkább vigyázz, hogy bele ne ess, mert onnan te sem jöhetsz vissza sohasem!

Jobb dolog rövid megpróbáltatás után az örök boldogságot kiérdemelni, mint múló, pillanatnyi örömek után az örök tűzre kerülni.

Védd a hitedet, őrizd a lelkedet, hogy ki ne öljék belőle az örökkévalóság tudatát.

Egy hitetlen, pogány embernek volt egy keresztény ismerőse, akit gyűlölt hitéért. Azért bosszúra határozta el magát.

Megleste egy napon a városon kívül, és leteperte. De mielőtt a megfélemlített emberbe szúrta volna törét, így szólt hozzá:

— Megkegyelmezek életednek, ha megtagadod hitedet.

S a megszeppent ember megtagadta.

A gonosz ember erre kaján meglepéssel felelt:

— Ezt akartam! Mert most kétszeresen döföm beléd a halált. Megölöm testedet. Hittagadásod miatt pedig megölöm lelkedet is. És most a Pokolba jutsz, amit szívből kívánok neked!

— Ne féljetek azoktól, kik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket! — figyelmeztet az Úr Jézus. — Hanem inkább attól féljetek, aki mind a testet, mind a lelket elvesztheti a Gehennában! (Mt. 10, 28.)

A Pokol a legnagyobb hittérítő. Vagy inkább mint IX. Pius pápa mondta:

— A Pokol a Mennysziget legügyesebb ügyvédje!

A két ország között nincs határátlépési engedély, útlevél. Áthidalhatatlan úr választja el őket egymástól. Mentsd meg azért a kárhozattól lelkedet!

Az üdvözültek Fényhona.

Viharos őszi estén vándorútra kelt egy ifjú. Búcsúzáskor atyja meggyújtotta a gyertyát és fia kezébe adta e szavakkal:

— Menj ki most ezzel a gyertyával! Kerüld meg a házat! És égve hozd vissza!

— De atyám, ez lehetetlen! — torpant vissza a fiú. — Hisz odakint orkán tombol s rögtön eloltja a gyertyalángot.

— Fiam! Menj! Vigyázz rá, és égve hozd vissza! — parancsolta az apa.

És a fiú engedelmesen elindult. Kezével ernyőt csinált a gyertyaláng fölé, és nagy vigyázattal, óvatosan ment a ház körül. Égve vitte vissza a gyertyát.

Ekkor az atya megfogta kezét s mélyen a szemébe nézve így bocsátotta el:

— Fiam! Te most elmész az atyai házból s belekerülsz az élet viharába. De amint most megőrizted a gyertya fényét, úgy őrizd meg szeretetedet ezután is az atyai házhoz! Őrizd meg szíved és lelked tisztaságát! Legfőképen pedig őrizd meg hitedet az Istenben! S akkor nem tévedsz el a sötétségben! Nem leszel semilyen viharban elsodort ember! Hozd vissza tehát égve nagy utadról is lelkedet!

Te vagy ez az ifjú!

A mennyei Atya téged is azzal a paranccsal küldött a földi élet vándorútjára, hogy égve vidd Hozzá vissza egyszer lelkedet! Hogy őrizd meg szeretetedet a mi égi lakóházunkhoz! Hogy ki ne aludjék hited az Istenben!

Mert a címben eléd meredő nagy örökemberi kérdésekre ez a végső felelet:

— Istentől! Istenért! Istenhez!

Tehát eljutni az Isten-Atya égi lakába: a Mennyországba!

De amikor a célok Céljához érve erről az isteni házról akarok írni, úgy érzem magamat, mint az első osztályos gyermek, akinek kezébe nyomnak egy palatáblát, hogy rajzolja meg a látható világot.

Lehetetlen feladat! De még lehetetlenebb akkor megrajzolni annak a dicső láthatatlan világnak a képét!

A szenvedésekkel teli Pokolt még csak el tudjuk gondolni, hisz idelent a földön is sokszor átéljük a poklok kínját. De a Mennysors ország gyönyörűségeit idelent nem volnánk képesek elviselni. Földi életünkben nem élhetjük át. Tehát azért nem tudunk még csak fogalmat sem alkotni róla, mert a maga teljességében a megdicsőült, üdvözült, égi lakók előtt bontakozik majd ki.

A Mennysors ország boldogságáról még az Úr Jézus is égre nézve prédikált a nyolc boldogság hegyéről. S mi csak az Ő színeváltozások, táborhegyi, fénylő arcáról olvashatjuk le a fényárban úszó égi örömök szemképrázató, lelket elbűvölő tündöklését.

A boldogság Istendalnoka zengte bele szívünkbe e Könnyek völgyéből égi Fényrózsába emelő szent remények angyaladalát, amikor egyszerre nyolc húron hangzik a mélységek felé a Magasságból jövő boldogság:

Csak az Égben lesz gazdag a szegény!

Csak a szelídek foglalhatják el győztesen az égi Hont!

Csak az Égben változik igazgyönggyé a könny!

Csak az Égben csitul el az éhség és szomjúság, mely az igazságkeresőket kínozza a földön!

Csak az Égben nyerjük el irgalmasságunkért az Irgalmat!

Csak az Égben látjuk meg tiszta szemmel, színről-színre, a tiszta szívvel vágyott Tisztaságot!

Csak az Égben élnek békességes, szeretetben eggyé forrt emberek!

Csak az Égben talál menedéket az üldözött!

Csak a Égben virágozik ki a rózsában a tövis! Csak az Égben élnek örökké boldogok!

A Mennysorságról egyedül Az taníthat bennünket, Aki maga is a Mennyből szállott alá. Mindenki más csak dadogni tud róla.

Szent Pál „elragadtatott a harmadik évig”... „elragadtatott a paradicsomba, és titkos igéket hallott, melyeket embernek nem szabad kimondania”. (II Kor. 2, 4.)

S mindössze ennyit tud elmondani róla:

— Szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik. (I Kor. 2, 9.)

S befejezi azzal, hogy az Isten dolgait nem ismeri senki, csak Istennek Lelke. (I Kor. 2, 11.)

Szent János látomása szerint Istennek fényessége világítja meg az Eget, ahova csak azok léphetnek be, akik be vannak írva a Bárány Életkönyvébe. (Jel. 21, 23, 27.)

Ott hozza meg az Élet Fája azt a gyümölcsöt, amely a nemzetek gyógyulására szolgál. (Jel. 22, 2.)

Egyházunk egyik legragyogóbb lángelméje, Szent Ágoston, elhatározta, hogy könyvet ír a Mennyszágról. Mielőtt hozzákezdett volna, tanácsot akart kérni jó barátjától, a tudós Szent Jeromostól.

A levélírás előtt azonban ezt a különös figyelmeztetést hallja:

— Ami lehetetlen, azzal ne kísérletezz!

Később kiderült, hogy éppen abban az időpontban költözött el Szent Jeromos a földi életből. Így megértette, hogy ki intézhette hozzá e szavakat.

Egyházunk másik nagy büszkesége, a „tudósok legszentebbje és a szentek legtudósabbja”, Aquinói Szent Tamás, mindössze 49 évet élt, és 22 év alatt 32 vastag kötetet írt, telve a legmagasabb bölcseséggel.

Irt, dolgozott, elmélkedett, fáradozott, mindaddig, míg csak egy látomása nem volt. Ebbe annyira belekábult, hogy minden földi érték, tudás és szépség elvesztette előtte varázsát; elhalványult, sőt elsötétült és eltört minden földi dolog az ő számára attólfogva.

Alkotótehetsége szinte megbénult. Nem tudott írni tovább.

Amikor könyörögtek neki, hogy legalább fejezze be legértékesebb művét, a Summát, azt felelte:

— Nem tudok, nem lehet! Amit eddig írtam, az mind polyvának tetszik ahhoz képest, amit láttam.

A legtudósabb női szent, Nagy Szent Teréz is hasonlókép beszél:

— Nem egyszer megesik velem, hogy azokkal érintkezem s azoknak a társaságát élvezem, akikről tudom, hogy Odaát élnek. S ilyenkor csakugyan őket tekintem igazán élőknak, s hozzájuk képest minden földi ember annyira halottnak látszik előttem, hogy egészen egyedül érzem magamat széles e világon.

S ilyen látomások után valósággal szemétnek lát maga körül mindent.

Igaza van Kempis Tamásnak:

— Ha nem érthetjük meg és nem foghatjuk fel azt, ami alattunk van, hogyan akarnók felfogni azt, ami felettünk van?

A modern ember sok mindent remél, de nem hisz.

Pedig az üdvösség fénye már felragyogott halvány sugarakkal a pogányság egén is.

Seneca hirdeti:

— Tudd meg, hogy van ott fenn egy boldog élet! De csak az jut el oda, aki kívánja, és ki is tart érte.

— El fog jönni az a nap, mely a Világosság honába visz! — biztatja tanítványait.

Ciceró meg így örvendezik előre:

— Mily dicső nap lesz az, amikor a lelkeknek amaz isteni, közös társaságába indulok, s amikor e zűrzavaros, szennyes világból távozom!

Nincs ebben a mulandó életben értékesebb javunk, mint az örök élet reménysége. S oly mértékben vagyunk boldogok, amilyen mértékben közeledünk lélekben is feléje.

A költők az „aranykorszakot” a régmúlt időkbe teszik. Pedig az emberiség igazi aranykora nem mögöttünk van a múltban, hanem előttünk a jövőben!

Dosztojevszkij hittet vallja, hogy kell egy jövőbeli paradicsomi életnek lennie! Szerinte gondolataink és érzelmeink gyökerei nem a föld rétegeibe, hanem egy Másvilágba fúródnak bele.

A katolikus költők fejedelme, Dante is csak fénytelen szavakkal tud beszélni a Fény országáról:

„Láttam, mit sem tud, sem bír elbeszélni
Ki visszatér e magasabb világból.” (Par. I.)

Mégis ostromozó szavakkal figyelmeztet a földiességtől való megszabadulásra:

„Magadra vess, ha homályban maradnál,
Mert nem engedi látnod a hamis kép,
Amit látnál, ha ahhoz nem tapadnál!
... — így az ember égi lelkét
Sokszor a csalfa kéj a földre tépi.” (Par. I.)

S hirdeti a kereszténység dicső győzelmét:

„Kell, hogy egy legyen azoknak glóriája,
Akiknek egy volt harci lobogója.” (Par. XIII.)

Szépen magyarázza Dante a mi eszünk korlátolt befogóképességét a nagy hitigazságokkal szemben:

„Látástok, mely csupán egy sugára
az Észnek, ama mindenüttvalónak,
Annyi erőt nem ölthet fel magára,
Hogy végokát sokkal messzebb ne tudja
annál, ameddig terjed szemhatára.
Így az örök Igazság égi kútja
oly rejtély a ti világtok szemének,
mint a tengerek mélyeinek útja.” (Par. XIX.)

Az „aranylépcsőn” felmenők amennyire tiszták, annyira lesz tisztábbfényű dicsfényük is. (Par. XX.)

Dante látja „Krisztus diadalmenetét” a „Fényrózsában”.

„Itt oly fény győz le téged,
Melynek sugara kifog minden élön.
Itt látod az Erőt s a Bölcseséget,
Mely Ég és föld közt az utat nyitotta,
Melyért a vágy már oly régóta égett.

Miért nem nézed a sok szép virágot,
Amelyek Krisztus napjától bimbóznak?
Itt van a Rózsa, melyben amaz áldott
Ige testté lőn; s liljomok, amelyek
Illata vitte jóra a világot!” (Par. XXIII.)

Dante szerint:

„A Hit a remélt dolog, mint valóság;
A Hit a láthatatlan bizonyosság...
Amelyben égi remények fogódnak:
S így van lényeg s valóság a Hitben.” (Par. XXVIII.)

A boldogság titkát Dante ebben látja:

„Több a boldogság ott, hol több a jóság.” (Par. XXVIII.)

Szerinte az győzedelmeskedik lefelé, aki fölfelé néz.

Az églakók a szolgaságból szabadságba vonnak.

Ősatyánk vakmerő tiltottgyümölcs-kóstolása nagyon keserű ízt adott a világnak. De Odafönt minden keserűségünket megédesítik.

Még ez a költői sasszárnyú felfelé lendülés se mutat meg sokat a Mennysországból.

Igaza van Szent Ágostonnak:

— A mennyei boldogságot ki lehet érdemelni, de leírni nem lehet.

Pedig a Mennysország katolikus igazsága lehet egyedül nyitja a földi lét minden rejtélyének. Ez nyújt ellenértéket minden szenvedésért. A világtörténelemnek ez a végcélja.

A Mennysország hite reménységünk középpontja és életünknek iránymutatója. Ott teljesül be minden emberi vágy. Ott pihenhet meg a fáradt, nagyratörő törekvés.

Benne megvalósul szívünk reménysége, s lelkünk betelik égi gyönyörűséggel.

S többé nem kell rettegnünk, hogy valaha is elveszíthetjük. A Halál nem lesz már soha úrrá felettünk.

Kelet-Afrikában a Kamba-négerék között egy mélyértelmű monda él:

Valamikor, nagyon régén, az emberek igen elkeseredtek a Halál kegyetlen pusztítása miatt. Azért megbízottakat küldtek szét a világ minden tájára, hogy keressenek olyan helyet, ahol a Halál nem úr, és akkor oda fog költözni az egész nép.

A kiküldöttek évekig járták a világot. Országról-országra vándoroltak. Végre is azzal a lesújtó hírrel tértek vissza:

— Maradjunk csak itt, és haljunk meg, mint atyáink meghaltak. Mert olyan ország, ahol a Halál nem úr, nincs az egész világon!

Pedig van! Az Úr Jézus maga jelentette ezt ki:

— Azok, kik méltók lesznek elnyerni ama világot... többé már meg sem halhatnak, mert hasonlók az angyalokhoz, és az Isten fiai, a feltámadás fiai lesznek. (Lk. 20, 35—36.)

Szent János pedig már az Istenhez való hasonlóságról beszél:

— Szeretteim! Most Isten fiai vagyunk, s még nem tűnt ki, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy mikor meg fog jelenni, hasonlók leszünk Hozzá, mert látni fogjuk Őt, amint van. (I Jn. 3, 2.)

Ha még ez a földi élet is annyi titokkal van tele, mennyire titokzatos lehet az az égi örök élet!

Az Úr Jézus sem tárta fel előttünk teljesen az égi gyönyörök házának kapuját. Mert a kiáradó fényt nem bírná el földi szemünk.

Csak édes, biztató ígéretekben sugárzott egy-egy reménysugárt felénk...

— Atyám házában sok lakóhely van... Megyek helyet készíteni számotokra. És ha már elmentem és helyet készítettem nektek, ismét eljövök és magamhoz veszek titeket, hogy ahol vagyok, ti is ott legyetek. (Jn. 14, 2. 3.)

De a dicsőség trónját csak a győzteseknek ígéri:

— Aki győzelmes lesz, annak megadom, hogy velem üljön trónomon. (Jel. 3, 21.)

Micsoda nagy kitüntetés vár tehát ránk odaát! Ebből a sírszagú, koporsós életutazásból, ebből az alantas vándorútból kivezet és felemel egy felsőbbrendű, szebb és boldogabb létszférába.

A föld gyermeke az Ég szülötte lesz. S a mulandóság boldogságkeresője az örökkévalóság forrásainál olthatja majd életszomját.

Mélyértelműen fejtegeti Schütz ezt a lét-tartalmat:

— A végtelen Istenség, akit a teremtmény kimeríteni nem bír, a mennyei világosságtól felvillanyozott és teljesítőképességének tetőfokára emelt lélek előtt is teljes végtelenségben jelenik meg. Folyton új meg új oldalról mutatkozik előtte; az elme folyton új meg új szempontokat talál méltatására; és így halad, nem fokozatilag,

hanem tartalmilag, mélységről-mélységre, gazdagságról-gazdagságra; soha ki nem fogy és soha belé nem fárad. Hullámról-hullámra száll a boldog Szentháromság fénytengerében, és az Istenségnek ez a tengere áramlik és hullámozik benne mindig azzal a gazdagsággal, eredetiséggel, meglepő és áhítatkeltő szépséggel, mellyel mennyei léte első percében tárult az ámuló lélek elé.

— És látni fogják az Ő arcát, és homlokukon lesz az Ő neve. (Ap. cs. 22, 4.)

S az üdvnek ez a reménye már magában is gyönyör.

Szent Pál ezért hirdeti bizakodó krisztusi öntudattal:

— Tudjuk ugyanis, hogy ha ez a mi földi sátorházunk leomlik, van épületünk az Istentől, nem kézzel alkotott, örök házunk az Égben. (II Kor. 5, 1.)

S így vigasztal:

— Ez a mi jelenlegi pillanatnyi és könnyű szenvedésünk a mennyei dicsőségnek fölötte nagy mértékét szerzi meg nekünk. (II Kor. 4, 17.)

— Amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövődő dicsóséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk. (Róm. 8, 18.)

A mennyországi utazás a lélek boldogító hazatérése lesz, ahol a nagy létkérdések teljes megoldást nyernek.

— Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! (Mt. 25, 34.)

S rázengi örömmel az egész Mennyország az örök Ament.

A teremtés művének végkifejlete teljesen méltó lesz Istenhez. És megoldja a földi lét leggyötrőbb problémáit: a Bűnt és a Halált.

— Az utolsó ellenség pedig, ki megrontatik, a Halál lesz. Mert mindeneket a Fiú lába alá vetett az Atya. Midőn pedig minden alá lesz vetve neki, akkor a Fiú maga is aláveti magát Annak, Aki mindent alávetett neki, hogy az Isten legyen minden mindenkben! (I Kor. 15, 28.)

Ő lesz annak a végtelen új világnak a Világossága:

— A mennyei városnak nincs szüksége sem a Napra, sem a Holdra, hogy abban világítsanak, mert Istennek

fényessége világítja meg azt, és szövétneke a Bárány. (Jel. 21, 23.)

Sőt az Égben mi magunk is fényleni fogunk.

— Az igazak fényleni fognak, mint a nap, Atyjuk országában. (Mt. 13, 43.)

Szent Pál hasonlóképp mondja:

— Újjáalakítja gyarló testünket, és hasonlóvá teszi az Ő dicsőséges testéhez azon erejénél fogva, amellyel hatalma alá vethet mindent. (Fil. 3, 21.)

A Prófeta is így látja az üdvözülteket:

— Ragyogni fognak, mint az égboltozat fénye, s akik igazságra oktattak sokakat, tündökölnék örökkön-örökké, miként a csillagok. (Dán. 12, 3.)

Az Úr Jézus szerint meg „olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a Mennyben”. (Mt. 22, 30.)

Tehát újra, s most már örökös királyok leszünk, trónfosztás veszedelme nélkül. Abban az égi menyegzős házban nem lesz vége a vigadozásnak. Ott a földöntúli öröm időtlen-időig fog tartani.

Milyen boldogok lesznek azok, akik megkapják a hazahívást: Jöjjetek az égi Hazába az Isten örök szemléletére!

De ki tudja megmutatni nekünk, hogy hol van ez a Boldogország?

Szent Ágoston próbál megfelelni rá:

— Ott van a Mennyország, ahol megszűnt a bűn, ahol nincs gonoszság, s ahol a Halál nem üt sebet.

— Én az Eget a földön találtam meg, — mondja a Szentháromságról nevezett Erzsébet, karmelita nővér — mivel az Ég Isten, és Isten a lelkemben van.

Ugyanezt a gondolatot az arsi plébános így fejezi ki:

— Mi bizonyos szempontból majdnem boldogabbak vagyunk, mint az Ég lakói. Mert ők csak kamatjuknak tudnak örvedeni, míg mi minden pillanatban gyarapíthatjuk tőkénket!

Nagy Sándor egyszer sírvafakadt, amikor felnézett a Holdra, és eszébe jutott, hogy annak területét nem tudja meghódítani.

Mi felülmúlhatjuk a nagy világhódítót. Mert mi

a Mennysországot is meghódíthatjuk. Nem egy kihűlt égitestet, hanem az örökélők égi hazáját!

Csak vissza ne torpanjunk a Cél előtt! Minél közelebb érünk földi életünk határához, annál nagyobb elszánással törtessünk az égi Haza fényes kapuja felé!

A lelket a földről a Hit emeli Istenhez. S a Mennyesben az Isten látása lesz a lélek élete.

Ott világossá lesz minden, ami most még rejtve van előttünk. S örömünkbe nem vegyül többé soha fájdalom.

Azért helyezte a Teremtő az Égbe boldogságunk kincseit, hogy azok szívünket mindig fölfelé irányítsák.

Jelen életünkben hitünk által követjük Istent, a remény kíséri az Égbe, s a szeretet egyesít örökre és elválaszthatatlanul Teremtőnkkel.

Mint Szent Ágoston is tanítja:

— A Mennyes ország eladó. Nem kér az Isten érte mást, mint szeretetet. E nélkül az Eget el nem nyerheted. Szeress tehát, s tied lesz az Ég!

— Az Ég vételára te magad vagy! Add oda önmagadat Istennek, és megnyered az Eget!

Az emberi lélek útja Istenhez visszatérő csillagfutás. Ezért repült szinte ujjongva Kis Szent Teréz lelkének örök Jegyeséhez e kiáltással:

— Végre, Uram, most látni fogjuk egymást!

Végre a harmadik kötet befejezésénél mi is látjuk a boldogító Célt! Beváltottam, amit az „Ismerd meg magadat!” című első könyvem 36. oldalán ígértem.

Lásd most már a Hit által magad fölött te is az Úr arcának ragyogó fényességét! Lásd a Teremtő bölcs szándékait! S lásd meg majd odaát is örökké boldogító tündöklésben, szemtől-szembe; ahol megszűnik minden vak-ság, biztonsággá válik a botorkáló tapogatódzás, és szétszakadnak a titkokat takaró fátyolok!

Odafönt már nem üldözhet a Sátán. Nem ránthat sárba a Bűn. Nem válhatik pocsolyává a vér.

A Mennyesben engem is hófehér ruhába öltöztetnek, amelyen nem esik többé folt. S nem kell soha felöltöni már a gyászos fekete, vagy a bánatos viola ruhát.

Ott nem lesz többé könnyes a szemünk; csak himnuszos, kacagó öröm tölti be az egész örökkévalóságon át szívünket.

Induljunk hát el hosszas, tévelygő bolyongás után arra a fényes útra, ahol az ifjúból sohasem lesz agg; ahol az Élet nem ismer halált; ahol a Szépség soha el nem hervad; ahol a Szeretet soha ki nem alszik; ahol az életerő soha el nem gyöngül; ahol az öröm soha meg nem fogyatkozik; ahol a fájdalom soha többé meg nem jelenik; ahol jajszó sohasem hallatszik; ahol szomorú arc többé nem lesz látható; ahol rossztól való félelem nincs már; s ahol örök a vidámság, az ének és a mosoly.

Vezess minket ezen az úton Te örömhírt hozó Jézusunk! Ne hagyd el bennünket, mert nélküled úttalan utakon járunk. Ha magunkra hagysz minket, akkor bajba jutunk. De ha Te vagy a Vezérünk, akkor mindig az üdvünk útján járunk.

Segíts rajtunk Te örök Életkalauz!

Amikor föld felé húz a bűn... a testünk... a vérünk... amikor megfélemedkezünk az Égről, s csak lefelé nézünk, vigy fel olyankor minket is a Boldogság hegyére! Nyisd meg előttünk a csillagos Eget, hogy egy pillantással belássunk a mennyei hazába! Töltsd el lelkünket a Te Országod utáni honvágygyal, hogy mindig Hozzád, Haza vágyódjunk s mindörökre Nálad maradassunk!

Ó, én ezután már nem azt akarom kutatni, hogy hol van ez a boldogító Ország. Hanem azt, hogy miképen juthatok el a legbiztosabban oda.

Mert:

„Egy gyönyör van, Uram, azt tudni
S hinni, hogy halál után ébred
Igaz életre az igaz.
E kis élet nagy gyötrelméért
Az örök élet ad vigaszt.
S a tudat éltet, hogy elmenve
Innen, Uram, Hozzád megyünk,
S hogy Melletted, örök lakodban,
Majd mindig Teveled leszünk!”

(Vértessy Gyula: Istenhez.)

TARTALOMJEGYZÉK.

I. H O N N A N ?

MÉGINGATHATATLAN SZIKLAVÁR

Égi villámok	— — — — —	3
Szellemi szárnytöröttek	— — — — —	9

A FOLD URA

A teremtés koronája	— — — — —	16
Az isteni szikra	— — — — —	24
Diadém a teremtés koronáján	— — — — —	31

A FOLDKIRÁLY MEGKORONÁZÁSA

A trónfoglalás	— — — — —	40
Isteni kitüntetések	— — — — —	45

VÉGTELEN ÉLETFOLYAM

Az Ősforrás	— — — — —	56
Az évezredek vándora	— — — — —	59

II. M I É R T ?

A KINOK ÁRJA ÉS ÁRIÁJA

Földetrázó sikoly	— — — — —	71
„A Sátán árnyékában”	— — — — —	78

LÉLEKZUHANÁS ÉGI MAGASSÁGBÓL

A lázadás	— — — — —	88
Trónfosztás és száműzés	— — — — —	105

TÖVIS VAGY RÓZSAKOSZORÚ?

A megszentelt fájdalom	— — — — —	119
A megdicsőült szenvedés	— — — — —	128

III. H O V Á ?

ÉLET A HALÁLBAN

Földalatti világváros	— — — — —	141
Testnélküli élet	— — — — —	150

AZ ISTENI TORVÉNYSZÉK

Zárt tárgyalás az isteni Bíró előtt	— — — — —	161
Unnepélyes ítélethirdetés	— — — — —	165

LÁNG- ÉS FÉNYORVÉNYEK

A kárhozottak Lángbörtöne	— — — — —	173
Az üdvözültek Fényhona	— — — — —	185

A szerző eddig megjelent művei: ISMERD MEG MAGADAT!

Az élet értelméről szóló trilógia első kötete. Félév alatt négy kiadást ért meg, az ötödik kiadás előkészület alatt áll. Az önmagát kereső modern ember vezérlo kalauza a magáratalláshoz. A „hazugságok századában” annyiszor félrevezetett mai embert föleszméltető biztos útmutatásában rejlik gyors és nagy kelendőségének titka. Ifjú és felnőtt, férfi és nő egyaránt megtalálja benne életének értelmére a legmélyebb tartalmú feleletet. Érdekes, mert önmagunkról beszél. Elénk áll benne a legnagyobb világtalány: az Ember-szfínx. Majd az önismeretre segítő külső és belső eszközök mutatják meg önmagunkra találásunkhoz e könyvben az utat.

A TITOKZATOS ÉLET.

Ez a kötet továbbvezet az önismeretkeresés útján. A következő fejezeteket tartalmazza: I. Az élet titkai. A magára hagyott elme vizsgálódása az emberről. II. Az ész útvesztőjében. A bölcsélet tévelygése az emberi élet rejtelmes világában. III. A meggyalázott Isten-képmás. A természettudomány eltévelyedései, a darwinizmus torz emberképe. IV. A képzelet szárnyain. A világirodalom legnagyobb költőinek intuícós képzelettrajza az emberről és életről világhírű remekműveik alapján. V. A győzedelmes világnézet. A különböző vallások tanítása az emberről, s a keresztény világnézet diadalmas hite. Ez a kötet is két kiadást ért el egy hónap alatt. A harmadik kiadás előkészület alatt.

Előkészület alatt áll a szerző két ifjúsági kötete:

NAPSUGÁR LESZEK!

A nagydiáklány, a dolgozó lány és az oltár elé készülő lány napsugaras élethivatása, a 14—24 éves ifjúkor ragyogó szépségében.

ÖRÖKIFJÚ.

A nagydiák, a pályát kereső ifjú és az oltár elé tisztán lépő fiatalember nagyravahatott felkészülése az élethivatásra. A 14—24 éves ifjúkor diadalmas átküzdése.

E könyvek kaphatók és megrendelhetők a szerzőnél kedvezményes áron. Kaphatók még a Korda, Szent István-Társulat könyvkereskedéseiben, valamint a Könyvbarátoknál.

Ára kartonkötésben 16.— Frt. Félvászonkötésben 20.— Frt. Szerző címe: Pestújhely, Bajcsy Zsilinszky-u. 48. sz.

Csekk számla: 19.417. „Dr. Sólyom Sándor, keresk. középiskolai igazgató, Pestújhely.”

Visszhangok a szerző könyveiről.

Szombathely melegszívű püspöke, Kovács Sándor, írja a szerzőnek:

„Mindig melegebben dobog a szívem, ha ősi egyházmegyémből hír érkezik hozzám. De akkor még jobban örülök, ha ilyen értékes munkáról szerzek tudomást. Könyvét nagy lelki élvezettel olvasom. Látóköre, olvasottsága, tartalma, művészi előadókészsége és magyar nyelvkészsége nagyszerűen mutatkozik meg könyvében. Jellemzésül azt merem állítani: áldottemlékű barátom, Tihamér püspök szellemét érzem meg könyvében új lendületben, egyéniségének értékes vonásaiban. Nem utánzás! Ezerszer nem! Egyéni egészen! A Szentlélek nagy kegyelme! Boldogan fedeztem fel a Szentlelket a címlapon és a sorok mögött sugárzó világosságban... Le kell fordítani világnyelvekre, főleg angolra...

Paptestvéreinek tett elsősorban igen nagy szolgálatot, mikor páratlan szorgalommal összegyűjtötte óriási anyagát, és kitűnő anyagkezeléssel rendelkezésükre bocsátotta.”

Bozsok plébánosa írja Vas megyéből:

„Nagy gyönyörűséggel olvastam szép műveit. Ha belekezek, nem tudom abbahagyni. Nemsokára népmissziót fogok tartani, és könyvében gazdag anyagot találok. A modern, meghökkentő és el nem koptatott példákért kimondhatatlanul hálás vagyok.”

Ambrus Béla, a kitűnő pedagógus író így jellemzi e munkát:

„Könyvét természetes érdeklődéssel vásároltam meg, mert ennek a gondolatkörnek ápolója, élője, gyakorlati hirdetője vagyok: egyszóval nevelő vagyok.

Ennek a témakörnek változatos értékű, de szerény irodalma van magyar nyelven. Könyvtáram csaknem valamennyit tartalmazza. Érthető érdeklődéssel lapoztam, majd fokozódó mohósággal merültem el benne.

Magam is művelője vagyok a lélekkultúrának. Írásaim nagyrésze ezt tartalmazza. S mert az összehasonlítás következménye az ilyen elmélyülésnek, azzal az eredménnyel tettem le a könyvét, hogy a széles tömegek részére nincsen sikerültebb munka. Kristályos, változatos, az olvasó rapszódikus igényét kielégítő, suggesztív erejű írásmű. Mondanivalói a belső alakulásnak első állomásai, tehát kötelező a folytatás.”

Egy másik tanár, Bognár József írja Jászapátiból:

„Igen izlées a kiállítás, logikus a beosztása, tartalma pedig a mély gondolatok tárháza. A „Nosce te ipsumot” mindennapi kérdések óráin magam is gyakran teszem megbeszélés tárgyává osztályomban. Sajnos, az „életre ítélt” emberek nemigen törődnek az önismeret fontosságával. Missziót tölt be ennek a gondolatnak irodalmi propagálásával.”

Egy másik kedves olvasó írja:

„Végtelenül tetszik. Mélyértelmű gondolatait kedves közvetlenséggel ülteti át az olvasó lelkébe. Úgy hat, mint valami bájos virágcsokor kellemes illatával. Mindenkinek mond valamit. Lehetetlen, hogy aki olvassa, lelkét örökértékű tanáccsal ne gazdagítsa!”

Az *Új Ember* írja:

„Az egész világ nagy forgatagában végigrohanó, mindent ismerni akaró ember előtt talán sokszor éppen önmaga mered fel ijesztő szfinxként. Ez a gondolat jár át a lelkemen, amidőn kezembe veszem e könyveket. A szerző húsz éve dolgozik ebben a gondolatkörben. S ez a munka egy tízkötetesnek tervezett sorozat hírnöke. Ennek ellenére minden kötete mégis önálló mű, és teljesen befejezett kérdéskomplexumot foglal magában.

Az ember életének e mélységes problémáját olyan könnyedséggel, s a világosan látás biztonságával vetíti elénk a szerző, hogy mindenki élvezettel veheti kézbe és gazdagodva fejezheti be olvasmányát. Úgy pereg fel előttünk, mint egy színes film, amelynek hű kifejezője és kísérője a lendületes, szép és mindvégig üdítően választékos stílus muzsikája. Szülő, nevelő és problémázó diák és diáklány bizalommal keresheti meg ezt az írást. Tolle lege! — Vedd és olvasd!”

A *Szív* írja:

„Szinte a Hit s hitetlenség párviadala játszódik le a szerző könyveiben. Megidézi a világ legnagyobb szellemeit. Írói művészetének érdekfeszítő, ragyogó stílusával tisztítja az ember képéről a „szellemi nyomorúság” salakját, s mindegyre fokozódó ragyogással bontja ki a tündöklő Istenarcot a Teremtő képmásán. Aki kezébe veszi, nem tudja letenni, s az egyes fejezeteket újra és újra el kell olvasnia. Az emberi élet kézikönyve a mű, melyet ifjú, felnőtt, öreg, férfi és nő egyaránt állandóan forgatni kényszerül valami szent kíváncsiságtól hajtva.”

Az *Isten városa* pedig ezt írja:

„Különös, szép és izgalmasan érdekes könyvek dr. Sólyom könyvei. Eddig megszoktuk, hogy az író gondolatról-gondolatra vezeti mondanivalóit, s íme, most egyszerre egészen más műfaj előtt állunk. Adatot, helyesebben idézetet-idézetre halmoz; egy-egy fejezete szinte önálló tanulmánynak is beillenek. S mégsem az idézetek hallatlan szorgalomra, — húsz év munkájára valló — csoportosítása a fontos, hanem az írónak idézetekbe, sokszor dramatizált párbeszédbe öltöztetett mondanivalója. Forró és egyenesen ez a mondanivaló, meghökkentő, elgondolkoztató és magával sodró. Talán a *francia asketikus irodalomban találunk csak ehhez hasonlót*. Úgy beszélni a magunk dolgáról, hogy folyton Dantét, Goethét, Miltont, Madáchot, Prohászkat, Banghát, Trikált, Szent Ágostont, Pascalt, s a gondolat annyi kisebb-nagyobb mesterét halljuk, —

csak keveseknek sikerült eddig! Klasszicizmus és modernség ölel-
kezik egy sajátosságosan egyéni zamatú, lángoló és követelő stí-
lusban.

„ISMERD MEG MAGADATI” — ez is sokrateszi örökség.
De e gondolatcsoportot úgy rendezni, hogy voltaképpen az egész
katolikus aszkétika kerekedjék ki belőle, ez már az író műve min-
denestül. Azok, akiket fásulttá tesz hitbuzgalmi irodalmunk gyarló
és szintelen nyelve, Sólyomnál megtalálják a lelki témákat rendre
mind, azonban egészen új hangszerelésben! (Imádság, gyónás, szen-
tek, szenvedés, olvasmányok, az otthon, barátság stb.)

Akiket meg az életizű hitvédelem érdekel, az „A TITOKZA-
TOS ÉLET” lapjait forgassa. Címlapja is — Szfinx előtt titokza-
tos írást olvasó ifjú — szokatlanul érdekes. Tartalma pedig az
élet titkával, lényegével, rejtélyeivel foglalkozik; az „útvesztőkről”
és az „életszerelésmről” szól. A könyv közepe a legértékesebb, amely
az ember származását igazolja, s kitergeti a majomelméletek csoda-
bogarait. Aztán egyre magasabb régiókba emelkedik a költők meg-
szólaltatásával, míg eljut „Napkelet csillagáig”, ahol a „Kitártkarú
Atya az égi diadalkapuban” várja az élet kérdéseivel küszködő
vándort. A könyvek nagy sikere méltán kíséri nyomon az új mon-
danivalókat.”

Az „ISMERD MEG MAGADATI” sorozat tervbevett további
kötetei az emberi élet értelmét ölelik fel nemek és életkorok
szerint.

Az előkészület alatt álló két ifjúsági kötet után következik:

6. kötet: ASSZONYOK A VÁRTÁN.

Az édesanyjai magasztos hivatás áldozatos betöltése.

7. kötet: FÉRFI A VIHARBAN.

Az édesapai verejtékes életküzdő hősiesége a létharchban.

8. kötet: MIELŐTT A FA KIDÓL.

Az öregedő ember felkészülése az örök útra az életalkonyban.

9. kötet: BOLDOGSÁG A BOLDOGTALANSÁGBAN.

A boldogságkeresés helyes útja, s a boldogság megtalálásá-
nak titka a Nyolc boldogság alapján.

10. kötet: A TÉKOZLÓ FIÚ HAZATALÁL.

A túlvilági örökkévalóság boldogító hite.

A tizedik kötet tartalmazni fogja az egész sorozat bőséges
név- és tárgymutatóját.

A három eddig megjelent kötet német és olasz fordítása elő-
készület alatt áll.

